

Runa Høyland

Hvordan oplever vejledere ansat ved Friskgården utviklingssamtalen?

En Q-metodologisk studie af vejlederes subjektive oplevelse af udviklingssamtalen.

Masteroppgave i Master i Rådgivningsvitenskap

Veileder: Ragnvald Kvalsund

Juni 2021

Runa Høyland

Hvordan oplever vejledere ansat ved Friskgården utviklingssamtalen?

En Q-metodologisk studie af vejlederes subjektive oplevelse af utviklingssamtalen.

Masteroppgave i Master i Rådgivningsvitenskap
Veileder: Ragnvald Kvalsund
Juni 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for pedagogikk og livslang læring

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Det norske langtidssygefravær har de sidste årene haft store økonomisk konsekvenser for velferdsstaten Norge. Som reaktion til dette ses en øgning i antal arbejdsrettede tiltag og arbejdsorienteret vejledning, hvor udvikling og ændring udgør vigtige delmål i processen mod det overordnede mål, nemlig genetablering på arbejdsmarkedet. Som indgående i disse tiltag findes også enkeltmennesket – både i form af den som modtager vejledning og den som udøver vejledningen. Vejlederen kan, med udgangspunkt i dette, betragtes som en betydningsfuld aktør i forsøget på at løfte samfundsopgaven, at minimere antallet der befinder sig helt eller delvist udenfor arbejdslivet. Den arbejdsrettede vejleders rolle, en rolle der involverer en ansvarstagen for at ivaretage og facilitere til den sygemeldtes proces hen imod målet om at kunne stå stabilt i arbejde, bliver således væsentlig. Hvordan vejlederne oplever sig selv – i relation til denne rolle og samtalen med den sygemeldte, synes dog at være noget mangelfuldt belyst. Dette masterprojekt kan forhåbentligvis være et bidrag til at udvide og nuancere forståelsen af hvordan vejledere ansat ved Friskgården er – i mødet med sig selv og vejsøgeren og i mødet med udviklingssamtalens facetter. Masteropgaven har, med dette in mente, søgt at besvare problemstillingen: *Hvordan oplever vejledere ansat ved Friskgården udviklingssamtalen?* Set i relation til problemstillingen har opgavens også belyst to forskningsspørgsmål: *Hvordan oplever vejledere stilhed i udviklingssamtalen? Hvordan oplever vejledere sin tilstedeværelse i udviklingssamtalen?*

For at besvare og udforske problemstillingen, har jeg udført en Q-metodologisk undersøgelse med 22 vejledere, som alle arbejder i Friskgården, lokaliseret forskellige steder i Norge. For at fange deltagerne af projektets subjektive oplevelser og erfaringer i samtalen, gennemførte de 22 vejlederne en Q-sortering af 36 udsagn som dannede grundlaget for at gennemføre en faktoranalyse. Faktoranalysens matematiske fund resulterede i tre faktorsyn der afspejler studiets deltageres uensartede oplevelser af udviklingssamtalen. Ved en fortolkning af faktorsynene, trådte tre differentierede meningsmønstre frem – som danner grundlag for beskrivelsen af de tre faktorsyns navngivning; *en autentisk brobygger, lederen af vej og en realist med selvindsigt*. I lys af relevant teori har jeg drøftet faktorsynenes subjektivitet i relation til projektets tema. Dette viste at alle vejlederne var optaget af at skabe ændring og udvikling i samtalen med den vejsøgende, men at de påvirker, relaterer og forstår denne oplevelse på forskellig vis. Diskussionens formål er at skabe en udvidet kundskab og indsigt i hvordan faktorsynene relaterer sig til blandt andet tilstedeværelse, stilhed, opmærksomheds- og påvirkningsfærdigheder samt erfaring, intuition og personlig kompetence i udviklingssamtalen.

Abstract

The Norwegian long-term sick leave has in recent years had noteworthy economic consequences for Norway's welfare state. In response to this, an increase in the number of work-oriented initiatives and guidance programs can be seen, where development and change constitute important objective in the process towards the overall goal, namely a re-establishment into the labor market. The individual is also an integral part of these initiatives - both in the form of the individual receiving guidance and the supervisor providing the guidance. Based on this premise, the supervisor can be regarded as an important part of the social exercise of minimizing the number of individuals who are entirely or partially excluded from a working life. The role as a supervisor is therefore seen as having significant impact and a role which involves taking responsibility for maintaining and facilitating the sick person's process towards the goal of a stable work life. What the supervisors experience themselves - in relation to this role and in the conversation with the supervisee, however, seems to be inadequately explored. This master's project aims to contribute to expanding the understanding of how supervisors employed at Friskgården are - in the meeting with themselves and the supervisee, as well as in the interactions with various facets of the development conversation. With this in mind, this master's thesis will seek to answer the research question: *How do supervisors employed at Friskgården experience the development conversation?* The thesis will also attempt to shed light on two immersive questions, here seen as connected to the research question: *How do supervisors experience silence in the development conversation? How do supervisors experience their presence in the development conversation?*

To answer and explore the research question, this thesis involved a Q-methodological study with 22 supervisors, all of whom are employed at Friskgården, located in various places across Norway. To capture the participants' subjective experiences and experiences in the conversation, the 22 supervisors conducted a Q-sorting of 36 statements which formed the basis for carrying out a factor analysis. The mathematical findings of the factor analysis resulted in three factors views, which reflect the participants' disparate experiences of the development conversation. Through the interpretation of these factor views, three differentiated patterns of meaning and opinion emerged - which form the basis for explaining the naming of these three; *an authentic bridge builder, the leader of road and a realist with self-insight*. In light of relevant theory, this paper discusses the subjectivity of the factors in relation to the project's overall theme. This showed that all the supervisors were concerned with creating change and development in the conversation with the supervisee, but that they influence, relate to and understand this experience in different ways. The purpose of this work's discussion is to create an expanded knowledge and insight into how the factors relate to, among other things, presence, silence, attention- and influence-skills as well as experience, intuition and personal competence in the development conversation.

Forord

“Lad os flytte fra København, sælge vores lejlighed og sige vores arbejde op – jeg er kommet ind, jeg er kommet ind på master i Rådgivningsvidenskab”. Jeg var nysgerrig, kundskabsærgerrig og spændt. Og det med god grund. At vende tilbage til skolebænken har ikke kun indebåret en fysisk, økonomisk og social transition – det har også været en personlig proces bestående af opdagelser, erkendelser og indsigt samt opture og nedture. Mest af alt, betragter jeg mine to år ved NTNU som en rejse. En rejse der har ændret min forståelse af mig selv i mødet med mig, i mødet med andre og i mødet med min virkelighed. En virkelighed og en forståelse som i dag, af flere årsager, opleves anderledes end for to år siden. I min optik kan en sådan forståelse kun skabes og læres ved, at den opleves og erfares.

Jeg vil derfor sige tak. Tak til vejlederne som har deltaget i studien og tak til forskningsansvarlig ved Friskgården. I har igennem jeres engagement og personlige bidrag muliggjort en nuværende afslutning på det som for mig opleves som et fordybningskapitel. Jeg vil også sige tak til jer tre der stillede op til postinterview og til min daglige leder samt kollegaer ved Friskgården, som har støttet og motiveret mig i min til tider udfordrende masterproces. Hertil vil jeg rette en stor tak til mine medstudenter og mine forelæsere ved Institutt for pedagogikk og livslang læring. I har ikke kun undervist om hvad livslang læring kan indebære, I har tilrettelagt for erfaringen og forståelsen af det. I har simpelthen skabt et læringsrum fyldt med refleksion, omsorg og nysgerrighed samt kundskab og krav. Sidstnævnte har også gjort sig gældende for min vejleder, professor Ragnvald Kvalsund. Jeg vil derfor takke for dine opmærksomme indspil og kommentarer, gode spørgsmål og udfordringer og ikke mindst for faglige samtaler både om og udenfor masteropgavens emne – er det en som ønsker at gøre kundskab og viden til et fælles eje, så er det dig. Jeg sender god vind i sejlerne til det foranstående og næste kapitel.

Som pilot i en proces og en rejse, præget af både ambition og frustration, eksistentielle betragtninger og rationelle slutninger, bliver rejsens flyværtter og værtinder vigtige. Jeg vil derfor sige tak til mine venner og min familie som har heppet og motiveret og som har tilkendegivet sin interesse og engagement for det jeg brænder for. I har muliggjort en personlig men også paradoksalt ændring ved, at både acceptere og opmuntre når jeg i sandhed fik være den jeg er – og ikke den jeg troede jeg skulle være.

“Vi kan ikke bare rive alt op og flytte til Trondheim?!”. Sidst men ikke mindst skal min forlovede Mads have en kæmpe tak. Tak for at du havde mod til at sige farvel til København og vores liv i Danmark. Du har ladet mig imødekomme egoistiske men dog værdifulde ønsker og behov for, at give næring til min nysgerrige kundskabsærgerrighed. Fra vi ankom til Trondheim har livet været en smule kaotisk og den verden vi kendte er ikke længere den verden vi lever i – på godt og ondt. Jeg vil derfor takke for din støtte og sparring, dine opmuntrende ord og din varetagelse af hus og hjem og ikke mindst planlægning af bryllup. Du virkeliggør sætningen *“jeg ved hvem jeg er, fordi du, i vores møde, viser mig det”*.

Trondheim, 29. juni 2021

Runa Høyland

Indholdsfortegnelse

FIGURER	IX
TABELLER	IX
1 INDLEDNING OG AKTUALISERING	1
1.1 PROBLEMSTILLING:	1
1.2 OPGAENS STRUKTURELLE OPBYGNING:	2
1.3 BEGREBSAFKLARING	2
1.4 GRUNDTANKENS FORANKRING	3
2 METODE	4
2.1 Q-METODOLOGIENS RØDDER	4
2.2 Q-METODOLOGISKE PRINCIPPER	4
2.2.1 Operant subjektivitet:	5
2.2.2 Abduktion	5
2.3 Q-METODOLOGIENS FORSKNINGSPROCES	6
2.3.1 Kommunikationsuniverset	6
2.3.2 Forskningsdesign	7
2.3.3 Udarbejdelse af udsagn og pilotsorteringer	8
2.3.4 Sorteringsskema og instruktionsbetingelse	8
2.3.5 Indsamling af datamateriale	10
2.4 FAKTORANALYSE	11
2.5 FAKTORFORTOLKNING	12
2.6 ETIK OG KVALITET I Q-METODE	13
2.6.1 Ethiske retningslinjer	13
2.6.2 Validitet, generaliserbarhed og reliabilitet	14
2.6.3 Postinterview	14
2.6.4 Forskerrollen – refleksion	15
3 TEORI	16
3.1 TEORETISK FORSTÅELSE AF VEJLEDNING SOM FÆNOMEN:	16
3.2 TEORETISK STARTPUNKT FOR EFFEKTEN; TILSTEDEVÆRELSE	17
3.3 TEORETISK FORSTÅELSE AF EFFEKTEN; SYNLIG HANDLING	18
3.4 TEORETISK FORSTÅELSE AF EFFEKTEN; RELATION	20
3.5 STILHED, KOMMUNIKATIONENS TAVSHED	21
3.6 FRISKGÅRDENS TEORETISKE GRUNDPRINCIPPER	21
3.6.1 Det salutogene perspektivet	21
3.6.2 Kognitiv tilnærming:	22
3.7 DEN ABDUKTIVE TILNÆRMELSES TEORETISKE UDVIDELSE	22
3.7.1 Kompetence som harmonerer	22
3.7.2 Erfaringslære – en transformationsproces	23
3.7.3 Kompetence på et bevidsthedskontinuum	23
3.7.4 Et frugtbart tomrum:	23
4 FAKTORFORTOLKNING	25
4.1 ENSARTEDE OPLEVELSER?	25
4.2 FAKTORSYN 1: EN AUTENTISK BROBYGGER	27
4.2.1 Erfaringsbaseret ansvar og intuition	28
4.2.2 Oplevelse af stilhed som vejledningsværktøj	29

4.2.3	<i>En bevidst parentes rundt egne vurderinger</i>	29
4.3	FAKTORSYN 2: LEDEREN AF VEJ	30
4.3.1	<i>En effektiv vejleder med bevidst kropssprog og agenda</i>	31
4.3.2	<i>En aktiv vejleder med troværdighed</i>	32
4.3.3	<i>Stilhed som "restitution uden træning"</i>	32
4.4	FAKTORSYN 3: EN REALIST MED SELVINDSIGT	33
4.4.1	<i>En ærlig og agtværdig vejleder</i>	33
4.4.2	<i>En vejleder med bevidste og ubevidste vurderinger</i>	34
4.4.3	<i>Stilhed som noget andet end fravær af ord?</i>	35
4.5	OPSUMMERING AF FAKTORFORTOLKNING:	36
5	DISKUSSION	37
5.1	ÆGTE, TROVÆRDIG OG ÆRLIG – TRE SIDER AF SAMME SAG?	37
5.1.1	<i>Oplevet kongruens og "awareness" som grundlag for fri respons?</i>	38
5.1.2	<i>Effektivitet på baggrund af oplevet troværdighed?</i>	39
5.1.3	<i>Oplevelse af indsigt skaber mulighed for ny indsigt?</i>	40
5.2	NON-VERBALE INFORMATIONER SOM INDGANG TIL OPDAGELSE?	41
5.2.1	<i>Oplevelse af at eksplicit brug af kropssprog skaber effektivitet?</i>	42
5.2.2	<i>En implicit tilgang til kroppens informationer?</i>	43
5.2.3	<i>Oplevelse af ansvarlig fremtræden</i>	44
5.3	ERFARING, INTUITION OG AGENDA I UDVIKLINGSSAMTALEN	44
5.3.1	<i>En salutogen agenda som flugt fra det negative?</i>	44
5.3.2	<i>Oplevelse af intuition uden genklang?</i>	45
5.3.3	<i>Erfaringslæring som afsæt til frigørelse af iboende potentiale?</i>	45
5.4	STILHED SOM VIRKEMIDDEL	46
5.4.1	<i>Oplevet ansvar for at undgå stilhed?</i>	46
5.4.2	<i>Stilhed som værktøj til at skabe refleksion og opdagelse?</i>	47
5.4.3	<i>Fravær af ord som medvirkende til bevægelse?</i>	48
6	AFSLUTNING	49
6.1	OPSUMMERENDE FUND	49
6.2	KRITISKE REFLEKSIONER TIL EGEN FORSKNING:	50
6.3	FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	51
6.4	AFSLUTTENDE REFLEKTIONER	52
	REFERANSER	53
	VEDLÆG	58

Figurer

FIGUR 3.1: SORTERINGSSKEMA	30
FIGUR 4.1: SORTERINGSMATRICE F1.....	28
FIGUR 4.2: SORTERINGSMATRICE F2.....	31
FIGUR 4.3: SORTERINGSMATRICE F3.....	33

Tabeller

TABEL 2.1: DESIGN.....	17
TABEL 3.1: DESIGN.....	7
TABEL 3.2: KORRELATION MELLEM DE TRE FAKTORSYN	12
TABEL 3.3: RELIABILITETSKOEFFICIENTER FOR PROJEKTETS 3-FAKTORLØSNING.....	14
TABEL 4.1: KORRELATION MELLEM DE TRE FAKTORSYN	26
TABEL 4.3: OPSUMMERING AF FAKTORFORTOLKNING	36

1 Indledning og aktualisering

I løbet af det sidste tiår har Norges sygefraværsprocent været markant højere, sammenlignet med sine nabolande (SSB, 2019). Sådanne forskelle vil naturligvis kunne ses forklaret af flere forskellige underliggende årsager men ændrer ikke det faktum, at Norges sygefravær kræver en årlig bevilling på 10 milliarder kroner til arbejdsmarkedsrettede tiltag (Tingulstad, Meneses-Echavez, Evensen, Bjerke & Holte, 2021). At skulle støtte, vejlede og hjælpe mennesker, der ikke er i stand til at iveragtige sin arbejdsfunktion, kan derfor ses som et betydningsbærende samfundsansvar – både for enkeltindividet, arbejdsgivere og velfærdsstaten Norge. Der kan dog i relation til dette også ses som paradoksalt, at tal fra SSB (2021) viser, at ansatte indenfor helse og omsorgsrelaterede erhverv udgør 18% af langtidssygefraværet i Norge. Dette kan aktualisere et spørgsmål om "hvordan undgå at den hjælpende bliver den "hjælpetrængende"?", og kan betegne et behov for viden og kundskab om rollen som den vejledende i en hjælperelation. At bevidstgøre hvilke subjektive erfaringer der lægger føringer for hvilke handlinger den arbejdsmarkedsorienterede vejleder vælger – og hvordan denne rolle opleves, kan herfor, både med afsæt i et individ- og samfundsperspektiv, ses aktuelt at belyse.

I det litterære landskab som omgiver vejledere, rådgivere, terapeuter eller coacher, ses det relativt velbeskrevet, at de specifikke valg af metodiske teknikker som prognostisk pegepind, udgør mindre for klientens fremskridt og udvikling, sammenlignet med relationelle faktorer (Asay & Lambert, 1999; Duncan & Miller, 2000). Forskning viser sågar at relationelle faktorer udgør omkring 30% for samtalens udfald (Cooper, 2005) og anses som et uundgåeligt aspekt og kardinalpunkt i dialogens facetter (Okamoto, Dattilio, Dobson & Kazantzis, 2019). I kontrast til en velbeskrevet viden og som modpol til litteraturens konsensus af relationens betydning for klienten, coacher eller vejsøgeren kan forskningsfeltet ses mangelfuldt med hensyn til hvordan vejledere, terapeuter eller coacher oplever sig selv i en hjælperelation – og hvorvidt deres oplevelse samsvarer med ulige vejledningstraditioners teoretiske ståsted (Cooper, 2005). På trods af dette, beskriver litteraturen det som afgørende at vejlederen er bevidst over at befinde sig i en hjælperelation, en relation hvor færdigheder, kompetencer og kundskab om hvad, hvorfor og hvordan man vejleder, bliver vigtig for, at udøve vejledning af hjælpende og ikke krænkende karakter (Kvalsund, 2006; Skau, 2017).

1.1 Problemstilling:

Mit forskningsprojekts oprindelse, kan spores tilbage til masteruddannelsens start og mit møde med Søren Kierkegaards "hjælpekunstens hemmelighed". Forankret i ønsket om at belyse afskygninger ved denne "hemmelighed" vil jeg i denne studien præsentere en måde at forstå hvordan vejledere subjektivt oplever og erfarer udviklingssamtalen. Jeg har ikke til formål at fremhæve vejledernes oplevelser som præskriptive eller at analysere deres erfaringer fra et arbejdsrettet ståsted, men i højere grad vie min opmærksomhed til hvilke muligheder og begrænsninger som kan findes i relation til deres udtrykte ståsted. Ved at nærme mig vejledernes oplevelse på denne måde, vil jeg tilstræbe at søge en udvidet indsigt i hvordan vejlederne tænker, snakker og skaber mening i deres subjektive forståelse af oplevet praksis. Med udgangspunkt i studiens

ontologi, hvor ønsket om at "forsøge at forstå det den anden forstår" står centralt, vil jeg tilsigte at belyse ulige møder med vejledningspraksis med æfset i problemstillingen:

Hvordan oplever vejledere ansat ved Friskgården udviklingssamtalen?

I relation til udviklingssamtalen beskrives både tilstedeværelse og stilhed som meningsbærende momenter (Skau, 2017). På baggrund af dette samt min subjektive nysgerrighed og personlige erfaring, har jeg valgt at løfte frem to forskningsspørgsmål der adresserer netop disse momenter:

Hvordan oplever vejledere stilhed i udviklingssamtalen?

Hvordan oplever vejledere sin tilstedeværelse i udviklingssamtalen?

1.2 Opgavens strukturelle opbygning:

Indledningsvist har jeg kort præsenteret en personlig og faglig aktualisering af studien samt tilkendegivet bagvedliggende rationale for valg af projektets tema og problemstilling. I førstkommande afsnit vil jeg redegøre for og afklare nogle af projektets centrale begreber. Jeg vil derefter beskrive Q-metodens forskningsproces med tilhørende valg og fravalg samt etiske og kvalitetsmæssige betragtninger. At præsentere det metodiske afsæt før det teoretiske bagtæppe, er valgt med henblik på at skabe en forståelse af metodens udspring og funktion, da jeg som forsker oplever, at der i forankringen af Q-metodens filosofiske og metodologiske betragtninger også eksisterer høj grad af kompleksitet. Efterfulgt af metodekapitlet vil kapitel 3 præsentere teori, der anses relevant for studiens problemstilling samt teori, der indgår i projektets metodiske greb. I kapitel 4 vil jeg med afsæt i faktoranalysen præsentere mine fund via en faktorfortolkning af tre faktorsyn. Kapitel 4 danner i så måde grundlaget for diskussionen (kapitel 5), hvor jeg forsøger at belyse og drøfte, hvordan de tre faktorsyn kan forstås i lys af aktuell teori. Dette med henblik på at besvare problemstillingen og forskningsspørgsmålene. I det afsluttende kapitel, kapitel 6, vil jeg opsummere fund og diskussion samt tilkendegive relevante refleksioner over studiens begrænsninger, muligheder og implikationer og ikke mindst mine tanker om vejen videre for fremtidens forskning.

1.3 Begrebsafklaring

På trods af at vejledning ofte ses knyttet til faglige, erhvervsteoretiske og superviserende sammenhænger, har jeg i denne studien valgt at benytte *vejledning* som udtryk for udviklingssamtalens karakteristika, da dette er i overensstemmelse med kommunikationsuniversets sprog og begrebsbrug, jf. studiets design og Q-udvalg.

Kommunikationsuniverset (kap. 2.3.1), udgøres i forskningsprojektet af vejledere ansat ved Friskgården. Når jeg i opgaven referer til *vejlednings- og/eller udviklingssamtalen*, henviser dette til en individuel samtale hvor det overordnede formål for vejlederen, er at facilitere vejsøgerens proces og bevægelse imod målet om at styrke, stabilisere og/eller afklare sin arbejds-helse.

Når jeg i opgavens metodekapitel omtaler *vejlederen* henviser jeg, med mindre andet er udtrykt, til studiens 22 deltagere, som alle beskæftiger sig med samtaler hvor også tilrettelæggelse for opdagelse og refleksion, ændring og udvikling samt læring og mestring står centralt.

I kraft af, at studiens deltagere er ansat ved Friskgården, anser jeg det vigtig at præcisere at den *eksterne ramme* for udviklingssamtalen er omgivet af ydre systemer, som følge af et overordnet mål. Fælles for vejlederne er, at de alle vejleder vejsøgere der enten befinder sig udenfor eller i nedsat arbejdstilknytning. Vejlederne har varierende ansættelsestid i Friskgården samt ulige baggrunde, men har alle fuldført *Friskgårdens interne uddannelse*. Uddannelsen indebærer blandt andet undervisning og træning i procesværktøj, så som kognitive kommunikationsværktøj, sokratiske spørgsmål og samarbejdsforståelse og færdigheder samtidig med at en anskuelse af Antonovskys teori om oplevelse af sammenhæng står centralt.

Når Friskgårdens vejledere omtaler den de vejleder benyttes ordet "deltager". Deltageren henviser til det jeg i opgaven har valgt at kalde *vejsøger*. Dette er valgt for at minimere en eventuel uklarhed, knyttet til hvorvidt jeg omtaler studiens deltagere eller udviklingssamtalens deltager. I udsagnene (Q-udvalget), er deltager benyttet for at imødekomme kommunikationsuniversets udtryksform. I projektet referer begrebet *vejsøger* til "den anden", altså individet som vejlederne i studiet har som beskæftigelse at vejlede hen imod arbejdsinkludering – via tillid, indsigt og ændring.

1.4 Grundtankens forankring

At udarbejde en masteropgave i rådgivningsvidenskab indebærer en forankring i masteruddannelsens centrale bærebjælke, nemlig det humanistisk-eksistentialistiske perspektiv. Indenfor perspektivet hersker et positivt menneskesyn, hvormed individets ressourcer og potentiale samt valg og ansvar vægtlægges. Ved at anskue individet ud i fra et ikke-determineret men positivt ståsted, betragtes individet som værende et rationelt og socialt væsen, der både via indre og ydre fascilitering kan opnå selvbestemmelse. Med selvbestemmelse forstås at individet besidder et potentiale til imødekommelse af sine behov og dermed kan vælge et tilfredsstillende liv (Ivey et al., 2012). I Friskgården er også et af kardinalpunkterne, at vejlederen vejleder ud i fra et positivt og helhedlig menneskesyn, med fokus på at adressere og fascilitere til vejsøgerens "friskressourcer". Indenfor den humanistisk-eksistentialistiske tradition ligger også en efterbestræbelse og en forståelse af, at relationen mellem vejsøger og vejleder præges af tillid, empati og gensidighed (Ivey et al., 2012). Friskgårdens tankegods underbygger den egalitære relation, men jeg vurderer det som relevant, at tilkendegive, at vejlederen overordnede mål også er iniciceret og defineret af ydre systemer, i form af "arbejdstilknytning", hvormed vejlederne *kan* anses som havende noget vejsøgeren ikke har.

2 Metode

Udgangspunkt for forskningsprojektet var at undersøge hvordan vejledere oplever udviklingsamtaler med vejsøgere. Med et ønske om at undersøge fænomener og subjektivitet, stod jeg som forsker med en problemstilling der både kunne belyses via en kvalitativ tilnærmelse eller en Q-metodologisk forskningsproces. På baggrund af en personlig og professionel forankring i et humanistisk-eksistentialistiske perspektiv kombineret med en fascination for Q-metodens anskuelse af subjektivitet som noget målbart, undersøgte jeg hvilket potentiale benyttelsen af Q-metode kunne medbringe. Til sammenligning med andre metoder efterstræber Q-metode blandt andet at adressere deltagernes "her og nu"-oplevelse og lægger op til, at kunne inkludere et højere antal deltagere end eksempelvis ved interview. For at kunne udforske komplekse koncepter og skabe mening i eksisterende perspektiver og meningsmønstre, endte mit valg med, at benytte en Q-metodologisk forskningsproces (Watts & Stenner, 2008). I det videnskabelige terræn beskrives Q-metoden som udgjort af både den socialkonstruktivistiske og den socialkonstruktionistiske forskertradition, da kombinationen af disse traditioners anskuelse af meningsdannelse, kan ses konstituerende for individets subjektivitet (Watts & Stenner, 2012). Dette skal ses som udgangspunktet for min forståelse af Q-metode, men vil ikke blive redegjort for yderligere. Nedenstående afsnit vil give en fremstilling af Q-metodologiens ophav og centrale principper.

2.1 Q-metodologiens rødder

Q-metodologiens ophav kan dateres tilbage til 1935 hvor William Stephenson udviklede og introducerede metodologien. Som prægende for Q-metodologiens udvikling beskrives Stephensons problematisering af den dagældende naturvidenskabelige tilgang, hvor individets subjektive helhed (tanker, følelser og handling) blev reduceret til at skulle komme til udtryk via kvantificerbare data (Thorsen & Allgood, 2010). Metodologiens udvikling forstås følgelig som et modsvar til denne objektivisering, hvormed Stephensons overordnede formål var at skabe et videnskabeligt udgangspunkt for at kunne studere individets subjektive ståsted (Brown, 2019). For at indsamle og analysere data af subjektiv karakter beskrives Q-metodologien som indbefattende af både en videnskabsfilosofisk retning samtidig som den udgør et konceptuelt rammeverk forankret i videnskabelige teknikker, begreber og analyser (Thorsen & Allgood, 2010). I det videnskabelige terræn kan Q-metode ses forankret i både hermeneutik og fænomenologi, da en fænomenologisk tilnærmelse har til hensigt at opdage fænomener og at finde mening ved disse opdagelser (Kvale & Brinkmann, 2015) og hermeneutik omhandler forståelse og tolkning af kommunikative aspekter (Sohlberg & Sohlberg, 2019).

2.2 Q-Metodologiske principper

Subjektivitet som fænomen kan i forskningsøjemed anskues som "holdende" af flere negative konnotationer, så som ubestemmelig eller svævende, og er et begreb hvis definatoriske ståsted er blevet drøftet adskillige gange indenfor filosofiske og psykologiske retninger (Brown, 2019). Stephensons anskuelse af begrebet satte dog lighedstegn mellem subjektivitet og adfærd. Subjektivitet referer dermed ikke til psykologiske

egenskaber men til observerbar, meningsforankret og relationel adfærd (Watts, 2011). I metoden beskrives det objektive at komme til udtryk ved at studere det subjektive, da subjektivitet "det forestiller og det taler" (Wolf, 2010, s. 33). At subjektivitet "taler", henviser til individets kommunikative aspekt – en kommunikation der referer til enkeltmenneskets udtryk af sit personlige ståsted forankret i både indre og ydre dialoger (Brown, 2019). Dette udtryk og individets evne til at kommunikere sit subjektive ståsted betegnes i Q-metodologi som '*subjective communicability*' og beskrives som ytringer forankret i individets *selvreference* (McKeown & Thomas, 2013, s. 2). Selvreference forstås som et rammeværk, der relaterer sig til alle aspekter ved individets ytringer og som udgangspunkt for individets kommunikation i kraft af dets meningsdeling og forståelse af sig selv (McKeown & Thomas, 2013). Anskuelsen af subjektivitet som noget målbart kanfattes via Browns (2019) beskrivelse af individets subjektive meninger som u-verificerbare da der i sandhed ikke eksisterer en objektiv mulighed for at afvise eller bekræfte dem.

2.2.1 Operant subjektivitet:

Betragtning af subjektivitet som ensbetydende med adfærd kan med fordel forstås i relation til Stephensons noget udsædvanlige anskuelse af begrebet 'operant' som adjektiv (Watts, 2011). Denne forståelse anses som afsættet til begrebet '*operant subjektivitet*'. Begrebet henviser til at individets subjektive ståsted kommer til udtryk via den eksisterende og kontekstuelle adfærd der opstår i det øjeblik det udtrykkes og i relation til det individet (subjektet) står overfor (objektet). På denne måde kan en argumentere for at de nævnte psykologiske undertoner afvises (Brown, 2019) og danner grundlag for at subjektivitet kan objektiviseres, som følge af at deltagerne udtrykker sine synspunkter gennem rangering af præsenterede udsagn – med afsæt i den gældende sammenhæng (Watts & Stenner, 2012).

2.2.2 Abduktion

Til forskel fra andre metoder, hvor induktive og deduktive principper ses hyppigt brugt, beskrives abduktion som den centrale tilnærmelse for forskeren at benytte i sin forskningsproces og ses som et udgørende princip for Q-metodens helhed (Watts & Stenner, 2012). De abduktive principper, hvis oprindelse kan spores tilbage til Charles S. Peirce, bliver ofte set i sammenhæng med konstruering af nye hypoteser som afsæt til generering af nye meningsmønstre (Tavory & Timmermans, 2014). Formålet er altså ikke at identificere enegyldige sandheder ved at af/bekræfte hypoteser men, at skabe ny mening i det som udtrykkes, opleves og observeres (Ellingsen, Størksen & Stephens, 2010). En abduktiv tilnærmelse stiller krav til at forskeren forholder sig åben og nysgerrig, således at ny forståelse og mening kan affødes gennem opdagelser og overraskelser (Tavory & Timmermans, 2014). I sammenhæng til dette påpeger litteraturen det som hensigtsmæssig, at forskeren har godt kendskab til det aktuelle temas teoretiske bagtæppe, da den abduktive ræsonnering, skal forankres i en fornuftbestemt sandsynlighed (Tavory & Timmermans, 2014). I Q-metode knyttes abduktion til et kommunikativt aspekt, da netop kommunikationen ses væsentlig når forskeren skal udforske, fortolke samt komme i kontakt med subjektivitet (Allgood, 1999). Dette hidbringer relevansen af det første trin i Q-metodologiens forskningsproces, nemlig *kommunikationsuniverset*.

2.3 Q-metodologiens forskningsproces

Q-metodologien involverer som nævnt, både en teknik for indsamling af data og en statistisk metode for at analysere disse (Brown, 2019). Nedenstående afsnit vil give en beskrivelse af hvilke valg og fravalg jeg som forsker har truffet – i relation til de fem trin der udgør Q-metodens forskningsproces (van Exel & de Graafs, 2005).

2.3.1 Kommunikationsuniverset

Det første trin af processen omhandler, at definere *kommunikationsuniverset* (concourse). Kommunikationsuniverset kan ses som selve fundamentet og råmaterialet i forskningens videre proces og forstås som refererende til al kommunikationsflyd der omgiver et specifikt tema (Brown, 2019). Kommunikationsuniverset kan derfor ikke udelukkende betragtes som givne diskurser, men som et ytringsfelt der omfavner og funderes i diskursernes aspekter (van Exel & de Graafs, 2005). Ved dette forstås også at kommunikationsuniverset kan indeholde uendelige mængder af informationer og associationer, hvormed at skulle fange det helt nøjagtigt, beskrives som utopisk (Brown, 2019). Forskeren skal dog bestræbe sig på at indsamle et helhedlig og repræsentativ udvalg fra de aktuelle diskursers eksisterende meninger og holdninger (van Exel & de Graafs, 2005). For at deltagerne af Q-studien skal kunne sortere det forskeren identificerer som essensen af kommunikationsuniverset, udarbejdes *udsagn* (Q-udvalg).

Q-udvalget kan være af både teoretisk og/eller naturalistiske karakter, afhængig af hvordan forskeren nærmer sig kommunikationsuniverset. Ved en teoretisk tilnærmelse vil forskeren i højere grad undersøge aktuel teoris resonans i praksis, da udsagnene kun udarbejdes på baggrund af eksisterende teori. At vælge en naturalistisk tilnærmelse vil derimod fordre at forskeren indhenter det aktuelle emnets kommunikationsflyd i den kontekst kommunikationen udspiller sig i. Dette har til formål at inkludere aspekter som ikke allerede ses dækket af teori. Sidstnævnte kan være udtalelser, ord eller begreber som bliver præsenteret for forskeren via for eksempel uformelle samtaler, interview, observation eller gennemlæsning af dokumenter (McKeown & Thomas, 2013). Det er her en vigtig pointe at kommunikationsuniversets indhold ikke kan forstås normativt, da meninger vil variere fra individ til individ og fra enkeltindividet til sig selv- afhængig af kommunikationens kontekstuelle sammenhæng (McKeown & Thomas, 2013). For at studiens problemstilling skal kunne besvares, vil det i nogle sammenhænge være hensigtsmæssigt at forskeren forsøger at definere og identificere kommunikationsuniverset ved at kombinere en teoretisk og naturalistisk tilnærmelse (Sæbjørnsen, Ellingsen, Good & Ødegård, 2016).

I tråd med metoden ønskede jeg at skabe udsagn der ikke komprimerede deltagerens mulighed for at udtrykke sin subjektivitet (Watts & Stenner, 2012), samtidig med at disse var afgrænset og relevante for studiens hensigt og formål (Sæbjørnsen et al., 2016). For at gøre dette forsøgte jeg at identificere hvilke relevante ord og udtryk som udspillede sig i det aktuelle kommunikationsunivers. Jeg startede med at skrive ned det jeg selv sat med af viden, en viden præget af tidligere beskæftigelse som vejleder, min igangværende masteruddannelse, mine medstudenter, vejledningsartikler og information fra Friskgårdens hjemmeside. Som følge af, at jeg undervejs i min definering af kommunikationsuniverset blev ansat som vejleder i Friskgården, fik jeg også mulighed for at observere og undersøge hvilke interne rammer som omgiver Friskgårdens vejledere. Hertil fik jeg også mulighed for at gennemføre fire uformelle samtaler med vejledere der besvarede spørgsmål omkring studiens tema: *Hvilke tanker har du om din tilstedeværelse i vejledningssamtalen? Hvilke associationer har du knyttet til stilhed i*

samtalen? Hvad tror du kendetegner en vejleders oplevelse af vejledningssamtaler?
 Hensigten med dette var at adressere hvilke begreb vejlederne anvendte, knyttet til forskningsprojektets tema. Herudover betragtet jeg min sproglige erfaring som en risiko for at anvende et sprog (dansk), der for Friskgårdens vejledere kunne opleves som fremmed. For at stimulere deltagernes subjektivitet beskriver litteraturen det som hensigtsmæssigt at udsagnenes kommunikation giver genklang i den aktuelle sammenhæng som kommunikationen naturligt eksisterer i, fordi det gør sorteringen lettere (Sæbjørnsen et al., 2016). Ovenstående resulterede i et dokument, samlet med ord og udtalelser samt subjektive betragtninger. Dette dokument dannede udgangspunktet for mit endelige valg af design – som metodisk greb i udarbejdelsen af Q-udvalget.

2.3.2 Forskningsdesign

Udsagn som indgår i Q-udvalget skal hver især adskille sig fra hinanden men samtidig være overkommelig for deltageren at sortere (Watts & Stenner, 2012). Litteraturen beskriver herfor, at forskeren med fordel kan anvende en struktur, eksempelvis "Fisher balanced Block design" (Størksen & Thorsen, 2010), for at opnå et Q-udvalg der imødekommer kommunikationsuniversets sprog, bredde og dybde (van Exel & de Graaf, 2005). Designet kan i så måde ses som et værktøj til at kondensere kommunikationsuniverset til håndterbare udsagn (Sæbjørnsen & Ellingsen, 2015; Kvalsund & Allgood, 2010). Hertil er hensigten at undgå, at vigtige perspektiver går tabt eller at der opstår en potentiel skævhed i udsagnene. Dette kan imødekommes ved at organisere kommunikationsuniverset i effekter og niveauer, hvorunder udsagnene placeres. Som beskrevet kan disse udsagn inddeles i naturalistiske og/eller teoretiske udsagn hvor de teoretiske henholdsvis referer til en deduktiv tilnærmelse og naturalistiske til en induktiv tilnærmelse (McKeown & Thomas, 2013)

Inden jeg "landet" mit endelige design, illustreret i Tabel 2.1, eksperimenterede jeg med flere teoretiske designs med henblik på at sikre det endelige Q-udvalgs logik. Her erfarede jeg et "gennembrud" ved muligheden for at nærme mig kommunikationsuniverset naturalistisk via direkte interaktion og observation. Mit design skal derfor forstås som et "produkt" af både en naturalistisk og teoretisk tilnærmelse. Ved at kombinere de to tilnærmelser oplevede jeg i højere grad at imødekomme metodens og studiens intention om netop at identificere essensen af emnets kommunikationsflyd. Dette medvirkte til et design bestående af tre effekter; *Tilstedeværelse, Ydre Handling og Relation*. Tilstedeværelse blev delt ind i to niveauer; *Bevidst og Ubevidst*. Synlig handling i; *Passiv og Aktiv*, mens Relation blev delt ind i tre niveauer; *Kongruens, Empati og Ubetinget positiv accept*. Hvilken teoretisk forståelse jeg har af disse begreber er redegjort for i kapitel 3.

Tabel 2.1: Design

Effekt	Niveau			Celler
	Bevidst (a)	Ubevidst (b)		
Tilstedeværelse	Bevidst (a)	Ubevidst (b)		2
Synlig handling	Passiv (c)	Aktiv (d)		2
Relation	Kongruens (e)	Empati (f)	Ubetinget positiv accept (g)	3
Sum	(2x2x3) =			12

For at udvalgets bredde bliver så repræsentativt som muligt, udarbejdes det samme antal udsagn av kombinationerne som cellerne udgør, forstået på den måde at 3 udsagn dækker over kombinationen ACE (bevisst, passiv og kongruens) tre udsagn for ADF (bevisst, aktiv og empati) også videre. Indad i cellerne udarbejdede jeg 'replikations-udsagn', hvilket referer til udsagn der omhandler det samme, men repræsenterer ulige nuancer til at stimulere sortereren. Udsagnene er altså heterogene men med en fælles homogenitet. Modsat dette vægtlagde jeg heterogenitet i udsagn på tværs af cellerne. Dette blev gjort med henblik på at skabe variation og balance, således at det skulle opleves som naturligt at skille udsagnene fra hindanden (Kvalsund, 1998). Foruden dette ses det også væsentligt at forskeren tilstræber at skabe ligevægt mellem udsagn der kan erfares som modsætninger til hinanden samt udsagn der tilfører nye stimuli, således, at sortereren oplever en form for balance i sorteringsmatricens yderpunkter og kommunikationsuniversets ulige facetter tilses (Watts & Stenner, 2012).

2.3.3 Udarbejdelse af udsagn og pilotsorteringer

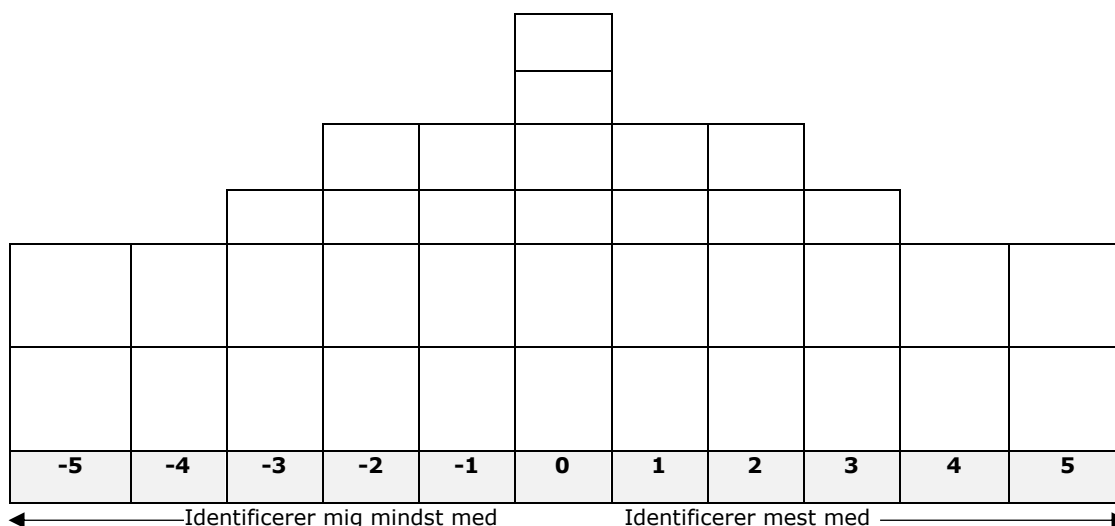
At beslutte de endelige udsagn er en proces der består af mange valg og fravalg og beskrives som et krævende trin i forskningsprocessen (Watts & Stenner, 2012). Dette var også min personlige oplevelse. Jeg oplevede at den største udfordringen ved at skabe stimuli-fyldte sætninger i tråd med kommunikationsuniverset, bundet i hvilket design jeg forsøgte at få udsagnene til at passe ind i. Kvalsund (2014) beskriver det som væsentligt at udarbejde et sætningsudvalg der ikke fratager deltageren mulighed for responser. Min erfaring var som beskrevet at når jeg omsider fik skabt et design som i højere grad var i tråd med både studiens problemstillingen kombineret med min teoretiske og naturalistiske forståelse af kommunikationsuniverset, fik skabt et metodisk værktøj til at strukturere og balancere udsagnene således, at en teoretiske forståelse kunne komme til udtryk via et naturalistisk sprog. Ved at eliminere udsagn der ikke "besvarede" problemformuleringen, som ikke tilførte nyt stimuli eller som i mindre grad kunne placeres indenfor designet, gik jeg fra at have omkring 80 udsagn til at have tre udsagn per kombination. For at tilse at Q-udvalget også adresserede projektets ønske om at udforske vejledernes oplevelse af stilhed, valgte jeg, i tillæg til positivt og negativt ladede udsagn, at udarbejde et udsagn knyttet til stilhed i hver af designets kombinationer. Derefter sorterede jeg udsagnene selv samtidig med at jeg gennemførte fem pilotsorteringer med henholdsvis to erfarne vejledere ansat ved Friskgården og tre medstudenter. Dette resulterede i små men nødvendige rettelser. To af tilbagemeldingerne knyttede sig til pilotsortererens oplevelse af, at det samme udsagn stimulerede både til enighed og uenighed. McKeown & Thomas (2013) beskriver at redigering af udsagn er væsentligt for at mindske sortererens oplevelsen af indre konflikt, i mødet med udsagnet. På trods af små rettelser, valgte jeg at beholde flere af de pilotsorteringens oprindelige udsagn, da der i Q-metode også beskrives som tilstræbelsesværdig at præsentere udsagn der stimulerer og i nogle tilfælde provokerer, således at sorteringen bliver aktiv fremfor passiv og ligegyldig (Watts & Stenner, 2012). Der skal også påpeges at der aldrig kan være tale om en garanti for kommunikationens budskab, da udsagnets betydning vil afhænge af den forståelse og opfattelse sortereren har af sig selv, andre og verden. Efter gennemførelse af pilotsortering og redigering, blev de endelige udsagn (Vedlæg 1) randomiseret i det valgte Software program, således at processens næste trin kunne iværksættes.

2.3.4 Sorteringskema og instruktionsbetingelse

Selve Q-sorteringen forstås som en subjektiv handling, hvor deltagernes beskrevne selvreference, danner udgangspunktet for hvordan de vælger at placere udsagnene i

sorteringsmatricens kontinuum (McKeown & Thomas, 2013). For at operationalisere Q-sorteringen udarbejder forskeren en instruktionsbetingelse. Instruktionsbetingelsen kan anses som forskerens kollektive kommunikation til deltagerne og har til hensigt at bevidstgøre deltagerne på den foranstående sortering, således at de har en fælles føring for hvilke intentioner og perspektiver han/hun skal sortere ud i fra (Thorsen & Allgood, 2010). I mit forskningsprojekt fik deltagerne 36 udsagn til at placere ind i en kvasi-normal distribueringsform (Brown, 2019). Matricen (se figur 2.1) giver sortereren færre muligheder til at placere "ekstreme" udsagn og flere til de mere neutrale og forstås som en tvungen sortering, da alle udsagn skal placeres før sorteringen er fuldført (Valenta & Wigger, 1997). Udsagn der stemmer godt overens eller overhovedet ikke samsvarer med deltagerens subjektive ståsted betegnes som udsagn med høj psykologisk signifikans. Udsagn der placeres neutralt (nærheden af, eller i 0-kolonnen), er af lav psykologisk signifikans (Kvalsund & Allgood, 2010). Forholdet mellem udsagn der får høj/lav psykologisk signifikans, beskrives i tilknytning til gestaltteoriens figur og baggrund og med fordel anses som "vejledende" for forskerens fortolkning (R. Rogers, 1995), og abduktionsproces. Udsagn der danner baggrunden (neutrale) skal dog ikke nødvendigvis forstås som uvigtig for sortereren, men antyder at sortererens fokus og vægtning ligger et andet sted – og må derfor tages i betragtning når det totale billede af faktoren skal tolkes og udforskes (Kvalsund, 2014). Deltagernes vægtning af udsagnene beskrives i Q-metode som personafhængig men også som præget af forskerens instruktionsbetingelse (Vedlæg 2). For at facilitere til en sortering hvor tilkendegivelse af subjektive synspunkter står centralt, opfordrede jeg deltagerne til, at sortere med udgangspunkt i den faktiske erfaring af sig selv i udviklingssamtalen – og ikke tanker/ønsker om hvordan det burde være. Hertil præciserede jeg, at måden deltagerne relaterer sig til udsagnet på, også referer til de kropslige og følelsesmæssige informationer de oplever i sorteringsøjeblikket, og ikke kun til det kognitivt rationelle.

Figur 2.1: Sorteringsmatrice

I valget om at benytte en matrice hvor ordene "identificerer mig mindst" og "mest" danner udgangspunktet for sorteringens kontinuum, kan en svaghed ved studien findes, som følge af, at den 'parabole funktion' kan forringes. Dette da psykologisk signifikans forstås som kommende til udtryk på begge sider af distribueringsmatricens nulpunkt. At placere et udsagn på -4, skal derfor ikke betragtes som normativt eller som noget der "ikke giver mening", men som værdifuldt for det subjektive ståsted – da sortereren kan

”identificere sig mest med” både den positive og negative pol af nulpunktet (Watts & Stenner, 2012).

2.3.5 Indsamling af datamateriale

Q-metodens dataindsamling er selve Q-sorteringen som deltagerne udfører – med afsæt i sin selvreference og instruktionsbetingelsen. Projektets sortering blev gennemført digitalt (se 2.3.5.2).

2.3.5.1 Deltagerne (P-sættet)

I en Q-metodologisk undersøgelse udgøres P-sættet af det antal deltagere som medvirker i projektet (McKeown & Thomas, 2013). P-sættet forventes at inkludere deltagere der vurderes relevante for studiens tematik og at disse medbringer informative og varierede synspunkter (van Exel & de Graaf, 2005). Et egnet P-sæt skal derfor have godt kendskab til og erfaring med kommunikationsuniverset, således at problemstillingens anliggender kan undersøges (van Exel & de Graaf, 2005).

Aktuelle deltagere for mit forskningsprojekt var vejledere der til daglig beskæftiger sig med samtaler hvor formålet er at støtte og/eller skabe ændring og udvikling hos den anden (vejsøger). Selve rekrutteringsprocessen foregik ved at forskningsansvarlig ved Friskgården sendte mail med forespørgsel om deltagelse samt informationskrivelsen (Vedlæg 3), til en vejledningsgruppe lokaliseret forskellige steder i Norge. I alt var der 22 relevante deltagere der ønskede at medvirke i forskningsprojektet.

2.3.5.2 Q-sorteringer

Selve Q-sorteringen repræsenterer deltagerens subjektive synspunkter på ”oplevelsen af udviklingssamtalen” og kan ses som Q-metodens ”kommunikationsproces” – hvor deltagerens subjektivitet kan fanges via den ´transitive tanke´ (Allgood, 1999, s. 212), og hvor deres subjektivitet (Q-sorteringen) ”møder” min subjektivitet som forsker (Q-udvalg).

På samme måde som så mange aspekter af vores liv, satte smitteværn også præg på gennemføringen af mit forskningsprojekt. Dette resulterede i en onlinebaseret-løsning, hvor deltagerne sorterede digitalt i QMethod Software (Lutfallah & Buchanan, 2019). Efterhånden som jeg modtog svar om deltagelse, besvarede jeg med en stor tak, en link og en personlig kode. Før deltagerne kunne gå i gang med sorteringen blev informeret samtykke indsamlet digitalt (Vedlæg 4) og knyttet til en personlige kode. Herefter fik deltagerne tydelig beskrivelse af sorteringsprocessen samtidig med at instruktionsbetingelsen ble givet. Deltagerne skulle derefter grovsortere alle udsagn i tre kategorier (identificerer mig mindst med/neutral/identificerer mig mest med) inden den endelige sortering kunne igangsættes.

At gennemføre sorteringen digitalt kan både ses som positivt men også begrænsende for projektet. Blandt andet beskrives forskerens mulighed for at være tilstede under sorteringen som hensigtsmæssig for at opklare og besvare eventuelle spørgsmål eller uklarheder (Ellingsen et al., 2010). Hertil beskrives sorteringsprocessen som en proces der kan stimulere til opdagelse og refleksion over aspekter ved ens væren, som først bliver bevidstgjort i mødet med udsagnene. At jeg som forsker ikke havde mulighed for at være i samme lokale som sortereren kan have medvirket til manglende imødekomme af eventuelle følelsesmæssige reaktioner eller behov hos deltagerne. Jeg var tydelig på at jeg var tilgængelig på telefon. Under sorteringen var der to deltagere som kontaktede mig med tekniske spørgsmål. Watts & Stenner (2012)

beskriver det som betydningsfuldt at deltagerne får en visuel oversigt over alle udsagn på samme tid. Ved at benytte en digital versionen var ej heller dette muligt at imødekomme, og kan ses som en svaghed ved benyttelsen af QMethod Software. Fordele ved at gennemføre sorteringen digital kan knyttes til tidsperspektivet i form af, at deltagerne ved anledning kunne gennemføre sorteringen. Udover dette medførte den digitale løsning også, at deltagere på trods af store geografiske afstande, kunne rekrutteres og muliggjorde hermed en stratificeret udvælgelse hvor deltagerne relevans for problemstillingen kunne vægtlægges (Ramlo, 2016).

De færdige Q-sorteringer blev opbevaret digitalt og blev tildelt en ny kode ved endt sortering. Denne kode blev knyttet til deltagerens personlige kode, således at jeg både overholdt deltagernes anonymitet men også havde mulighed for at spore hvilke sorteringer som tilhørte hvem. Efter sorteringen fik deltagerne mulighed for at besvare et spørgeskema (Vedlæg 5). Spørgeskemaet adresserede både baggrundsinformation (alder, køn, ansættelse, vejledningsuddannelse) samt spørgsmål knyttet til deltagernes erfaring af sorteringen. At indsamle sorterings-kommentarer (Vedlæg 6), kan ses fordelagtig for forskeren i tolkningsprocessen, da disse kan være værdifulde for forståelsen af faktorsynets sammenhæng og baggrund for psykologisk signifikante udsagns placering (Ellingsen et al., 2010). Som forsker oplevede jeg ikke de personlige karakteristika som særlig meningsbærende, hvorimod de subjektive tilbagemeldingerne, i kombination med postinterviewene, bidrog til en mere nuanceret og rigere forståelse af den subjektive Q-sortering.

2.4 Faktoranalyse

Det sidste steg i forskningsprocessen udgøres af faktoranalyse og fortolkning. Til analysen af indsamlet data, blev også QMethod Software benyttet, hvormed alle tal og som refereres til i opgaven, er hentet herfra. Rent praktisk sker analysen ved at alle deltagerne afleverer sine sorteringsmatricer, hvorefter programmet producerer en rapport med oversigt over de matematiske karakteristika.

Til analysen benyttet jeg 'Principal Component Analysis' eller det litteraturen betegner som 'by-person'-faktoranalyse, som følge af at der i Q-metoden ikke udføres en faktoranalyse baseret på karakteristika eller udsagn, men hele personens syn. Faktorerne som skabes via faktoranalysen kan rent matematisk forstås som klynger af deltagere der finder mening i udsagn på sammenligneligvis. Når klynger af korrelationer opstår, henviser dette til faktorsyn (Watts & Stenner, 2012). Faktoranalysens formål kan altså ses som en "åbenbaring" af 'operante' faktorer, hvor deltagernes synspunkter korrelerer med hinanden.

Efter faktoranalysen var gennemført, synliggjorde de matematiske fund, at 5 faktorer havde eigenvalue over 1, hvilket indikerer summen af alle faktorens ladninger. Watts & Stenner (2012) beskriver at eigenvalue over 1, er en af flere egenskaber ved faktoranalysen der kan benyttes som kriterium for at beslutte hvor mange faktorsyn forskeren skal medbringe videre. Jeg valgte derfor at simplificere strukturen for faktorladningerne ved at gennemføre en 'varimax-rotation' med henblik på, at skabe et billede af hvilken løsning som gav de tydeligste faktorsyn (Watts & Stenner, 2012). Dette kan blandt andet gøres ved at se på ladninger og korrelation (Kvalsund, 1998). Ved 2-faktorløsning var det hhv. to deltagere der ladede på det ene faktorsyn og atten på det andet. Korrelation i denne løsningen var 20%. Ved 4-faktorløsning blev fire af deltagerne udeladt samtidig som faktorsyn 1 og 4 korrelerede med 72%. En 3-faktorløsning viste sig at være den løsningen med flest og kraftigst ladninger på de forskellige syn hvortil

faktorerne korrelationer var lavest ved denne løsning. Foruden dette udelod en 3-faktorløsning også kun én af de signifikant ladninger, da denne ladning opererede mikset og ladet lidt på alle tre faktorsyn. Ovenstående skal ikke forstås ensbetydende med at ladningen ikke eksisterer indenfor kommunikationsuniverset, men fjernes for at imødekomme princippet om en reneest mulig struktur (Kvalsund & Allgood, 2010). I tabel 2.2. er 3-faktorløsningens korrelationer vist. Mellem faktorsyn 1 og 2 er det 19% korrelation, 15% mellem 1 og 3 og -1% mellem 2 og 3. De lave korrelationer viser til tre distinkte faktorsyn.

Tabel 2.2: Korrelation mellem de tre faktorsyn

	F1	F2	F3
F1	1.000	0.19822	0.15557
F2	0.19822	1.000	-0.0125
F3	0.15557	-0.0125	1.000

Når forskeren skal beslutte den endelige faktorløsning, beskrives det også som relevant at undersøge hvor meget af den samlede varians (100%), løsningen forklarer. Variansen referer til graden af meningsindhold som forklares af studien. Ønsket er at beskrive så meget som muligt af den samlede varians (Watts & Stenner, 2012). I min studie forklarede en 3-faktorløsning 62% af den samlede varians, hvilket jeg, på trods af at der er 38% af den indsamlede data som ikke forklares, vurderede som tilfredsstillende (Watts & Stenner, 2012).

Deltagernes ladninger på de ulige faktorsyn kan ses i oversigten af faktorladningerne (Vedlæg 7). Ved signifikansniveau $p < .01$., har faktorsyn 1 sytten signifikante ladninger og faktorsyn 2 og 3 har to. At en ladning korrelerer signifikant findes via formelen $2.58 \times (1/\sqrt{\text{antal udsagn i Q-udvalget}})$ (Watts & Stenner, 2012). For 36 udsagn er signifikansniveauet 0,43. At studiens rekruttering var frivillig og blev gjort gennem Friskgården, kan ses relateret til overvægten af antal signifikante ladninger i faktorsyn 1, hvorfor der kan spekuleres i hvorvidt antallet som definerer faktor 2 og 3 ville vært højere ved et større P-sæt.

2.5 Faktorfortolkning

I Q-metode stilles det krav til at tolkningen tager udgangspunkt i rapportens objektive og matematiske fund (Watts & Stenner, 2012), tolkningen kan derfor forstås som påbegyndt allerede ved valget af faktorløsning. Forskerens evne til at forholde sig tro men også nysgerrig på hvad faktorerne ønsker at fortælle, afhænger blandt andet af evnen til at undgå projektion af egne hypoteser eller kategoriseringer fra det metodiske design. Som beskrevet i metodologiens principper, er det i denne del af forskningsprocessen at den 'operante' subjektivitet kommer til syne og abduktion gør sig særlig gældende (Tavory & Timmermans, 2014). Dette henviser til at forskerens tolkning skal præges af både frihed til at opdage og udforske men samtidig udvise loyalitet overfor udsagnenes placeringer. Yderligere er det også her at princippet om at forskeren "vejledes" af, at gestalte det der kommer til udtryk bliver vigtig. Forskeren skal bestræbe sig på at se helheden og ikke konstituere temaer der kun kan tolkes ud i fra helhedens dele (Watts & Stenner, 2012). At benytte både teori, tidligere forskning samt kendskab til kommunikationsuniverset i kombination med spørgsmål om hvilke meningsmønstre der

danner forgrund og baggrund, ses relevant for forskeren at benytte i sin tolkningsproces. Min tolkning af faktorsynene er beskrevet i kapitel 4.

I tolkningsprocessen valgte jeg, at først tolke det enkelte faktorsyn i kraft af sig selv, hvorefter en udforskning af faktorsynenes ligheder og adskillelser blev gjort for at undersøge deltagernes subjektive helhed. Jeg oplevede denne del af processen som udfordrende især med hensyn til abduktion. Jeg forsøgte at behandle faktorsynets kommunikation som en gåde, hvor svar skulle findes i kombinationen mellem tal, meningsmønstre og kreativitet – og ikke ved at bekræfte mine subjektive forventninger. Dette krævede en kontinuerlig validering af mine fortolkninger i de matematiske resultater og de "rene" faktorsyn. I denne processen fandt jeg udarbejdelse og brug af crib-sheet og oversigt over alle faktorscorer (Vedlæg 8), som et hjælpsomt men også nødvendig værktøj, for at kunne tolke holistisk (Watts & Stenner, 2012). På trods af, at jeg systematisk forsøgte at validere og forholde mig nysgerrig, oplevede jeg på godt og ondt, at min forforståelse kom i spil ved blandt andet "føringer" fra teoretiske temaer samt forventninger til Friskgårdens vejledere. Min forforståelse, forskerrolle samt bevidsthed knyttet til forskningsetiske og kvalitative principper kan ses tæt forbundet med min evne til at være både transparent og reflektiv. Dette vil redegøres for i nedenstående kapitel.

2.6 Etik og kvalitet i Q-metode

2.6.1 Ethiske retningslinjer

Som forsker besidder man det primære ansvar for at forskningen foregår agtsom og forsvarlig. For at imødekomme dette foreligger der strenge etiske retningslinjer for forskerens fremfærd (NESH, 2019). At imødekomme retningslinjer for tavshedspligt, konfidensialitet, fremtræden og varetagelse af deltagerne samt opbevaring af data, kræver høj bevidsthed i gennem hele forskningsprojektets levetid (Thagaard, 2018; NESH, 2019). Foruden de formelle retningslinjer indehaver forskeren også et ansvar for at behandle deltagerne med respekt og tillid samt være bevidst den magtbalance der kan opstå i mellem forsker og deltager (NESH, 2019). Et vigtig princip er her, at forskningen skal være fri og frivillig, uden påvirkning fra andres incitamenter og med tydeliggørelse af deltagerens ret til at tilbagetrække sit samtykke.

Frivillig deltagelse har været et vigtig opmærksomhedspunkt for mig i min forskningsproces, et punkt der er blevet forstærket ved at jeg har forsket på det som tidlig i processen blev min arbejdsplads. At forske på egen arbejdsplads kan ses fordelagtig i form, at forskeren er en del af virkeligheden som studeres og kan være en styrke for at hidbringe øget indsigt af underliggende fænomener (Tønsberg, 2009). Frivillighed indebærer dog at deltagelsen skal være uden ydre præs og referer både til mig som kollega og andre autoriteter. På baggrund af dette, aftalt jeg at forskningsansvarlig sendte mail til mulige deltagere. Da der først var få respondenter, blev en ny e-mail sendt, hvor der igen blev præciseret at dette blot var en påmindelse og at deltagelsen var frivillig. Denne gang var responsen højere og tilbagemeldingerne lød at de i en arbejdsdshverdag hvor gøremålene er mange, havde glemt at besvare mailen. I forespørgslen om deltagelse blev informationsskrivelsen vedhæftet. Informationsskrivelsen beskriver blandt andet hvordan opbevaring og behandling af dataindholdet gennem kodenøgle er gjort i henhold til NSD's retningslinjer for at sikre

anonymitet og personværn. NSD godkendte forskningsprojektet den 19.01.2021 (Vedlæg 9).

2.6.2 Validitet, generaliserbarhed og reliabilitet

I Q-metodologisk kontekst ses det ikke tilstræbelsesværdig at adressere graden af *generaliserbarhed*, netop fordi formålet er at opdage potentielle mønstre til meningsdannelse af hvordan og hvorfor deltagerne udtrykker det de gør, og ikke hvor mange af synspunkterne som kan overføres til en større personpopulation (Valenta & Wigger, 1997). Der kan derfor kun være tale om at generalisere studiens fund tilbage til kommunikationsuniverset. Ved dette forstås også at enkeltpersonens selvreference vil kunne ændre sig noget, eftersom våre holdninger udvikler sig i kraft af nye erfaringer, men at respektive synspunkt vil fortsætte at eksistere i kommunikationsuniverset.

Studiens *reliabilitet* siger noget om pålideligheden af det undersøgte og referer til sandsynligheden for at studiens fund, både på individ- og faktorniveau, vil kunne reproducere ved gentagelse (Kvalsund, 1998). På individniveau beskriver Brown (1980) at den gennemsnitlige reliabilitetskoefficienten er estimeret til at korrelere 0.8 – der er 80% sandsynlighed for at deltageren vil reproducere sin sortering ved samme instruktionsbetingelse og Q-udvalg. På faktorniveau afhænger reliabilitet af antallet der definerer faktoren som følge af, at der her er tale om sandsynligheden for at en undersøgelse af det samme kommunikationsuniverset, Q-udvalg og instruktionsbetingelse, men med et andet p-sæt, vil give de samme faktorer (Kvalsund, 1998).

Tabel 2.3: Reliabilitetskoefficienter, 3-faktorløsning

Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3
0.98551	0.88889	0.88889

Som følge af, at Q-metodologiens centrale undersøgelsesfelt ligger i at udforske individets subjektivitet, kan der ej heller være tale om *validitet* i traditionel forstand (Brown, 2019). Dette da der ikke findes nogle eksterne kriterier for vurdering af individets subjektive ståsted, hvormed individets rangering må vurderes som en valid tilkendegivelse af dets subjektive holdning (Brown, 2019). I relation til dette kan forskerens evne til at fange deltagerens subjektivitet gennem Q-udvalget, ses væsentlige for studiens validitet, da Q-udvalget altid vil præge hvordan deltagerne rangerer sine synspunkter (Sæbjørnsen et al., 2016). Hvis forskeren ikke lykkes med dette, vil validitet svækkes som følge af, at den subjektive frihed begrænses (Ellingsen et al., 2010). Forforståelsen og forskerens erfaringsgrundlag ses herfor af stor betydning for udarbejdelsen af udsagn og instruktionsbetingelsen. Yderligere beskrives instruktionsbetingelsen som central i sammenhæng til studiens validitet, da denne vil kunne påvirke deltagerens evne til at skille mellem det "reelle og ideelle" selv (Brown, 1980).

2.6.3 Postinterview

For at styrke studiens validitet valgte jeg også, at gennemføre postinterview med henblik på at undersøge hvorvidt mine tolkninger gav genklang hos faktorsynets "gennemsnitsperson" (Svennungsen, 2011). Jeg valgte derfor at kontakte de som ladet højest på faktorsynene, da alle tre (F1-1, F2-1, F3-1) havde takket ja til dette. I relation til det "reelle" eller "ideelle" selv og på trods af, at instruktionsbetingelsens opfordringer,

vil jeg her påpege, at en af postinterviewets nuanceringer adresserede netop oplevelsen af, at det var udfordrende at sortere med udgangspunkt i den faktiske oplevelse og ikke efter en teoretisk viden. Herudover var min oplevelse at postinterviewerne bidrog til at nuancere de tre faktorsyn men også som validerende i form af den genkendelse vejlederne udtrykket, knyttet til min tolkning.

2.6.4 Forskerrollen – refleksion

I empirisk forskning må al tolkning af data ses i relation til en form for refleksion over hvordan og hvorfor tolkningen og fundene opstår. Baggrunden for dette udledes fra visheden om, at empiriske data ikke kan forstås som en direkte spejling af virkeligheden og derfor stiller krav til forskerens evne til at tolke egen tolkning (Tjora, 2018). I en forskningskontekst referer dette til forskerens *refleksivitet* og indebærer en kontinuerlige selvrefleksionsproces – en proces med afsæt i forskerens "awareness" til sine perspektiver, følelser og handlinger (Darawsheh, 2014). For mig har denne refleksivitet i høj grad knyttet sig til en mulig rollekonflikt som følge af bevidstheden over at indgå som både nyansat og forsker på egen arbejdsplads. I praksis oplever jeg at dette har medvirket til øget forståelse af kommunikationsuniversets nuancer men også til at jeg ved flere anledninger har været nødsaget til at stille kritiske spørgsmål til min egen tolkning og dens bagvedliggende processer og rationaler. Yderligere har dette påvirket til det endelige valg om, at karakteristika fra baggrundsinformation (Vedlæg 10), ikke skulle indgå som en del af opgavens fund, således at løftet om anonymitet blev overholdt.

Finlay (1998) beskriver refleksivitet som værende et væsentligt værktøj for forskningens oprigtighed og kvalitet. Denne evne knyttes endvidere til en autentisk præsentation hvilket indebærer, at forskeren er tydelig omkring sine styrker og begrænsninger således at forskningen bliver utilsløret, ærlig og troværdig og referer til graden af *transparens* (Tracy, 2010). For min forskerrolle ser jeg dette i relation til det Kvalsund (2014) beskriver om at i erkendelsen af "hvad som er", ligger også muligheden for valget. For mig har rollen som forsker været en proces præget af valg og fravalg, men hvor jeg ved en kontinuerlig og nysgerrig bevidstgørelse via logbog, kritiske spørgsmål, indre dialog og dialog med mastervejleder og medstudent om "det som er", har forsøgt at stimulere til en refleksiv proces hvor min forforståelse og subjektivitet er blevet benyttet som et værktøj og ikke som en begrænsning i en abduktiv tilnærmelse. Dette ser jeg endvidere i relation til den transitive tanke, hvor min interne kommunikationsproces og subjektivitet har manifesteret sig i de endelige tema jeg har tolket ud i fra faktorsynerne – på samme måde som deltagerne har udtrykket sin subjektivitet gennem den endelige sortering (Allgood, 1999). Det er derfor vigtig at understrege at al forskning, i lighed med andre fænomener, må anskues i sin helhed (Harrè, 2002). Min hensigt med at præsentere forskningsprocessens fem trin parallelt med bagvedliggende rationale for mine valg og fravalg, har derfor været at imødekomme kravet til transparens og ses for mig, som forsker på egen arbejdsplads, som et vigtig kvalitetskriterium for studiens oprigtighed.

3 Teori

I Q-metodologi kan forskerens teoretiske forståelse ses som tjenende af to funktioner. Den første funktion ses knyttet til forskerens evne til at udvikle og strukturere et design, hvor kommunikationsuniversets bredde og dybde i høj grad ivaretages (van Exel & de Graaf, 2005). Teoriens anden funktion, omhandler forskerens evne til at nærme sig sine fund abduktivt ved at lade fundene "tale" for hvilke teoretiske opdagelsesmuligheder der ligger i dem. Dette ses som forskerens mulighed for at både "bygge" ind den eksisterende teoriramme og for, at abduktivt opdage ny og relevant teori, der vurderes som skabende for fundenes udtryk og sammenhæng (Brown, 1980; Kvalsund, 1998).

I nedenstående kapitel vil det som repræsenterer opgavens teoretiske bagtæppe præsenteres. I tråd med metoden, er teorien valgt på baggrund af dens relevans for at kunne belyse studiens problemstilling og for at kunne operationalisere kommunikationsuniversets fremtræden, knyttet til vejlederes oplevelse af udviklingsamtalen. For at skabe en teoretisk forståelse af hvordan jeg som forsker anskuer vejledningsbegrebet, vil jeg indledningsvist redegøre for dette. Jeg vil derefter præsentere den teoretiske landskab som er benyttet til udarbejdelsen af designets tre effekter; *tilstedeværelse, synlig handling og relation*. I tilknytning til de ulige dele af teorien vil jeg undervejs også præsentere relevante sammenhænge både indad i det litterære landskab og i relation til Q-metoden. Hertil vil også baggrunden for, at jeg har anskuet præcis denne teori som central for designet, redegøres for. Teorikapitlet vil yderligere indebære en forståelse af stilhed som værktøj i udviklingsamtalen, da dette har været af betydning for udarbejdelsen af de endelige udsagn.

For at danne en forståelse af hvilke fælles og teoretiske grundprincipper der omgiver Friskgårdens vejledere, vil jeg også kort redegøre for det salutogene perspektiv og hvad en kognitiv tilnærmelse kan indebære.

I samsvar med Q-metodens centrale princip om abduktion, hvor ny mening og nye opdagelser affødes (Brown, 1980), er det teoretiske bagtæppe blevet udvidet undervejs, for at bedre kunne forstå, belyse og kontekstualisere de fund studien har givet. Forannævnte vil redegøres for til sidst og indebærer en belysning af kompetencebegrebet, kompetencemodellen, erfaringslæring og det "frugtbare tomrum".

3.1 Teoretisk forståelse af vejledning som fænomen:

I det litterære landskab kan en overvældende mængde af definatoriske og begrebsmæssige variationer findes i relation til vejledning som fænomen (Lauvås & Handal, 2009). En klar konsensus om hvad begrebet i sandhed skal forstås som, kan herfor ses mangelfuld (Tveiten, 2019). Yderligere ses vejledning tæt knyttet til og har flere lighedstræk med andre tilnærmelser så som coaching, terapi og rådgivning, hvormed en eksplicit afgrænsning vurderes relevant. Med afsæt i mit videnskabelig grundsyn og min forståelse af kommunikationsuniversets grundtanke, har jeg valgt at læne mig op ad Tveitens (2019) definatoriske ståsted: "vejledning er en formel, relationel og pædagogisk istandsættelsesproces rettet imod, at mestringskompetence styrkes gennem en dialog baseret på kundskab og humanistiske værdier" (s. 11). Denne forståelse fremmer et helhedlig menneskesyn hvor både kognitive, emotionelle og

adfærdsmæssige aspekter ses i sammenhæng (Tveiten, 2019). I vejledning, forankret i et humanistisk perspektiv, ses dialogen som et af de væsentligste værktøj, hvorfor vejledningsdialogen også forstås som en etisk handling der indebærer et ansvar hvor vejsøgeren både inviteres og ledes til at opdage aspekter ved sig selv (Tveiten, 2019). Hertil bibringer en af de humanistiske byggestener at man som vejleder "vil den andre vel", og tror på vejsøgerens evne til udvikling og med mulighed for at realisere sit iboende potential (Tveiten, 2019).

Tabel 3.1: Design

Effekt	Niveau		
Tilstedeværelse	Bevidst	Ubevidst	
Synlig handling	Passiv	Aktiv	
Relation	Kongruens	Empati	Ubetinget positiv accept

3.2 Teoretisk startpunkt for effekten; *tilstedeværelse*.

En kompetent vejleder beskrives som havende kundskab om og bevidsthed til hvad og hvorfor man vejleder som man gør. En sådan bevidsthed kan knyttes til vejlederens evne til at være opmærksomt nærværende og beskrives endvidere som en vigtig vejledningskompetence, som følge af, at teoretisk forståelse eller metodisk anvendelse, bliver meningsløst hvis nærværet ikke er bevidst eller opmærksomt (Skau, 2017). For mig forstås dette som et udtryk for vejlederens grundlæggende "startpunkt" for samtalens kvalitet, og dermed også for at skabe bevidste opdagelser hvor det overvejede valg for ændring kan indtræffe. I sammenhæng til dette vil jeg præcisere at det opmærksomme nærvær også kan betragtes som mit "startpunkt" for det endelige valg om at anskue effekten *tilstedeværelse* som relevant at belyse, i tilknytning til vejlederens oplevelse af sig selv i mødet med vejsøger. Dette som følge af, at vejlederens evne til tilstedeværelse ses som en af de afgørende kvaliteter for at kunne skabe en nærende samtale (Skau, 2017). Vejlederen må altså være mere end fysisk tilstede for at lade sig berøre og have mod til at berøre, hvis ændring skal kunne opstå (Skau, 2017). At være mere end fysisk tilstede kan forstås som mange ting. Jeg har derfor valgt, for at nuancere samt give en dybere forståelse af tilstedeværelse som opmærksomt nærvær, ved at redegøre for hvad begreberne bevidsthed, ubevidsthed, awareness og self-awareness kan rumme. I relation til effekten tilstedeværelse vil jeg også kort redegøre for forståelsen af "her og nu"-oplevelsen, da dette vurderes både relevant for problemstillingens tema samt i tråd med Q-metodologiens filosofiske betragtninger og bagvedliggende rationale for Q-sorteringen og faktorfortolkningen (Allgood, 1999).

Bevidsthedsbegrebet henviser ofte til individets oplevelse, oplevelsesindhold og oplevelsesmåde i modtagelsen af indre og ydre stimuli (Bertelsen, 2001). I tråd med anskuelsen af mennesket som både rationelt og intentionelt, har jeg i denne opgave valgt at forstå bevidsthed som en modelleringsproces der medskabes af og imod individets omverden (Bertelsen, 2002). At blive bevidst referer altså ikke til en usammenhængende eller enkeltstående del af individets erfaringsverden men til en helheds modtagelse af stimuli, knyttet til situationens sammenhæng (Bertelsen, 2002). Som modsætning til bevidsthed, beskrives ubevidsthed. Ubevidsthed referer til en vågen tilstand, hvor individet hverken responderer på sig selv, sin omverden eller relationen der i mellem (Morin, 2011). En anden vigtig differentiering til bevidsthedsbegrebet, er forståelsen af selvbevidsthed (Bertelsen, 2001). Individets selvbevidsthed omtales ofte i

negativ forstand og ses som en ekstra opmærksomhed, knyttet til specifikke aspekter ved individets væren og kan med fordel adskilles fra begreberne "awareness" og "self-awareness" (Reams, 2019). Dette i kombination med, at begreberne ses hyppigt brugt også i skandinavisk litteratur, er baggrunden for, at jeg har valgt at beholde de engelske termer.

Ifølge Perls, refereret i Clarkson (2014), er det i "her og nu"-oplevelsen, at "awareness" som fænomen kan opstå i øjeblikket. Clarkson (2014) udtrykker "awareness" som en form for kontakt til erfaringen og som en funktion for meningsdannelsen af "fresh Gestalten" (s.41). Med dette menes hvad der kommer i figur/baggrund for individet og det påfølgende valg af handling. Hvis individet vover at erfare og være "aware" eller "vår for" kontaktens "her og nu"-øjeblik, vil mødet, hvor individet både skaber og skabes, være forskelligt fra gang til gang (Kokkersvold & Mjelve, 2003). "Awareness" i samtalen kan altså forstås som fascilerende til opdagelse af nye handlingsvalg og muligheder.

I en hjælperelation beskrives konceptet "self-awareness" som både som udbredt og vigtig (Jordan, 2002). Reams (2019) beskriver sågar at "self-awareness" udgør selve kernen for mennesker der indgår i, eller beskæftiger sig med relationelle og menneskelige anliggender. Konceptets mening og betydning ses dog varierende og en sandfærdig definition af hvad konceptet egentlig indebærer eller hvordan det bliver benyttet, er sværere at adressere (Axelrod, 2012). Jeg har derfor, med udgangspunkt i Reams (2019), valgt at forstå "self-awareness" som referende til individets evne til at blive bevidst subjektive aspekter ved erfaringerne det erfarer, og dermed internt evaluere og processere disse aspekter (s. 136, min oversættelse). At være "self-aware" kan hermed knyttes til den interne kapacitet individet besidder til, at gøre sig selv som objekt i sit opmærksomhedsfelt (Morin, 2011). Værdien af "self-awareness" vil i projektet forstås som den sammenhæng individet skaber i mødet med interne og eksterne fænomener og sine subjektive oplevelser. Ved at forstå bevidsthed og "self-awareness" på ovenstående måde kan en distinktionen mellem at være bevidst og "self-aware", ses som den "mellemliggende" refleksion eller processering individet gør sig i og med erfaringen af at modtage og udsættes for stimuli (Morin, 2011).

3.3 Teoretisk forståelse af effekten; *synlig handling*

Som fundament i alle relationer, også hjælpe- og vejledningsrelation, ligger tillid. En tillid som hverken kan kræves eller forudsættes, men som kontinuerlig skal fortjenes, igen og igen (Skau, 2017). Udviklings samtaleens naturlige proces vil derfor kunne ses som vejlederens evne til indledningsvist at vie sin opmærksomhed til vejsøgerens forståelse af sig selv, således at denne oplever at blive mødt. At anvende sin opmærksomhed på denne måde, har til formål at skabe en grundlæggende og gensidig tillid således at vejsøgeren oplever, at vejlederen vil han/hun vel (Kvalsund, 2006). Når tillid er etableret kan vejlederen i højere grad vurdere hvorvidt en mere direkte påvirkning skal benyttes for at støtte vejsøgeren i sin udviklingsproces (Kvalsund, 2006).

Ved at anskue vejlederen som indgående i en hjælperelation oplevede jeg det som vigtig for studiets design, at inddrage oplevelsen af vejledningsfærdigheder. I mit design var der derfor to niveauer; "aktiv" og "passiv", der udgjorde effekten *synlig handling*. En synlig handling forstås i designet som enten værende ekstern (aktiv) eller intern (passiv) og relaterer sig til hvad vejlederen synligt udtrykker eller indvendigt eller påvirker til samt hvordan passiv dette benyttes. Den bagvedliggende teoretiske inspiration til dette, er både Carl Rogers personcentrerede teori (PCT) (Ivey et al., 2012) og Kvalsunds (2006), forståelse af påvirknings- og opmærksomhedsfærdigheder.

I relation til designet forstås en af de passive handlinger som lytning. At lytte, beskrives som en af de grundlæggende teknikker indenfor opmærksomhedsfærdighederne (Kvalsund, 2006). Ifølge Skau (2017), ses lytning som et kontinuerlig ansvar og er afgørende for at kunne forstå det den anden forstår, og omhandler både at lytte til den eller som indgår i dialogen men også til en selv. At handlingen er kategoriseret som passiv i designet, skal dog ikke forstås som at lytning ikke kan være aktiv, fokuseret eller helhedlig. Opmærksomhedsfærdigheder referer blandt andet til vejlederens evne til, at parafrasere ved at verbalt og non-verbalt spejle det som udtrykkes samt skabe rapport gennem respons – for at skabe gensidig forståelse. Opmærksomhedsfærdighedernes påvirkning kan altså ikke ses som en entydig strategi hvor vejlederens påvirkning er manifesteret eller rettet imod noget bestemt. Opmærksomhedsfærdighederne fremstilles derimod som en påvirkning af relationen, hvor tillid og tryghed kan medføre opdagelse, ved at vejlederen kontinuerlig, bevidst og ubevidst, spejler det vejsøgeren kommunikerer, både verbalt og non-verbalt, og herigennem påvirker til skabelse af et trygt berøringspunkt, hvor vejsøgeren får værdi i kraft af sig selv samt mulighed for at "gribe" aspekter ved det vejlederen spejler (Allgood & Kvalsund, 2004; Kvalsund, 2006). En vigtig pointe er her, at ethvert felt hvor opmærksomhed som færdighed inkluderes, indebærer at vejlederen retter sin opmærksomhed mod noget og dermed ekskludere noget andet (Kvalsund, 2006). At skulle vie sin opmærksom ensartet, vil derfor ikke ses som formålstjeneligt eller som muligt for vejlederen. De opmærksomme færdigheder adresserer derimod vejlederens evne til at balancere sin opmærksomhed mellem de indre processer og det som udtrykkes i ord og ved kroppens implicite og eksplicite sprog (Kvalsund, 2006).

I kraft af vejledningssamtalens udvikling og proces, vil også vejlederens evne til at gøre brug af påvirkningsfærdigheder ses som hensigtsmæssig for eksempelvis at skabe ændring i vejsøgerens adfærdsmønster. Dette fordrer dog at det relationelle tillidsforhold er intakt samtidig med, at metakommunikation for delt forståelse fortsat ivaretages og benyttes genuint (Kvalsund, 2006). Ses dette i tilknytning til designet er det i landskabet af påvirkningsfærdigheder at effekten synlig handling forstås som aktiv. At påvirke den anden, referer blandt andet til tolkning, konfrontation, påpejning af det åbenbare samt direkte rådgivning (Kvalsund, 2006). En umiddelbar forståelse af ovenstående vil kunne være at påvirkning på denne måde, er af negativ værdi eller ikke i samsvar med vejledningssamtalens forankring i humanistisk-eksistentialistisk perspektiv. Dette kan i nogle sammenhænge være tilfælde, men forståelsen i denne opgave, bunder i at det for vejlederen vil være naivt at vurdere hvorvidt han/hun påvirker eller ej, hvormed fokus i højere grad skal rettes til den awareness og/eller bevidsthed vejlederen har knyttet til *hvordan* og *hvorfor* han/hun påvirker (Kvalsund, 2006). Ses dette i sammenhæng til tolkning som påvirkningsfærdighed, vil vejlederens evne til både at blive bevidst hvilken subjektiv erfaring, holdning eller følelse tolkningen bygger på, evnen til eksplicit at udtrykke hvad som danner grundlaget for tolkningen, således at denne bliver tilgængelig for vejsøgerens kritiske vurdering, være af betydning for dannelsen af et gensidig og gyldigt samtalegrundlag (Kvalsund, 2006). Hvis tolkningen derimod repræsenterer vejlederens enegyldig sandhed om den anden, "det jeg ser er det jeg tolker", vil faren for at vejlederens virkelighedskonstruktion skaber diskrepans mellem det vejsøgeren forstår om sig selv og det vejlederen tolker (Tveiten, 2019). I sammenhæng til diskrepans, nu forstået som fravær af samsvar mellem det verbale og non-verbale sprog, kan en af de andre påvirkningsfærdigheder ses relevant for vejlederen at benytte, nemlig konfrontation (Kvalsund, 2006). Konfrontation kan ses fordelagtig når der opstår en inkongruens mellem ord og kropssprog. At konfrontere vejsøgeren kan, såfremt dette

gøres på en empatisk, omsorgsfuld og opmærksom måde, ses af værdi for vejsøgerens mulighed for indsigt eller opdagelse i sit subjektive tanke- og adfærdsmønstre (Kvalsund, 2006).

3.4 Teoretisk forståelse af effekten; *relation*

Indenfor den humanistisk-eksistentialistiske tradition ses vejlederens tilstedeværelse, evne til at udvise og kommunikere empati samt anskuelsen af mennesket som en selvbestemmende aktør, med egenværdi, som grundlæggende aspekter (Ivey et al., 2012). For mig ses dette både i overensstemmelse med mit personlige ståsted og masteruddannelsens forankring. Det blev derfor også vigtigt for mig at forsøge at undersøge hvilke oplevelser Friskgårdens vejledere udtrykker i relation til oplevelsen af dette.

Tankegodset fra Carl Rogers PCT beskrives som toneangivende for tilstedeværelsens værdi i kvaliteten af mødet og dermed vejsøgerens udvikling og aktualisering af iboende potentiale (Ivey et al., 2012). At *relation* er beskrevet som effekt i designet, forstås som følge af, at netop Carl Rogers fandt relationens kvalitet og de personlige holdninger og karakteristika, som det primære element for samtalens udfald samt individets aktualisering af selvet. Selvaktualisering forstås her som individets evne til at udnytte udfoldet potentiale via en "ikke-dømmende" hjælp til selvhjælp (Bachkirova & Borrington, 2018). At benytte en personcentreret tilnærmelse som teoretisk afsæt for effekten *relation*, kan også forstås med udgangspunkt i, at tilnærmelsens grundtanke danner basis for mange hvis praksis udøves indenfor eksempelvis coaching-, terapi- og vejledning og anses som en af de mest respekterede og anerkendte tilnærmelser til benyttelse i hjælperelationer (Bachkirova & Borrington, 2018).

Til synliggørelse af hvilke oplevede forudsætninger der skal til for at støtte individets selvaktualisering ved, at genetablere "splittelsen" af det "reelle og ideelle" selv til en sammensmeltende helhed der videre udgør den totalitære enhed, beskriver C. Rogers (1957) seks betingelser. En sammensmeltning eller kongruens mellem det "reelle og ideelle" selv, forstås som individets evne til at leve i overensstemmelse med sit indre selvkoncept og indebærer at individet anser sig selv som værdig af både selv-accept samt ydre og ubetinget accept. Hvis der derimod er tale om inkongruens vil dette kunne være af betydning for individets mulighed for at navigere i en proces hvor vækst og udvikling kan ske (Ivey et al., 2012). I relation til designet, har jeg valgt at kort redegøre for tre af relationens betingelser, også kaldt de tre "kernebetingelser". Disse referer i høj grad til vejlederens rolle og adfærd og forstås som erfarede holdninger eller personlige egenskaber som ses meningsbærende for relationens kvalitet (Rogers, 1957).

Kongruens: vejlederens oplevelse af at være en ægte og integreret del af relationen og derfor også i en tilstand hvor det vejlederen oplever sig selv som, i mødet med vejsøgeren, samsvarer med det han/hun udtrykker (Rogers, 1957).

Empati: forstås som vejlederens oplevelse af at have en fintmærkende og "aware" indfølelse, for vejsøgerens indre referenceramme og private verden. At være empatisk i mødet med den anden, forudsætter både evnen til selvindsigt (Kvalsund, 2015), samt vejlederens evne til at sætte sig ind i vejsøgerens private verden, som om det var hans/hendes egen – uden at tabe vægtlægning af "som om" (Rogers, 1957).

Ubetinget positiv agtelse/accept (UPA): vejlederens oplevelse af at kunne acceptere alle aspekter ved vejsøgerens forståelse og kommunikation af sig selv. Dette indebærer også det negative eller abnorme, således at vejsøgeren kan opleve sig som et fritstående menneske med egenverdi og dermed med ret til at erfare det som erfares. At udvise eller opleve UPA kan ikke betragtes som et dikotomt fænomen, da UPA ses som imødekommet hvis vejlederen oplever sig som værende dette i majoriteten af samtalens momenter (Rogers, 1957).

3.5 Stilhed, kommunikationens tavshed

For at udvikle udsagn der adresserede vejlederens oplevelse af stilhed, anvendte jeg som nævnt, stilhed som "ladning", på samme måde som udsagnene blev "ladet" som positive eller negative. At vie opmærksomhed til stilhed, i relation til vejledningssamtalen, vurderes værdifuldt da dens kommunikative værdi kan vurderes på lig linje med ord (Tveiten, 2019). Stilhed som tavs kommunikation kan derfor ses som et produktivt værktøj for vejlederen (Levitt, 2010; Hill et al., 2018). Skau (2017) referer til kommunikationens tavshed som havende lige så mange nuancer og betydninger som talen og kan derfor ses som et rum der både "inviterer" og "udestænger". Stilhed kan yderligere forstås som repræsenterende for en øget intensitet i individets indre engagementet, hvormed stilheden bliver et naturlig modsvar til denne intensitet og naturliggør en verbal pause (Levitt, 2010).

3.6 Friskgårdens teoretiske grundprincipper

3.6.1 Det salutogene perspektivet

Det salutogene perspektivet knyttes Aaron Antonovsky og omhandler forståelsen af at menneskets helbred er i kontinuerlig bevægelse og derfor kan ses som et kontinuum, fra godt helbred til mindre godt. Hertil har perspektivet fokus på læren om sundhedens opståen og udvikling samt de faktorer der kan fremme individets helbredstilstand (Antonovsky, 2000). I relation til det salutogene perspektiv, beskrives teorien om individets "oplevelse af sammenhæng" (OAS). OAS beskrives som en livslang proces indehavende af tre betingelser eller faktorer, som er af betydning for individets oplevelse af sammenhæng og dermed dets evne til at håndtere og skabe balance i livets begivenheder. Den første er *meningsfuldhed* og referer til oplevelsen af delagtighed og graden af mening individet oplever ved at investere, engagere og udfordre sig selv for at nå det ønskede resultat, i relation til fællesskabet det indgår i (Antonovsky, 2000). Den anden præmis beskrives som oplevelsen af *håndterbarhed*. Håndterbarhed, knyttes til individets belastningsbalance og forstås som oplevelsen af overensstemmelse mellem de ressourcer individet erfarer at besidde og de krav det udsættes for. Til sidst ses forudsigelighed som grundlæggende for OAS sidste "kraft", nemlig *begribelighed*. Hvorvidt individet oplever sin tilværelse som begribelig, afhænger af, hvordan det opfatter sig selv når det bliver udsat for livets indre og ydre stimuli (Antonovsky, 2000). Antonovsky henviser altså til en relation mellem oplevelsen af de tre ovenstående betingelser og oplevelsen af at indgå i en meningsfuld sammenhæng. Er oplevelsen af de tre præmisser stærk, vil også individets forudsætninger for, at håndtere og udvikle sig i og med livets krav, styrkes og afgøre dets "placering" på helsens kontinuum (Antonovsky, 2000).

3.6.2 Kognitiv tilnærming:

I en kognitiv tilnærmelse ses individets tanke- og kognitionsprocesser som "nøgleværktøjet" til at bedre kunne forstå psykologiske, emotionelle og adfærdsmæssige fænomener (Ivey et al., 2012). Traditionens grundlæggende forståelse beror på, at ændringer i individets tankemønstre og den relation individet har til sine tanker, kan skabe en hensigtsmæssig adfærdsendring (Ivey et al., 2012). Som et af de elementære begreber beskrives "automatiske tanker" og refererer til individets automatiserede tankestrøm som konstant og kontinuerlig har påvirkning på dets liv, men som grundet sin automatisering kan være svære at identificere eller evaluere (Ivey et al., 2012). Automatiske tanker kan være af både positiv, negativ eller irrationel karakter. At identificere og kortlægge irrationelle eller negative automatiske tanker (NAT), vurderes som indgangsvinklen til individets forståelse af sammenhængen mellem sit indre liv og sin nuværende adfærd. Hensigten i en kognitiv tilnærmelse, vil derfor være at vejlede, især ved brug af ord, vejsøgeren til en opdagelse eller identifikation af uhensigtsmæssige tanker som kan afdække underliggende tolkninger, livstema eller leveregler (Wilhelmsen, 2004). Et eksempel på individets leveregel kan være: "jeg er værdiløs fordi jeg ikke har en formel uddannelse". En sådan leveregel vil i en kognitiv tilnærmelse kunne ses som uhensigtsmæssig som følge af, at avle (negative) automatiske tanker, negative følelser og dermed indskrænke individets valg af adfærd – fordi levereglen, eksempelvis, tilsiger, at individet i sig selv ingen værdi har. Det er derfor væsentligt at vejlederen afdækker leveregler til efterfølgende påpejning eller udfordring af individets "indre dialogs" logik og hvorvidt denne forankres i virkeligheden (Berge & Repål, 2010).

3.7 Den abduktive tilnærmelses teoretiske udvidelse

3.7.1 Kompetence som harmonerer

Mulder (2001) hævder at kompetencebegrebets litterære landskab, indehaver mangfoldige forståelser og definitioner. Jeg har derfor valgt, med afsæt i Skaus (2017) definition at afgrænse kompetencebegrebet til "det at være kompetent betyder, at man er skikket til eller kvalificeret til det man gør" (s. 57). At forstå kompetence på denne måde, fordrer at begrebet ses i sammenhæng til dets aktuelle kontekst, da kompetencens mening præges af det den ses i forhold til, for eksempel "min vejledningskompetence harmonerer med vejledningssamtalens krav". I relation til vejledning og ifølge Skau (2017), vil vejlederens samlede professionelle kompetence kunne inddeles i tre primære aspekter: *teoretisk kundskab, erhvervs-specifikke færdigheder og personlig kompetence* (Skau, 2017, s. 58). For Friskgårdens vejledere vil den teoretiske kundskab kunne ses omhandlende kommunikationsteori, etik, pædagogik og/eller lovgivningens rammeværk. De erhvervs-specifikke færdigheder vil knytte sig til vejlederens evne til at beherske ulige tilnærmelser, så som sokratiske spørgsmål, den kognitive model eller kognitive ABC-skema. Den personlige kompetence, hvilket forstås som omhandlende "hvem vi er som personer" (Skau, 2017, s.60), beskrives som værende sværere at redegøre for på et teoretisk niveau. Dette da, hvem vi er som personer vil inkludere både hvem vi er i mødet med andre, i mødet med os selv samt hvem vi tillader andre at være i mødet med os, hvormed den personlige kompetence formes og udvikles gennem vejlederens subjektive erfaringer og den kontekstuelle refleksionsproces der i opstår (Skau, 2017).

3.7.2 Erfaringslære – en transformationsproces

At lære kan forstås som en proces hvor kundskab skabes via transformationen fra erfaring (Atkinson & Murrell, 1988). Erfaringslæring er som ordet indikerer, en forståelse af, at læring forankres og opstår i og med individets erfaringer (Vince, 1998). Med inspiration fra blandt andet Dewey, Lewin og Piaget udarbejdede David Kolb en model der præsenterer en systematisering af erfaringslæring. Denne systematisering ses som en vedvarende proces, hvor individet indtager både en passiv (observerende) og aktiv (deltagende) rolle i sin læring, ved at kombinere sine egenskaber som et klassisk lærende og problemløsende væsen (Atkinson & Murrell, 1988). Processen består af fire trin; *konkret erfaring* (tanker og følelser genereres), *reflekteret observation* (over tanker og følelser), *dannelse af abstrakte koncepter og generaliseringer* (rationalisering og/eller emotionel indsigt) samt en *aktiv og eksperimentel initiering af de dannede koncepter, til brug i nye situationer* (Atkinson & Murrell, 1988). Denne type læring tager altså udgangspunkt i, at kundskaben transformeres fra den konkrete erfaring via refleksion, hvormed individet bedst kan lære ved at observere og reflektere over den interne påvirkning, der opstår i sammenhæng til det, det oplever.

3.7.3 Kompetence på et bevidsthedskontinuum

Som forsker opdagede jeg et behov for at nuancere og kontekstualisere lærings- og kompetencebegrebet til en sammenhæng hvor individets bevidste og ubevidste processer også indgår. I den bevidste kompetence-model synliggøres individets læring via to parallelle dimensioner, nemlig kompetence og bevidsthed (Cannon, Feinstein & Freisen, 2010). I modellen forstås individets progression som gennemgående af fire stadier. *Ubevidst inkompetent*; individet søger intuitivt løsninger, uden at have en egentlig indsigt i de underliggende principper for disse løsninger. *Bevidst inkompetent*; individet søger en logisk løsning på sine problemer og anerkender at de intuitive analyser og/eller løsninger ikke er tilstrækkelig, men ved endnu ikke hvordan problemet eller opgaven skal løses. *Bevidst kompetent*; individet lærer at logisk og mekanisk løse sine problemer, hvilket betyder at individet på dette stadiet stadig finder det som svært at spontant adaptere sine analyser til nye situationer. *Ubevidst kompetent*; Individet er i stand til at forstå sin analyse på et intuitivt niveau og kan derfor adaptere disse både spontant og kreativt i nye situationer (Cannon et al., 2010).

3.7.4 Et frugtbart tomrum:

Clarkson (2014) beskriver at da der i en hjælperelation er tale om mennesker som indtager rollen som enten hjælper eller hjælpesøgende, ses det nødvendigt at skabe kontakt til og blive kendt med de dele af livserfaringerne som opleves som "tomme" (Clarkson, 2014). I gestaltteori referer dette tomrum til individets 'futile voids', der via accept, tolerance og gennemlevning kan ændres til et 'fertile void', et frugtbart tomrum (Clarkson, 2014, s. 78). For at en ændring som denne skal kunne opstå, må individet være villig til at forblive i en tilstand med forvirring og usikkerhed. Hertil må individet være kapabel til at anvende sin fornemmelse til at genoprette kontakt til erfaringen af rummets tomhed. Til sidst må også individet ansvarliggøre sig selv, således at egnet handling kan indtræffe. Hvis individet formår at aktualisere denne fornemmelse, vil en figur kunne opstå fra en baggrund der både erfares som tom men også som rig og bærende af muligheder og potentiale (Clarkson, 2014). I relation til mit forskningsprojekt, kan jeg se en overføringsværdi fra dette til mit møde med de endelige Q-sorteringer. Min instinktive erfaring var, at baggrunden hverken oplevedes som et frugtbart eller udfoldet rum, men som et rum uden nytte (futile). Ved at eftergå,

ansvarliggøre samt forsøge at skabe kontakt til hvad denne erfaringen stimulerede i mig og i q-sorteringerne, oplevede også jeg, at figuren blev tydeliggjort fra en baggrund der ikke længere var "tom", men bemidlet med muligheder (fertile).

4 Faktorfortolkning

I Q-metode er det som beskrevet betydningsfuldt i fortolkningsprocessen, at forskeren forholder sig loyal til udsagnenes placering samt kontinuerlig validerer sine tolkninger i de matematiske fund (Watts & Stenner, 2012). Dette skal dog ikke begrænse forskeren i at "gestalte" faktorsynet, da det i Q-sammenhænge også stilles krav til forskeren om at udforske den helhed udsagnene udgør, når de ses i sammenhæng. At fortolke faktorsynet på denne måde, muliggør en søgen efter et samlet meningsmønster hvor faktorens helhed kan forstås som noget mere end dens enkeltstående dele (Kvalsund, 1998). Som nævnt i metodekapitlet valgte jeg at fortolke det enkelte faktorsyn i kraft af sig selv, for at finde mening i det den enkelte faktorsyns perspektiv repræsenterede – knyttet til studiets tematik (R. Rogers, 1995).

Ved brug af rapportens fund, kan forskeren se hvilke udsagn der skiller sig fra de andre faktorer ved at studere 'distinguished statements', (Vedlæg 11). Hertil kan forskeren også undersøge 'consensus statements' – udsagn der repræsenterer en lighed på tværs af faktorsynerne. En sådan proces kan ses af betydning for forskerens forståelse af det "rene" faktorsyns nuancer og dermed interessant at kigge på når faktorsynets 'operante subjektivitet' skal opdages (McKeown & Thomas, 2013).

For at skabe en sammenhæng og en overordnet forståelse studiets tre faktorsyn (F1, F2 og F3), har jeg valgt at først fremstille deres ligheder og derefter præsentere tolkningen af hver enkelt faktor.

4.1 Ensartede oplevelser?

I denne studien var det fire 'consensus-statements'. At et udsagn fremhæves som "konsensus" mellem faktorsynerne, henviser til en matematisk udregning af, at udsagnet er placeret tilnærmet ens på tværs af faktorerne (Z-SCR), altså der ses ikke en signifikant forskel i mellem faktorernes placeringer af de fire udsagn vist i tabel 4.1 (Ellingsen et al., 2010). Som beskrevet viser den lave korrelationen mellem faktorerne til at de tydelig adskiller sig fra hinanden. Dette henviser også til, at der generelt set ikke kan være tale om høj grad af konsensus på tværs af faktorsynerne. At rapporten fremstiller faktorsynernes sammenfaldende talværdier skal altså ikke forstås som at der er høj konsensus eller at udsagnet betyder det samme for alle faktorsynerne. Dette er forsøgt synliggjort i nedenstående afsnit.

Tabel 4.1: Consensus´ udsagn

Nr.	Udsagn	F1	F2	F3
		Q-SV, Z-SCR	Q-SV, Z-SCR	Q-SV, Z-SCR
4	For at jeg skal kunne lytte opmærksomt og genuint til deltageren, er det vigtig at jeg også er bevisst på det som foregår inni meg.	2, 0.69	3, 0.97	0, 0.0959
20	Jeg tenker sjeldent over hva jeg uttrykker med kroppsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige.	-5, -1.50	-4, -1.39	-3, -1.28
22	I en veiledningssamtale kan det skje at jeg ubevisst trekker meg litt tilbake. Dette tror jeg kan være viktig for deltakerens opplevelse av tillit og hans/hennes forståelse av at jeg ikke sitter med alle svarene.	0, 0.39	0, -0.08	2, 0.76
28	Når jeg ikke har kontakt til meg selv og det som foregår i meg, tror jeg at jeg har tendens til å bare si det jeg mener deltakeren vil høre.	-1, -0.67	-3, -0.97	-3, -1.18

Z-score (Z-SCR) viser til udsagnets gennemsnitlige vægtning af deltagerne som lader på faktoren og muliggør at placere udsagnet i distribueringsmatricen, Q-Sort Value (Q-SV) (van Exel & de Graafs, 2005).

På trods af, at den matematiske rapport fremhæver udsagn 4 som en konsensus mellem faktorsynernes oplevelse af sammenhængen mellem at være bevidst sig selv for at kunne være en opmærksom og genuin lytter, viser placeringen til, at faktorerne vægter udsagnet forskelligt. I F2 er udsagn 4 placeret på +3. Dette kan antyde at vejlederen oplever en sammenhæng mellem bevidsthed og evnen til at lytte, og at dette sågar har betydning for det som kommer i figur for F2. I F1 har udsagnet stimuleret til lidt lavere men dog en enighedssignifikans, og kan derfor ses som værende af betydning for både det som kommer i figur og det som kommer i baggrund. I F3 er derimod udsagnet in-signifikant, og insinuerer at det for F3-vejlederen har lav eller ingen subjektiv værdi i sorteringsøjeblikket og derfor kan tolkes til at have større betydning for faktorsynets baggrundsnuancer, end for det som kommer i figur.

Ud i fra talværdien, ses udsagn 20 som værende vigtig for samtlige faktorer, og kan forstås som et udtryk for at studiens deltagere oplever vejledningssamtalen som bestående af mere end den verbale kommunikation og derfor er bevidst eget kropssprog. Der ses dog nuanceforskelle med hensyn til hvordan det at "være bevidst eget kropssprog", forstås på tværs af faktorerne. Ved at undersøge udsagn 20 i relation til andre ´replikations´ udsagn, kan det tolkes at F2 ser det som afgørende for samtalens mening, at anerkende og påpege det som bliver sagt uden ord (15*, +5). For F3 stimulerer også udsagn 15 til høj psykologisk signifikans – men hvor enigheden referer til det modsatte af genkendelse og identifikation (15*, -5), og kan tydeliggøre en polarisering i mellem faktorsynerne, på trods af den konsensus udsagn 20 viser til. I F1 stimulerer udsagn 15 til neutralitet og nærmest ligegyldighed (+1) og viser til at udsagn 20 er vigtigere end udsagn 15, hvilket ikke er tilfælde i hverken F2 eller F3.

At udsagn 22 kommer lidt i baggrunden kan både ses som en tilkendegivelse af at vejlederne ikke oplever det som særlig vigtig for tillidsforholdet, at ubevidst trække sig tilbage. Det kan også betyde at de bevidst trækker sig tilbage og derfor ikke oplever udsagnet som meningsfyldt i sorteringsøjeblikket. Sidstnævnte ses i højere grad som gældende for F1, da vejlederen her kommunikerer en tydelig bevidsthed rundt egen fremtræden i vejledningssamtalen. For F2, som forstås som en "aktiv vejleder", ses en generel tendens til at det ubevidste får lavere subjektiv værdi, mens udsagnet i F3 kan

ses som stimulerende til lav enighedssignifikans og antyder at F3-vejlederen i højere grad kan genkende oplevelsen af at ubevidst trække sig tilbage, sammenlignet med de to andre.

Generelt kommunikerer alle faktorer at de er lidt uenige i udsagn 28, dog er F2 (-3) og F3 (-3) også her, mere enig end F1 (-1). Denne enighed indikerer at faktorerne, ikke kan identificere sig med enten at "ikke have kontakt til sig selv" eller at "bare sige det de tror deltageren ønsker at høre". Ved en fortolkning af faktorsynernes helhed, ses der en ulig vægtning og muligvis en forskel i hvordan udsagnet forstås og stimulerer faktorsynerne. I F3 kan en forståelse af, at ærlighed står stærkt og underbygger at F3 ikke kan identificere sig med "at snakke vejsøger efter munden". F2 har på samme måde som F3 placeret udsagnet på -3, men hvor placeringen her kan forstås som et udtryk for at vejlederen i F2 ikke siger det vejsøger gerne vil høre, men det vejlederen vurderer er bedst for vejsøgerens situation (30*, +5). I F1 ses derimod udsagn 28 som forstærkende til noget af det som kommunikerer tydeligst – nemlig erfaringsbaseret ansvar (31*, +5).

Nedenunder vil en præsentation af hvordan jeg har tolket de tre faktorsyns subjektivitet gives. For at skabe et indblik i "hvem" vejlederen er og hvilke særegenheder som ses i hhv. F1, F2 og F3 har jeg valgt at fremstille en figur for hvert af faktorsynene. Figuren inkluderer ikke placeringer af alle udsagn, men er udformet for at skabe et billede af de tre faktorsyns sorteringer ved blandt andet en markering af `distinguished` udsagn (orange) og `consensus` udsagn (grå). Selve tolkningen af faktorsynerne er tematiseret i tre underoverskrifter med formål om at skabe et overblik over de tre faktorsyns facetter.

4.2 Faktorsyn 1: En autentisk brobygger

Af i alt 22 deltagere, ladet 17 af disse signifikant på faktorsyn 1 (F1), og repræsenterer absolut flest af de vejledere som deltog i studien. Af den samlede varians, forklarer faktorsynet næsten halvdelen af al indsamlet data (47,3 %), og har en eigenvalue på 10.4. Dette viser til at F1`s perspektiver ses rådende for P-sættets meningsmønster og muligvis også indenfor kommunikationsuniverset. Korrelationen på hhv. 0.19 mellem F1 og F2 og 0.15 mellem F1 og F3, tydeliggør at meningsmønstret i F1 skiller sig fra de to andre faktorsyn.

				23*, +2: Som veileder tenker jeg at det jeg ubevisst gjør, basert på min intuisjon, har stor betydning for hvordan den andre opplever at relasjonen og kontakten mellom oss er		
Udsagn som er nevnt, men ikke med i tabellen:		2: Hvis samtalen blir kjedelig, er det helt naturlig for meg å tenke på andre ting enn akkurat det vi snakker om.	26, 0: Jeg tenker sjeldent over hvorfor det blir stille eller hvordan min reaksjon er – knyttet til stillhet.	35: For meg som veileder oppleves stillhet som et rom for oppdagelse og et rom hvor følelser kan få lov å «snakke». For at relasjonen mellom meg og deltakeren kan oppleves som gjensidig og tillitsfull, opplever jeg at mitt mot til å bruke stillhet er av betydning for oss begge.		
30, 0: Et viktig element i veiledningssamtalen er at jeg aktivt vurderer hva jeg synes er best for deltakeren å fokusere på, sånn at han/hun har de beste forutsetninger for å nå målet.						
27*: Å holde samtalen i gang er først og fremst deltakerens ansvar. Noen ganger, spesielt hvis deltakeren bruker lang tid eller holder mange pauser for å komme fram til poenget, kan jeg nok føle på irritasjon.	12: Det er sjeldent at jeg sjekker ut om min forståelse av det vi snakker om faktisk samsvarer med deltakerens oppfattelse.	25: Jeg tror at jeg ubevisst prøver å unngå at det blir stilt, fordi stillhet kan skape trygghet.	3, -2: Jeg er klar over at mange av de vurderingene jeg gjør av deltakeren baserer seg på mine egne erfaringer og holdninger, men jeg synes det er vanskelig å sjekke ut med deltakeren om disse vurderingene stemmer.	34: Når jeg opplever at deltakeren leter etter ord eller bruker tid på å komme seg videre i samtalen, er det naturlig for meg å trekke meg litt tilbake. På den måten opplever jeg å gi deltakeren plass til å være i en refleksjonsprosess som han/hun kan ha stor nytte av.	17: I en veiledningssamtale er stillhet et nødvendig og viktig verktøy og er derfor noe jeg alltid «bruker» bevisst.	32: Jeg tror at mine erfaringer, gjør at jeg kontinuerlig og ubevisst prosesserer informasjon deltakeren gir meg, sånn at jeg aktivt kan stille gode og viktige spørsmål som åpner opp for oppdagelse og ny forståelse hos deltakeren.
20: Jeg tenker sjeldent over hva jeg uttrykker med kroppsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige.	11: Jeg bruker meg selv ofte i samtalen ved å fortelle hva jeg ville ha gjort i deltakerens aktuelle situasjonen.	7: Når det blir stilt mellom meg og deltakeren, kjenner jeg på en uro eller et ubehag. Dette velger jeg som oftest å undertrykke.	33, +1: Vurderinger skjer også ubevisst. Dette er noe jeg er oppmerksom på, fordi jeg vet at mine vurderinger påvirker hvordan jeg ser på deltakeren og dermed hvordan deltakeren opplever at jeg aksepterer han/hun for den de er.	13: I kraft av samtalsens premiss og ramme, er det viktig for meg som veileder å ha en tydelig agenda for samtalen – men hvis jeg oppdager noe nytt og noe som blir viktig for samtalsens retning, deler jeg dette med deltakeren.	6: Jeg er oppmerksom på at jeg vurderer og tolker deltakeren, men jeg prøver å sette dette i parentes, sånn at jeg forholder meg så åpen som mulig – for å kunne forstå deltakeren som han/hun forstår seg selv.	31*: Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtals utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.
-5 (identifiserer meg minst med)	-4	-3	-2/2, -1/1, 0	3	4	5 (identifiserer meg mest med)

Figur 4.1: Sorteringsmatrice F1

4.2.1 Erfaringsbaseret ansvar og intuisjon

I F1 er der tydelig enighet om, at veiledningssamtalens utfald afhenger af evnen til og oplevelsen af, at være ægte i mødet med den de skal vejlede, og at denne "ægted" er blevet en del af den de er som vejleder (31*, +5). I faktorsynet ses også en enstemmighed knyttet til erfaring og oplevelsen af, at erfaring påvirker evnen til at stille gode spørsmål og dermed også muligheden for refleksion og opdagelse hos den de samtaler med (32, +5). I relation til erfaringsoplevelsen kan også ansvarlighed ses som et kendetegn ved F1. Dette kommer til udtryk ved at ansvaret for samtalen ikke alene ligger hos vejsøger men også hos vejlederen (27*, -5). For mig ses "erfaringsbaseret ansvar" som beskrivende for F1, forstået på den måde, at den erfarne vejlederen oplever ansvaret som trygt og dermed bliver det at give plads til refleksionsprocessen en naturlig del af vejlederrollen (34, +3), og bliver ikke irriteret hvis vejsøgeren bruger tid på at komme sig videre i samtalen (27, -5). I postinterviewet blev dette bekræftet via F1-1`s "billede" på ligheden mellem en vejleders rolle og jordmoderens under fødselsprocessen, da vejlederen ej heller kan fremtvinge eller kontrollere processens tempo eller resultat, men benytte dialogen til at støtte, opmuntre og ansvarliggøre vejsøgeren.

Som vist ved konsensus udsagn (20, -5), er de som lader signifikant på F1 også mest enig i, at ikke identificere sig med at samtalen kun består af ord og derfor sjældent tænker over, hvad de udtrykker via kropssproget. At det som bliver sagt uden ord vurderes værdifuldt for samtalen, ses for mig som en form for ansvarlighed for egen fremtræden og måden de er på i vejledningssamtalen. Dette kan endvidere komme til udtryk via udsagn 12 (-4), der viser til, at oplevelsen af sjældent at tjekke ud hvorvidt egen opfattelse stemmer overens med vejsøgerens opfattelse, ikke samsvarer med det subjektive synspunkt. F1 er enige om, at i kraft af samtalsens præmis er det vigtigt at have en agenda, men at agendaen ikke kommer i vejen for at opdage noget nyt – og at nye opdagelser deles (13, +3). Dette fortæller mig, at der for vejlederen ligger en oplevelse af ansvar for at skabe en tydelig men transparent retning ved at kontinuerlig tjekke ud hvorvidt egne opdagelser faktisk harmonerer med vejsøgerens forståelse.

I relation til ansvar og erfaring kan også 'distinguished' udsagn 23* (+2) og udsagn 32 (+5) ses som både beskrivende for F1's synspunkt. I sammenhæng skaber disse to en forståelse af at den erfarne og bevidste vejlederen også har en oplevelse af, og en tillid til, at det som gøres intuitivt og ubevidst har værdi for både relationen til vejsøger og samtalsens udfald. På trods af eller måske på grund af, at vejlederen er tryk på sin erfaring og oplever at bruge sin intuition i samtalen, ser ikke dette ud til at omhandle rådgivning i form af at fortælle hvad de selv ville have gjort i situationen (11, -4). Dette kan tyde på at kommunikationen forankres i den måde vejsøgers erfaringsverden formidles af vejsøger selv, og hvordan dette intuitivt knytter sig til vejleders erfaringsverden.

4.2.2 Oplevelse af stilhed som vejledningsværktøj

"I en vejledningssamtale er stilhed et nødvendigt og vigtigt værktøj og er derfor noe jeg altid «bruger» bevisst" (17*, +4). Som beskrevet i metodekapitlet valgte jeg at ændre nogle af udsagnene efter pilotsorteringen. Ovenstående 'distinguished' udsagn er et af disse og kan underbygge vigtigheden af at gennemføre pilotsorteringer indenfor kommunikationsuniverset, da udsagnet både isoleret, men også i den helhed det indgår, ses fortællende for F1's subjektive synspunkt. At stilhed opleves som et nødvendigt værktøj kan forstås ved at F1 oplever stilhed som et rum for opdagelse og afgørende for det relationelle tillidsforhold (35*, +3). F1 forsøger ej heller at undgå stilhed, da stilhed ikke anses som utrygt (25, -3), eller som kilde til uro eller ubehag (7*, -3). Det kan også ses en form for ydmyghed knyttet til F1's brug af stilhed, da dette kræver mod (35*, +3). Hvorvidt vejlederen i F1 tænker over hvorfor stilhed opstår eller hvordan deres reaktion er, knyttet til stilhed, kommer i baggrunden (26, 0). Dette kan ses som kommunikerende for at den erfarne vejleder oplever det som vigtigere at udtrykke en bevidsthed knyttet til stilhedens muligheder i sorteringsøjeblikket, og beskrivende for, at udsagnet omhandlende hvorfor stilhed opstår, ikke får psykologisk signifikans. I postinterviewet blev dette nuanceret ved at vejlederen udtrykkende at, den automatisk tanke når stilhed opstår, er at det er en grund til at det bliver stille hvormed dette "stop" skal respekteres og undersøges.

4.2.3 En bevidst parentes rundt egne vurderinger

Vejlederen i F1 kommunikerer også et synligt standpunkt når det gælder vurderinger. F1 oplever det som naturligt både at vurdere og tolke deltageren, men ser det som vigtigt at forsøge sætte dette i parentes for, at forstå vejsøger på den måde vejsøger forstår sig selv (6, +4). I postinterviewet bekræftede F1-1 dette samtidig med at man som vejleder er ansvarlig for at tjekke ud hvorvidt ens vurderinger stemmer overens med vejsøgeren.

Dette kan ses i relation til at F1 udtrykker en moderat uenighedssignifikans, knyttet til oplevelsen af, at der er vanskelig at tjekke ud hvorvidt deres vurderinger stemmer (3, -2), og kan ses i sammenhæng til hvorfor det opleves som unaturlig for F1 at tænke på andre ting hvis samtalen bliver kedelig (2, -3). Dette fremstår for mig som underbyggede af vejlederens ansvarlige bevidsthed knyttet til at tjekke ud og forsøg at forstå vejsøgeren. At udsagn 33 (+1) og 30 (0) får lavere subjektiv værdi, anser jeg som forstærkende til det som kommer i figur – en autentisk brobygger. Min forståelse af "brobyggeren" forankres i det vejlederen i F1 udtrykker i form af evne til at bygge bro mellem egne erfaringer, intuitive processer og tilstedeværelse i nuet, kombineret med tillid og mod til at tilrettelægge for respons i form af opmærksom og genuin lytning, hvor det at tjekke ud, stilhed og de gode spørgsmål bliver vigtig for at bygge en "ægte" bro til vejsøgeren (31*, +5; 32, +5; 6, +4).

4.3 Faktorsyn 2: Lederen af vej

I faktorsyn 2, var der to af studiens deltagere som ladet signifikant; 9 (0.82961) og 5 (0.76328). Med viden om dette, kan antagelsen om, at F2's meningsmønster ikke er dominerende for de 22 deltagere som gennemførte sorteringen berettiges. På trods af dette, er meningsmønsteret indenfor F2 lige så gældende som et eksisterende syn blandt Friskgårdens vejledere. Faktorens lave korrelationer viser til at F2 og F1 skiller sig tydeligt fra hinanden (0.19) og at der tilsyneladende ingen sammenhæng er, mellem F2 og F3, da korrelationen er tilnærmet nul (-0.01).

<p>Udsagn som er nævnt, men ikke med i tabellen:</p> <p>8, -1: Når det oppstår stillhet i samtalen, kjenner jeg at jeg har tid og lyst til å vente på det som «kommer».</p>		<p>22, 0: I en veiledningssamtale kan det skje at jeg ubevisst trekker meg litt tilbake. Dette tror jeg kan være viktig for deltakerens opplevelse av tillit og hans/hennes forståelse av at jeg ikke sitter med alle svarene</p>				
		<p>28: Når jeg ikke har kontakt til meg selv og det som foregår i meg, tror jeg at jeg har tendens til å bare si det jeg mener deltakeren vil høre.</p>	<p>34*, -2: Når jeg opplever at deltakeren leter etter ord eller bruker tid på å komme seg videre i samtalen, er det naturlig for meg å trekke meg litt tilbake. På den måten opplever jeg å gi deltakeren plass til å være i en refleksjons-prosess som han/hun kan ha stor nytte av.</p>	<p>4: For at jeg skal kunne lytte oppmerksomt og genuint til deltakeren, er det viktig at jeg også er bevisst på det som foregår inni meg.</p>		
<p>1*: Jeg kan legge merke til at det er noe i samtalen mellom meg og deltakeren som «skurrer», men det sjeldent at jeg velger å dele dette med deltakeren.</p>	<p>20: Jeg tenker sjeldent over hva jeg uttrykker med kroppsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige.</p>	<p>35: For meg som veileder oppleves stillhet som et rom for oppdagelse og et rom hvor følelser kan få lov å «snakke». For at relasjonen mellom meg og deltakeren kan oppleves som gjensidig og tillitsfull, opplever jeg at mitt mot til å bruke stillhet er av betydning for oss begge.</p>	<p>24*, 0: Jeg tror det er utrolig viktig å være klar over at jeg som veileder gjør intuitive vurderinger av deltakeren og deltakerens ressurser. Hvis jeg ikke er klar over det, kan det fort oppstå motstand og misforståelser i samtalen.</p>	<p>36: Hvis relasjonen mellom meg og deltakeren er uklar eller usikker, tror jeg at stillhet ubevisst kan oppleves som truende. I sånne situasjoner er det viktigste at jeg aktivt stiller spørsmål som «du ble så stille, er det noe du vil dele med meg?», for å signalisere trygghet og nærvær.</p>	<p>11*: Jeg bruker meg selv ofte i samtalen ved å fortelle hva jeg ville ha gjort i deltakerens aktuelle situasjonen.</p>	<p>30*: Et viktig element i veiledningssamtalen er at jeg aktivt vurderer hva jeg synes er best for deltakeren å fokusere på, sånn at han/hun har de beste forutsetninger for å nå målet.</p>
<p>21: For å kunne danne meg et nøyaktig bilde av hvem deltakeren er, er det viktig for meg at jeg har lest henvisningen grundig, sånn at jeg har flest mulig opplysninger å gå ut i fra.</p>	<p>12: Det er sjeldent at jeg sjekker ut om min forståelse av det vi snakker om faktisk samsvarer med deltakerens oppfattelse.</p>	<p>17: I en veiledningssamtale er stillhet et nødvendig og viktig verktøy og er derfor noe jeg alltid «bruker» bevisst.</p>	<p>25, +2 Jeg tror at jeg ubevisst prøver å unngå at det blir stilt, fordi stillhet kan skape utrygghet.</p>	<p>31*: Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtale utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.</p>	<p>13: I kraft av samtale premis og ramme, er det viktig for meg som veileder å ha en tydelig agenda for samtalen – men hvis jeg oppdager noe nytt og noe som blir viktig for samtale retning, deler jeg dette med deltakeren.</p>	<p>15*: For at samtalen mellom meg og deltakeren skal oppleves som meningsfull og effektiv er det ekstremt viktig for meg som veileder å påpeke og anerkjenne det som blir sagt uten - feks. kroppsspråket.</p>
-5 (identifiserer meg minst med)	-4	-3	-2/2, -1/1, 0	3	4	5 (identifiserer meg mest med)

Figur 4.2: Sorteringsmatrice F2

4.3.1 En effektiv veileder med bevidst kroppssprog og agenda

I F2`s meningsmønster ses det at aktivt vurdere hvad som er bedst for vejsøgeren at fokusere på, som særlig vigtigt for oplevelsen af, at vejsøger får de bedste forudsætninger for at nå det ønskede mål (30*, +5). Udsagn 15* (+5) viser til, at det for F2 også opleves som afgørende for samtale mening og effektivitet, at påpege og anerkende kroppssproget. Vigtigheden af kroppssprog kan ses i sammenhæng til F2`s placering af udsagn 20; "jeg tenker sjeldent over hva jeg uttrykker med kroppsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige", på -4. Dette kan være et udtryk for at anerkendelse af kroppssprog er viktig for samtale effektivitet og at veilederen er bevidst på eget kroppssprog, da dette skaber en meningsfull og effektiv samtale. I kraft af dialogens præmis er det også psykologisk signifikant for den aktive veilederen at have en tydelig agenda for samtale retning, hvor subjektive bemerkninger deles med vejsøgeren (13, +4). Det at bemerkninger påpeges, kan ses i sammenhæng til at F2 ikke genkender sig i at sjældent dele det som "skurrer" i samtalen (1, -5). På trods af, at F2 har en aktiv rolle hvor vurderinger af hvad som er bedst for vejsøger står centralt, ses det ikke genkendeligt at tage udgangspunkt i henvisningen (21, -5). I postinterviewet fortalte veilederen som ladet højest indenfor F2, at

oplysninger fra henvisning har mindre værdi for samtalen, sammenlignet med agenda og at fremstå troværdig.

4.3.2 En aktiv vejleder med troværdighed

I lighed med F1 er det også vigtig for F2 at være ægte i mødet med vejsøgeren (31, +3). For mig ses denne ægthed forankret i en evne til at påpege og dele det som vejlederen opdager, og i erfaringen af at tryk og nærvær formidles ved at aktivt stille spørgsmål (36, +3). At være aktiv og ægte forstås også ved at den effektive vejlederen, oplever det som vigtigt at bruge sig selv i samtalen, ved at fortælle hvad han/hun ville gjort i vejsøgerens situation (11*, +4). I postinterviewet beskrev vejlederen en oplevelse af at, at dele erfaringer eller tanker om hvilke muligheder vejsøgeren har, knytter sig til formidlingen af at være faglig troværdig. Ses dette i relation til det der for F2 ikke har skabt stor betydning i sorteringsøjeblikket, forstås det at "ubevidst trække sig tilbage", (22, 0), som forstærkende af at det er den aktive handling som skaber tillid og bevægelse. Endvidere kan udsagn med psykologisk signifikans ses underbygget af, at den aktive vejlederens udtryk af, at ubevidst trække sig tilbage for at give plads til refleksionsprocessen, når vejsøgeren stopper op og leder efter ord, i mindre grad samsvarer med det subjektive synspunkt (34*, -2). Den effektive vejlederen er også enig i, at klarhed til og opmærksomhed på de intuitive vurderinger ikke stimulerer til hverken uenigheds- eller enighedssignifikans, og fremstår for mig som et udtryk for at de intuitive erfaringer kommer i baggrunden for vejlederen (24*, 0). Dette kan tolkes som et udtryk for at både ubevidsthed og passive handlinger, kommer i baggrunden for F2 i sorteringsøjeblikket og forstærker det som kommer i figur – en aktiv vejleder.

4.3.3 Stilhed som "restitution uden træning"

Et andet vigtig kendetegn i F2 er oplevelsen af, at stilhed i udviklingssamtalen ikke ses som et nødvendigt værktøj og derfor ikke bruges (17, -3). Dette kan knyttes til at vejlederen i F2 i lav grad kan identificere sig med at stilhed opleves som et rum hvor følelser kan få lov at "snakke", og afgørende for at skabe en gensidig og tillidsfuld relation (35, -3). Derimod kan "lederen af vej" i højere grad identificere sig med, at stilhed opleves som truende hvis relationen er usikker, og oplever det som vigtig at fylde stilheden med spørgsmål (36, +3). Dette kan ses underbygget af en svag enighedssignifikans ved, at stilhed opleves som noget vejlederen i F2 ubevidst undgår, fordi stilhed kan skabe utryk (25, +2). For mig forstås dette som et udtryk for at den aktive vejlederen, oplever det som vigtigere at være ægte i præsentation af blandt andet handlingsalternativer og at disse særlig baserer sig på egne erfaringer og vurderinger, men at erfaringen af stilhed ikke genspejler oplevelsen af stilhed som et vejledningsværktøj. Dette kan også ses beskrivende for placering af udsagn 8 (-1), da det for den aktive vejlederen har mindre subjektiv værdi at stoppe op og vente på det som "kommer", og underbygger igen det som for mig kommer i figur – en aktiv vejleder med tydelig vej og retning. Ved postinterviewet validerede vejlederen i F2 ovenstående fortolkninger, men præciserede at stilhed i vejledningssamtalen naturligvis vil påvirkes af hvem man sidder ovenfor. Den overordnede oplevelse blev dog beskrevet som en forventning om, at vejsøger oplever dette som ubehagelig, hvormed vejlederen kender sig rastløs og med behov for at aktivt fylde den. Hertil fortalte vejlederen i F2, at stilhed kun bruges hvis det er effektivt for at nå målet, altså som at "restituere *efter* træning", men at erfaringen tilsiger at det tager længere tid at vente i stilhed, end at "bygge op til agendaen", således at vejsøgeren har gode men færre alternativer at vælge i mellem.

4.4 Faktorsyn 3: En realist med selvindsigt

I faktorsyn 3 (F3), var det på samme måde som i Faktorsyn 2, to deltagere der ladet signifikant; nummer 14 (0.8356) og nummer (0.55383). F3 korrelerer som beskrevet 0.15 med F1 og -0.01 med F2. De lave korrelationer viser at også F3 repræsenterer en egen del af kommunikationsuniverset.

				31*, -1: Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtale utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.		
		28: Når jeg ikke har kontakt til meg selv og det som foregår i meg, tror jeg at jeg har tendens til å bare si det jeg mener deltakeren vil høre.	22*, +2: I en veiledningssamtale kan det skje at jeg ubevisst trekker meg litt tilbake. Dette tror jeg kan være viktig for deltakerens opplevelse av tillit og hans/hennes forståelse av at jeg ikke sitter med alle svarene	3: Jeg er klar over at mange av de vurderingene jeg gjør av deltakeren baserer seg på mine egne erfaringer og holdninger, men jeg synes det er vanskelig å sjekke ut med deltakeren om disse vurderingene stemmer.		
15*: For at samtalen mellom meg og deltakeren skal oppleves som meningsfull og effektiv er det ekstremt viktig for meg som veileder å påpeke og anerkjenne det som blir sagt uten ord - f.eks. kroppsspråket.	21: For å kunne danne meg et nøyaktig bilde av hvem deltakeren er, er det viktig for meg at jeg har lest henvisningen grundig, sånn at jeg har flest mulig opplysninger å gå ut i fra.	20: Jeg tenker sjeldent over hva jeg uttrykker med kroppsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige.	8, +1: Når det oppstår stillhet i samtalen, kjenner jeg at jeg har tid og lyst til å vente på det som «kommer».	10: Når jeg legger merke til noe jeg mener er viktig i samtalen, får samtalen en ny retning fordi deltakeren som oftest legger merke til det samme som meg.	19*: I noen samtaler kjører jeg litt på «autopilot» og det kan nok virke for deltakeren som om jeg lytter når jeg f.eks. nikker eller sier «mhm», på tross av at min opplevelse er at jeg ikke er fokusert eller til stede "her og nå"	5*: Hvis jeg kjenner at jeg blir utålmodig i samtalen, er jeg bevisst på at dette i høy grad handler om meg og mine behov.
16*: Jeg fyller ofte stillheten med spørsmål eller kommentarer, fordi det er viktig å utnytte den tiden vi har satt av til veiledningssamtalen best mulig.	25*: Jeg tror at jeg ubevisst prøver å unngå at det blir stilt, fordi stillhet kan skape utrygghet.	17: I en veiledningssamtale er stillhet et nødvendig og viktig verktøy og er derfor noe jeg alltid «bruker» bevisst.	35, -1: For meg som veileder oppleves stillhet som et rom for oppdagelse og et rom hvor følelser kan få lov å «snakke». For at relasjonen mellom meg og deltakeren kan oppleves som gjensidig og tillitsfull, opplever jeg at mitt mot til å bruke stillhet er av betydning for oss begge.	24: Jeg tror det er utrolig viktig å være klar over at jeg som veileder gjør intuitive vurderinger av deltakeren og deltakerens ressurser. Hvis jeg ikke er klar over det, kan det fort oppstå motstand og misforståelser i samtalen.	2*: Hvis samtalen blir kjedelig, er det helt naturlig for meg å tenke på andre ting enn akkurat det vi snakker om.	9*: Når jeg legger merke til at praten stopper opp, gir jeg rom for dette, fordi at fraværet av ord kan være avgjørende for å skape gode refleksjoner og oppdagelser.
-5 (identifiserer meg minst med)	-4	-3	-2/2, -1/1, 0	3	4	5 (identifiserer meg mest med)

Figur 4.3: Sorteringsmatrise F3

4.4.1 En ærlig og agtværdig vejleder

I faktorsyn 3 identifiserer vejlederen sig mest med, at utålmodighed i samtalen handler om egne behov, og er bevidst dette (5*, +5). Dette kan vedrøre vejlederens oplevelse af at det er vigtigt at anerkende at utålmodighed faktisk forekommer i vejledningssamtaler og at det derfor er vigtigt at være bevidst og tydelig på, at utålmodigheden kommer fra en selv, og ikke omhandler vejsøger. I relation til dette udtrykker også F3 at vejledningssamtalen kan opleves som kedelig og erfarer det som naturligt, at tænke på andre ting end samtaleemnet (2*, +4). Dette kan tolkes som en form for indre indsyn og ærlighed knyttet til rollen som vejleder og kan være et udtryk for vejlederens bevidsthed og erkendelse af at ikke altid være tilstede "her og nu". Dette kan endvidere ses i sammenhæng til oplevelsen af at køre på "autopilot", hvor vejlederen i F3 oplever at kunne være ufokuseret og ikke tilstedeværende, men foregiver at være aktivt lyttende, ved f.eks. at nikke (19*, +4). I sammenhæng til dette ses det flere nuancer i

meningsmønsteret. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, uenighedssignifikans til udsagnet; "når jeg ikke har kontakt til mig selv og det som foregår i mig, tror jeg at jeg bare har tendens til å bare si det jeg mener deltakeren vil høre" (28, -3). For mig ses dette som beskrivende for at F3 er bevidst på egne processer og har kontakt til sig selv, på godt og ondt, og kan derfor ikke genkende sig i at "snakke vejsøger efter munden" – på trods af at samtalen nogle gange kan opleves som kedelig og "autopilot-præget". I faktorsyn 3 kommer "ægtheden" i baggrunden for den realistiske vejlederen (31*, -1). At "ægthed" i udviklingssamtalen får lav subjektiv værdi, kan både være et udtryk for at vejlederen i F3 endnu ikke oplever, at denne "ægthed" er blevet en del af vejlederrollen, eller at der var andre ting der var vigtigere at kommunikere i sorteringsøjeblikket. For mig forstås placeringen som, at den realistiske vejlederen i højere grad kommunikerer hvilke udfordringer der kan være knyttet til oplevelsen af vejledningssamtalen – og derfor har fokus et andet sted. I F3-postinterviewet beskrev vejlederen netop denne vægtning ved, at have brugt tid på at sætte sig ind i selve oplevelsen af vejledningssamtalen med formål om, at sortere udsagnene ud i fra en ærlig oplevelse og ikke det som forankres i teori eller social ønskelighed. Hertil berettet vejlederen om en klar anerkendelse af, at det er uopnåelig at konstant skulle være tilstede i nuet, hvormed det at være ægte kommer i baggrunden for et overordnet mål om at være ærlig – både i vejledningssamtalen og i sorteringsøjeblikket.

4.4.2 En vejleder med bevidste og ubevidste vurderinger

For vejlederen i F3 er det vigtig at være klar over sine intuitive vurderinger, fordi mangel på opmærksomhed knyttet til denne type vurdering kan medføre modstand og misforståelser (24, +3). Dette kan både understøtte F3's bevidsthed over egen rolle og indre processer, men kan også være udtryk for at F3 har erfaret at vurderinger som ikke er tjekket ud, kan føre til modstand og misforståelser. Dette bliver for mig yderligere interessant set i sammenhæng med vejlederens oplevelse af, at det er vanskelig at tjekke ud hvorvidt vurderinger stemmer overens med vejsøgerens (3, +3), og at når vejlederen i F3 lægger mærke til noget, får samtalen en ny retning fordi vejsøgeren ofte lægger mærke til det samme (10, +3). Set i lys af hinanden kan ovenstående udsagn tolkes som et udtryk for, at vejlederen i F3 er bevidst på at vurderinger gøres både bevidst og ubevidst, men oplever det som svært, at skulle tjekke ud – hvormed samtalsretningen ændres uden at der er skabt en fælles forståelse af hvorfor. At vejlederen genkender oplevelsen af at, det kan være vanskeligt at tjekke ud, kan ses understøttende af, at F3 er mest uenig i eller identificerer sig mindst med, at det er ekstremt vigtig for samtalsmening og effektivitet, at påpege eksempelvis kropssprog eller det som bliver sagt uden ord (15*, -5). Dette skal dog ikke forstås som at vejlederen sjældent tænker over sit eget kropssprog eller at det kun er hvilke ord som formidles der er det væsentlige for samtalen (20, -3). Dette kan ses som nok et udtryk for F3's synspunkt hvor oplevelsen af at være sine vurderinger og fremtræden bevidst, står centralt, men hvor undersøgelse af hvorvidt vejsøgers opfattelser og oplevelser stemmer overens, opleves mindre genkendeligt for F3. Dette blev bekræftet men nuanceret i postinterviewet. F3-1 beskrev, at det ikke nødvendigvis altid er svært at spørge, men at kan kræve mod at faktisk undersøge om egen forståelse samsvarer med vejsøgerens.

At vejlederen ikke kan identificere sig med at skulle danne sig et nøjagtigt billede af vejsøger, baseret på oplysninger som indhentes inden samtalen (21, -4), ses også som en vigtig nuance indenfor faktorsyn 3. For mig synliggør dette at vurderinger som sker hos F3-vejlederen, baserer sig primært på subjektive erfaringer, holdninger eller

intuition. I postinterviewet med F3 beskrev vejlederen en oplevelse af at det overordnede fokus for samtalen altid vil påvirkes af konteksten og at i Friskgården omhandler vejledningen at faciliterer til ansvar og livsmestring. Hertil beskrev F3-1, at "levd liv sætter spor", hvormed fokus ikke er på fortiden, men på den aktuelle- og fremtidssituation.

4.4.3 Stilhed som noget andet end fravær af ord?

Et andet betydningsbærende perspektiv indenfor meningsmønstret i F3 er, at når samtalen stopper op, gives der rom for dette, fordi fraværet af ord kan være vigtig for at skabe gode refleksioner og opdagelser (9*, +5). Dette kan ses i sammenhæng til, at vejlederen i F3 er mest enige i, at ikke identificere sig med oplevelsen af at skulle udnytte tiden som er sat af til vejledningssamtalen bedst mulig og derfor ikke fylder stilhed med spørgsmål eller kommentarer (16, -5). F3 kan heller ikke identificere sig med, at stilhed er noget der skal undgås fordi det kan skabe utryghed (25, -4). Til trods for dette, opleves stilhed i lav grad som nødvendig i vejledningssamtalen og er ikke et værktøj som benyttes bevidst af vejlederen i F3 (17, -3). Umiddelbart erfarede jeg placering af ovenstående udsagn som modsætninger. Hvis fraværet af ord anses som værende vigtig for opdagelse og der gives plads til at være i stilheden, var min forforståelse at stilhed også benyttes i samtalen. Ved at undersøge hvad som danner baggrunden for F3-vejlederens syn på stilhed, kan en nuance eller en distinktion i ordet "stilhed" træde frem. Dette kan tolkes ud i fra placeringen af udsagn 35 (-1) og udsagn 8 (+1). Disse adresserer begge ordet stilhed konkret og omhandler hhv. at stilhed er af betydning for at skabe en tillidsfuld og gensidig relation og et rum hvor følelser får plads (35, -1), og at når stilhed opstår i samtalen opleves det som naturligt for vejlederen at have tid og lyst til at vente på det som "kommer" (8, +2). Ses ovenstående i helhedssammenhæng, kan dette indikere, at stilhed som begreb, er noget der enten får lavere subjektiv værdi for F3 og/eller opleves som noget andet end "fraværet af ord". Baggrunden i F3 udgøres også af udsagn 22 (+2). Udsagnet stimulerer til en lav, men stadig enighedssignifikans og referer til vejlederens oplevelsen af at ubevidst trække sig tilbage for at skabe tillid til vejsøgeren og for at skabe en forståelse af at vejleder ikke sidder med alle svar. I det efterfølgende interview, bekræftede F3-1, at oplevelsen af at vejlede en samtale ikke nødvendigvis drejer sig om oplevelsen af at bruge stilhed som værktøj men, at tilrettelægge for og skabe plads til et rum hvor vejsøgeren oplever at slippe til.

4.5 Opsummering af faktorfortolkning:

Tabel 4.2: Opsummering af faktorfortolkning

Alle faktorsyn oplever det som vigtig at være bevidst at samtalen omhandler mere end den verbale kommunikation.		
F1: En autentisk brobygger	F2: Lederen af vej	F3: En realist med selvindsig
<ul style="list-style-type: none"> ○ Fokus på at være ægte og at give plads til vejsøgeren ved bevidst brug af stilhed. ○ Indre bevidsthed og kontakt til sig selv opleves væsentlig. ○ Erfaring, intuition og ansvar er meningsbærende og opleves som vigtig for samtalen udfald. ○ Vurderinger gøres og agenda bruges, men oplever at have mod til at tjekke ud egen forståelse og opfattelse ○ <i>Hvorfor</i> stilhed opstår, er ikke i figur. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ En aktiv tilnærmelse med fokus på at vurdere hvad som er bedst for vejsøgeren at fokusere på er prægende for vejlederen. ○ At have en agenda er vigtig. ○ Fokus på at være ægte og troværdig kommer til udtryk ved at dele erfaringer eller give klare handlingsalternativer. ○ Bruger ikke stilhed – da stilhed kan opleves som ubehagelig, utrygt eller mindre effektivt. ○ Det ubevidste har mindre subjektiv værdi. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Fokus på at være ærlig, realistisk og anerkendende. ○ Selvindsig fremstår som et vigtig aspekt for oplevelsen af samtalen ○ At tjekke ud kan kræve mod og opleves som udfordrende. ○ Klar over at vurderinger sker; både bevidst og ubevidst. ○ At skabe rom for fraværet af ord er af væsentlig betydning, men stilhed som værktøj er mindre betydningsfuldt. ○ At være ægte i samtalen kommer i baggrunden af at være ærlig.

5 Diskussion

I dette kapitlet vil jeg forsøge at udvide forståelsen af de præsenterede fortolkninger jeg har gjort i forestående kapitel. Formålet med diskussionen er at søge en besvarelse, en besvarelse af opgavens problemstilling; *Hvordan oplever vejledere ansat ved Friskgården udviklingssamtalen?* Dette vil gøres ved at drøfte mine fund i lys af både præsenteret men også ny og relevant teori og i sammenhæng til mine forskningsspørgsmål: *Hvordan oplever vejledere stilhed i udviklingssamtalen? Hvordan oplever vejledere sin tilstedeværelse i udviklingssamtalen?*

Som følge af valget om at benytte en abduktiv tilnærmelse, vil det være noget af den præsenterede teori som ikke inkluderes i nedenstående kapitel. Teori som ikke bliver benyttet skal dog forstås som en udgørende del af mit teoretiske bagtæppe, heriblandt opbygningen af forskningsprojektets design og dermed som indgående i projektets totale helhed. Yderligere vil jeg også præcisere, at der i diskussionen vil benyttes teori der ikke er præsenteret i teorikapitlet, men som i processen af at forstå fundene, er blevet relevant for at kunne besvare og belyse problemstillingen.

Som følge af, at de meget lave korrelationer viser til en tydelig adskillelse mellem de tre faktorsyn (F1, F2, F3), har jeg vurderet det som hensigtsmæssige at præsentere projektets fund i relation til fire temaer: *Ægte, troværdig og ærlig – tre sider af samme sag? Non-verbale informationer som indgang til ændring og opdagelser? Erfaring, intuition og agenda i udviklingssamtalen samt Stilhed som virkemiddel.* Jeg har dog valgt at inddele de fire hovedtema i tre understående afsnit, der fremhæver og diskuterer de tre faktorsyns datanære fund – i kraft af deres individualitet og den meningsdimension, som kommunikerer gennem interaktion mellem faktorenes enkeltstående dele og helhed. Dette viser til et overordnet fund af, at vejlederne, som har deltaget i dette studie, kommunikerer distinkte forskelle i hvordan de oplever udviklingssamtalen. På grund af dette og med hensyn til problemstillingen og projektets nytteværdi vil nedenstående kapitel inddrage ulige teorier for at nuancer hvilke fordele men også udfordringer, som kan knyttes til de enkelte faktorsyns datanære fund – med udgangspunkt i deres `operante subjektivitet`. I Q-metodens teoretiske terræn kan mit valg om at drøfte studiens fund på denne måde også ses underbygget af Browns (1980) beskrivelse af, at der i forskningsøjemed er en betydningsfuld evne at kunne lytte til fundenes kommunikation – uden at transformere eller generalisere kommunikationens svar til noget som det i sin oprindelse ikke er.

5.1 Ægte, troværdig og ærlig – tre sider af samme sag?

Deltagerne af studiet oplever det alle som værende betydningsbærende at enten være ægte (F1), troværdig (F2) eller ærlig (F3) i udviklingssamtalen. Overordnet kan disse tre "kendetegnende" oplevelser, knyttes til forskellige aspekter ved vejledernes oplevelse af tilstedeværelse og hvordan de i udviklingssamtalen påvirker vejsøgeren og dermed også dialogens udfald (Skau, 2017; Kvalsund, 2006).

5.1.1 Oplevet kongruens og "awareness" som grundlag for fri respons?

I **F1** stimulerer oplevelsen af at være ægte til høj psykologisk signifikans¹. At være ægte kan ses i tråd med de tre relationelle betingelser for at nærme sig vejsøgeren personcentreret og dermed rollen som en tilstedeværende og ikke-dømmende "facilitator" for vejsøgerens vækst og udvikling. Af de tre betingelser, ubetinget positiv agtelse, kongruens og empati, vurderes især evnen til at være kongruent som relevant at se i sammenhæng med F1's udtryk af "ægthed". Betydningen af kongruens kan ses gensidig afhængig af tilstedeværelsens kvalitet (Skau, 2017) og refererer til samsvaret mellem indre processer og ydre handlinger (C. Rogers, 1957). At være kongruent tilstedeværende, kan herfor anses som en vejlederegenskab med værdifuld betydning for relationens dimensioner og muligheder. At F1- vejleder kan betragtes som kongruent i udviklingssamtalen skal dog ikke forstås som ensbetydende med, at vejlederen "spontant" udstiller mangfoldige og subjektive aspekter ved sig selv men referer til oplevelsen af forudsætningsfrit at kunne være sig selv med afsæt i den oplevede "awareness", en "awareness" præget af relationens kontekst og det aktuelle øjebliksmøde (C. Rogers, 1957). Fundet indikerer altså, at der blandt Friskgårdens vejledere eksisterer en oplevelse af at kongruens og "awareness" er en naturlig del af udviklingssamtalen. Dette kan endvidere ses som væsentligt for samtalens effektivitet, da der i teorien stadfæstes, at hjælpens effektivitet i høj grad er afhængig af hjælperelationens kvalitet (Kvalsund, 2015). Som kontrast til en "rendyrket" personcentreret tilnærmelse hvor kongruens og en "ikke-dømmende" tilnærmelse står centralt, kommunikerer F1 en erkendelse og oplevelse af, at vurdere vejsøgeren². At vejlederen oplever at vurdere, kan ses i sammenhæng til nyere litteratur, der hævder at vi som mennesker, kontinuerlig og dagligt gør vurderinger og bedømmelser af andre mennesker. At argumentere for at vejledere ikke skal subjektivt bedømme, forstås herfor som uhensigtsmæssigt (Bachirova & Borrington, 2018). Det centrale i denne sammenhæng skildres som vejlederens evnen til at forstå og være opmærksom på at dette sker (Bachirova & Borrington, 2018). At forstå F1 med udgangspunkt i dette, muliggør betragtningen af, at F1-vejlederens "awareness" bidrager til et ægte møde hvor vejlederen er i stand til at undersøge hvad der knytter sig til deres subjektive vurderingers oprindelse, hensigt og formål.

En oplevelse af, at være ægte og kongruent kan som beskrevet knyttes til vejlederens oplevede "awareness" (C. Rogers, 1957). Dette ser jeg i relation til F1- vejlederens oplevelse af opmærksomt nærvær og personlig kompetence (Skau, 2017), og kan underbygge en subjektive forventning om at evnen til at være "aware" aktiverer et "startpunkt" som muliggør vejlederens processering og evaluering af aspekter ved erfaringen (udviklingssamtalen). Clarkson (2014) beskriver individets "awarenes" som afgørende for oplevelsen af at være fri til at vælge sine responser. Fundet kan derfor også antyde, at vejlederne i F1 oplever det som vigtig at være ægte og opmærksomt tilstedeværende for at være "fri" til at vælge tilrettelæggelse for opdagelser eller tydeliggørelse af hvilke handlinger og responser der bliver vigtig og rigtig for den de vejleder – forankret i nuets "awarenes" til figuren (Clarkson, 2014). Dette underbygges af Grendstad (1986), der beskriver at tilstedeværelse i nuet, kan være af værdifuld betydning for at udforske erfaringer og dermed til afdækning af ny indsigt.

¹Udsagn 31*, +5: Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtalens utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.

²Udsagn 6, +4: Jeg er oppmerksom på at jeg vurderer og tolker deltakeren, men jeg prøver å sette dette i parentes, sånn at jeg forholder meg så åpen som mulig – for å kunne forstå deltakeren som han/hun forstår seg selv.

Clarkson (2014) hævder endvidere at evnen til at være ægte og transparent ved at ikke skjule sig bagved en professionel "maske", er væsentligt for at skulle kunne skabe et autentisk møde hvor udvikling kan ske. I postinterviewet påpegede F1-1³, at da der i en vejledningssamtale er tale om et møde mellem to mennesker, vil det opleves som kontraproduktivt at skulle forsøge at fremstå som "perfekt". Dette kan endvidere ses i tilknytning til kongruens og at vejlederen i F1 ikke oplever et behov for at præsentere hvad de selv ville gjort i vejsøgerens situation. Hermed kan betragtningen af at F1 også i højere grad benytter opmærksomhedsteknikker fremfor påvirkningsfærdigheder for, at skabe bevægelse hos vejsøgeren i et relationelt rom præget af gensidighed⁴ (Kvalsund, 2006; Kvalsund, 2014).

5.1.2 Effektivitet på baggrund af oplevet troværdighed?

I **F2** udtrykkes også oplevelsen af at være ægte som vigtig for samtalens udfald⁵. I kontrast til F1, forstår jeg F2`s oplevelse af "æghed", knyttet til en kognitiv tilnærmelse og brugen af påvirkningsfærdigheder. Dette da fokuset indenfor en kognitiv tilnærmelse, i højere grad er orienteret imod ordene som udtrykkes samt hvilke ændringer, der kan skabes i vejsøgerens fremtidige adfærds- og tankemønstre og dermed kanalisere mindre opmærksomhed til relationens kvalitet i nuet (Ivey et al., 2012). F2`s oplevelse af sig selv som ægte i udviklingssamtalen fremstår herfor mere i tråd med en faglig troværdighed og erhvervsspecifikke færdigheder (Skau, 2017). Dette kommer til udtryk via en aktiv præsentation af handlingsalternativer eller forslag som anses essentielle for vejsøgerens forudsætning for at nå målet. Der er altså tale om en mere direkte vejledning i form af at påpege det der "skurrer"⁶ eller rådgivning baseret på vejlederens egen vurdering af, hvad der er bedst for vejsøgeren⁷. Dette kan ses i modsætning til F1 samt modstridende til en "ikke-dirigerende" tilnærmelse (Ivey et al., 2012), men som samsvarende med Friskgårdens ramme for brug af kognitive værktøj (Wilhelmsen, 2004). Nyere perspektiver, pointerer desuden, at der i mange sammenhænge benyttes andre teoretiske eller metodiske tilnærmelser, så som kognitivadfærdsteori, som supplement til en "rendyrket" personcentreret tilgang (Bachkirova & Borrington, 2018). Herudover viser også forskning til at en kognitiv tilnærmelse i hjælperelationer, i høj grad korrelerer og genspejles af effektfulde udfald (Stiles, Barkham, Twigg, Mellor-Clark & Cooper, 2006). En overvejende brug af påvirkningsfærdigheder og kognitive værktøj kan endvidere ses knyttet til samfundets udvikling, hvor vejledning især indenfor rammer med overordnede og definerede mål, vil kunne præges af "tidsfrister" og dermed bevirke til krav om effektivitet og produktivitet (Stiles et al., 2006).

I tilknytning til påvirkningsfærdigheder hævder Kvalsund (2006), at en hensigtsmæssig og nærende brug af påvirkningsfærdigheder forudsætter en fase, hvor opmærksomhedsfærdigheder benyttes for at skabe en forståelse af, hvordan den anden forstår sig selv og sin livsverden. At benytte påvirkningsfærdigheder uden varetagelse af tillidsforholdet ses af betydning for de relationelle dimensioner i udviklingssamtalen (Kvalsund, 2006; Kvalsund, 2014). Da F2-vejlederen udtrykker at, at "vente" eller at "gå

³Vejlederen som ladet højest i faktorsyn 1

⁴**Udsagn 11, -4:** Jeg bruger meg selv ofte i samtalen ved å fortelle hva jeg ville ha gjort i deltakerens aktuelle situasjonen + **Udsagn 34, +3:** Når jeg opplever at deltakeren leter etter ord eller bruker tid på å komme seg videre i samtalen, er det naturlig for meg å trekke meg litt tilbake. På den måten opplever jeg å gi deltakeren plass til å være i en refleksjons-prosess som han/hun kan ha stor nytte av.

⁵**Udsagn 31*, +3:** Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtalens utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.

⁶**Udsagn 1*, -5:** Jeg kan legge merke til at det er noe i samtalen mellom meg og deltakeren som «skurrer», men det sjeldent at jeg velger å dele dette med deltakeren.

⁷**Udsagn 30*, +5:** Et viktig element i veiledningssamtalen er at jeg aktivt vurderer hva jeg synes er best for deltakeren å fokusere på, sånn at han/hun har de beste forutsetninger for å nå målet + **Udsagn 11*, +4:** Jeg bruker meg selv ofte i samtalen ved å fortelle hva jeg ville ha gjort i deltakerens aktuelle situasjonen.

skulder til skulder" med vejsøgeren, har mindre subjektiv verdi⁸, kan det på tross af, at vejlederen oplever at tjekke ud samt er bevidst eget kropssprog⁹, diskuteres hvorvidt opmærksomhedsfasen imødekommes. F2 er i højere grad optaget af at skabe fremdrift i form af at udvide vejsøgerens perspektiv ved direkte påvirkning. Dette blev også bekræftet af F2-1¹⁰ i postinterviewet, i form af; *vejsøgenes situationer er betinget af det de i dag ved. De har derfor brug for at få ny viden. Det hjælper ikke at gøre det samme og forvente et nyt resultat.* Dette kan indikere at der indad i F2 eksisterer en form for relationel uafhængighed, som følge af, at vejlederen skaber et rom hvor vejsøgeren kan føle sig afhængig af vejlederens råd og handlingsalternativer (Kvalsund & Meyer, 2005) for, at nå målet om at "at mestre livet" via hjælp til selvhjælp. At vejlederen oplever det som essentielt for samtalens fremdrift at skulle præsentere egne råd og vurdering, kan også medvirke til en proces præget af introjektion, hvor vejsøgeren sluger sine handlingsalternativer "råt", uden egentlig at være klar over hvorvidt disse er egenproduceret eller af reel verdi for deres respektive ståsteder (Clarkson, 2014; Kvalsund, 2014). Jeg vil dog påpege, at denne form for kvalitet i relationen og vejledningsprocessen kan opleves som værdifuld, både for vejleder og vejsøger – såfremt hjælpen medfører en tilfredsstillelse eller imødekommelse af vejsøgerens præsenterede behov (Kvalsund, 2015). Hertil kan også vejledningens relationelle kvalitet ses som en dynamisk proces, hvor det at relationen ikke er gensidig, men muligvis præget af uafhængighed eller afhængighed, ikke nødvendigvis skal forstås som prækriptivt eller normgivende for udviklingssamtalens bevægelse (Kvalsund & Meyer, 2005).

5.1.3 Oplevelse af indsigt skaber mulighed for ny indsigt?

Som beskrevet i faktorfortolkningen, udtrykker **F3** en oplevelse af, at det vigtigere at være *ærlig* end ægte i udviklingssamtalen¹¹. I mit første "møde" med Q-sorteringen oplevede jeg dette som et overraskende fund – med udgangspunkt i mit subjektive ståsted som forsker. Denne overraskelse blev yderligere forstærket da jeg betragtet udsagnet i sammenhæng med udsagn der adresserede at udviklingssamtalen kan være både kedelig og autopilot-præget – og at dette stimulerede til høj psykologisk signifikans¹². Ved at benytte en abduktiv tilnærmelse, oplevede jeg ligefuldt, at kunne betragte "ærligheden" som både relateret til vejlederens oplevelse af og evne til selvaccept og selvindsigt. Selvaccept kan forstås som et resultat af en evalueringsproces (Kvello, 2019), en evalueringsproces der forudsætter vejlederens villighed til at anerkende og udnytte sin subjektive ærlighed (Dyrkorn & Dyrkorn, 2015). Selvaccept beskrives endvidere som en proces der kan opleves som både krævende og udfordrende, men er ligeledes en proces der bemærkes som nødvendig for at kunne skabe et vejledningsgrundlag hvor forståelse og anerkendelse af den anden kan opstå (Skau, 2017). F3-vejlederens selvaccept kan herfor ses som et fund der også er af betydning for den relationelle kvalitet, da der uden anerkendelse af eller en bevidsthed om ens iboende "kræfter", subjektive reaktioner eller eventuelle svagheder, ej heller kan være tale om vejledning hvor nærhed og empati kan opstå eller tilkendegives (Skau, 2017).

⁸ **Udsagn 8, -1:** Når det oppstår stillhet i samtalen, kjenner jeg at jeg har tid og lyst til å vente på det som «kommer» + **Udsagn 22, 0:** I en veiledningssamtale kan det skje at jeg ubevisst trekker meg litt tilbake. Dette tror jeg kan være viktig for deltakerens opplevelse av tillit og hans/hennes forståelse av at jeg ikke sitter med alle svarene.

⁹ **Udsagn 20, -4:** Jeg tenker sjeldent over hva jeg uttrykker med kroppsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige + **12, -4:** Det er sjeldent at jeg sjekker ut om min forståelse av det vi snakker om faktisk samsvarer med deltakerens oppfattelse.

¹⁰ **Vejlederen** som ladet højest på faktorsyn 2:

¹¹ **Udsagn 31*, -1:** Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtalens utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.

¹² **Udsagn 2, +4*:** Hvis samtalen blir kjedelig, er det helt naturlig for meg å tenke på andre ting enn akkurat det vi snakker om. + **Udsagn 19*, +4:** I noen samtaler kjører jeg litt på «autopilot» og det kan nok virke for deltakeren som om jeg lytter når jeg f.eks. nikker eller sier «mhm», på tross av at min opplevelse er at jeg ikke er fokusert eller til stede "her og nå"

En holistisk betragtning af faktorsyn 3` s oplevelse af ærlighed kan endvidere argumentere for et fund af, at vejlederen i F3 oplever at benytte introspektion og retrofleksion kontra projektion¹³. Retrofleksion referer til vejlederens evne til at stoppe op og holde tilbage en subjektiv utålmodighed ved at identificere denne som et subjektivt behov. Introspektion beskrives som en iagttagelse af en selv hvor vejlederen både observerer og bliver observeret, med afsæt i sin subjektive referenceramme (Clarkson, 2014). Projektion henviser derimod til, at vejlederen eksempelvis mangler selvaccept og/eller selvindsigt og derfor ikke er klar over subjektive begrænsninger, følelser eller tanker og herfor "overfører" disse til vejsøgeren (Clarkson, 2014). At F3-vejlederen kan betragtes som en vejleder med evne til introspektion og retrofleksion, skal dog ikke forstås som ensbetydende med, at vejlederen i dette faktorsynet oplever sig som "aware" i udviklingssamtalen. Dette da "awareness" henviser til en vedvarende proces af at kontinuerlig processere og reflektere over egen tilstedeværelse, fra øjeblik til øjeblik (Clarkson, 2014). Dette underbygges af F3` s erfaring af sig selv som autopilotpræget samt postinterviewet (se kap. 4.4.1). At vejlederen i F3 ikke oplever sig som "aware", eller med en bevidsthed om "noget" og hvor dette "noget" er i kontakt med det som sker internt i vejlederen, i relationen til vejsøgeren og i vejsøgeren, kan ses af betydning for en noget manglende "vårhed" i "her-og-nu"-øjeblikket. Sidstnævnte kan endvidere ses begrænsende for samtalens muligheder og fascilitering til opdagelse af nye handlingsvalg og muligheder – som følge af en manglende "awareness" til figuren som fremkommer i bevidsthedsfeltet (Clarkson, 2014).

Anfægtet af ovenstående, forstår jeg den ærlige vejlederen som kommunikerende af egen selvreference som udgangspunkt for en tilkendegivet selvindsigt. Selvreferencen referer til hvem vejlederen oplever sig som værende i øjeblikket – både i mødet med den anden, sig selv (Kvalsund & Roald, 2019) og i møde Q-udvalget. Selvindsigt forstås som relaterende til individets overordnede oplevelse af sig selv, men samtidig også som et processuelt fænomen. At selvindsigt forstås som et processuelt fænomen henviser til, at det ikke kan ses uafhængig af den kontekstuelle eller relationelle sammenhæng det indgår i – og derfor ej heller et konstant "eje" (Kvalsund & Roald, 2019). Vejlederens selvindsigt vil hermed kunne argumenteres for værende af dynamisk og kontekstuel karakter og underbygger således oplevelsen af, at vejlederens forståelse og oplevelse af sig selv, også skabes i mødet med den anden (Kvalsund & Roald, 2019), og i mødet med den kommunikationsproces som selve Q-sorteringen kan betragtes som (Allgood, 1999). Oplevelse af selvindsigt og selvaccept kan endvidere ses i sammenhæng til Beissers (1970) paradoksale ændringsteori, der beskriver at "ændring først vil opstå, når en bliver, hvad man er og ikke når man forsøger på at blive det, man ikke er". For mig som forsker, bekendtgøres dette fund, via den direkte ærlighed og selvindsigt jeg oplever at F3-vejlederen udtrykker via sin Q-sortering– kombineret med en subjektiv forventning om, at det vil kræve høj grad af selvindsigt, at skulle sortere ud i fra det "reelle" hellere end det "ideelle" selv (C. Rogers, 1957). Dette fortæller mig, at F3-vejlederen evner at vælge at acceptere og dermed have mulighed til at overskride det negative, fremfor at flygte fra det (Macmurray, 1961), og derfor også indehaver muligheder for at vælge ændring.

5.2 Non-verbale informationer som indgang til opdagelse?

Som beskrevet stimulerer konsensus udsagn 20: "Jeg tænker sjældent over hva jeg udtrykker med kroppsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det

¹³Udsagn 5*, +5: Hvis jeg kjenner at jeg blir utålmodig i samtalen, er jeg bevisst på at dette i høy grad handler om meg og mine behov.

vesentlige”, til enighet om en uenighetssignifikans hos alle tre faktorsyn (-5, -4, -3). Dette kan ses i sammenheng med Skaus (2017) beskrivelse af, at ord alene ikke alltid er det meningsbærende for at forstå budskapet som sendes og at ikke-verbale budskap ofte er sterkere end vi tror. Veilederens evne til at være opmærksom på sit subjektive ydre bliver hermed en forudsætning for god kommunikation (Skau, 2017). Veiledernes opplevelse af at være klar over hvad de selv uttrykker, kan betraktes som et fund der angiver at deltagerne af studiet, opplever sig som veiledere der er klar over, at de i interaksjonen kontinuerligt både sender og modtager informasjoner via kroppens sprog (Clarkson, 2014). Dette ses endvidere som et fund, der indikerer, at veilederne har en opplevelse af og en viden om, at oppmærksomhet til kroppens responser og signaler kan skape en innsikt i og forståelsen af sig selv, sine behov og sine reaksjoner (Tveiten, 2019). Hvilken mening, der knytter sig til denne viden og hvordan denne anvendes og opplevs, kan dog betraktes som forskjelligt på tværs af de tre faktorsyn.

5.2.1 Opplevelse af at eksplicit bruk af kroppssprog skaber effektivitet?

F2 kommunikerer en opplevelse af at direkte rådgivning er viktig. I denne del af diskussionen repræsenterer fundene det som for mig både anses som utvidende men også underbyggende nuanseringer indad i faktorsynet. F2 uttrykker at det er dikterende for samtals effektivitet at påpege og anerkende kroppssprog¹⁴. At påpege kroppssprog kan forstås som refererende til en eksplicit bruk af non-verbale informasjoner (Dyrkorn & Dyrkorn, 2015). Dette kan endvidere ses som understøttende til den effektive veilederes opplevelse af at benytte påvirkningsferdigheter i form af at påpege, utforske eller invitere vejsøger til at gjøre oppdagelser af noget, der i forvejen er skjult eller vanskelig til å kommunisere via ord (Dyrkorn & Dyrkorn, 2015). Det beskrives dog som værende viktig, at en eksplicit bruk af kroppssprog metakommunikeres (Kvalsund, 2018) samt sker i en gjensidig og respektfull relation, således at vejsøgeren ikke opplever sig som forvirret, kritisert eller avslørt (Dyrkorn & Dyrkorn, 2015; Kvalsund, 2018). Dette kan ses i sammenheng til fundet af, at F2-veilederen opplever at tjekke ut¹⁵. Når det kommer til kroppssprog, hentyder foranstående, at det er naturligt for den aktive veilederen at forsøge at utvide vejsøgerens forståelse af sig selv ved å undersøge hvorvidt det som objektivt observeres af kroppslige informasjoner, faktisk samsvarer med vejsøgerens opplevelse. For mig som forsker oppfattes kroppssproget som en viktig del af F2-veilederens opplevelse af utviklingssamtalen og bidrager til en utvidet forståelse af, at F2-veilederen alene orienterer sig imod det kognitive. Dette kan forstås som et fund, der står som ”modsvaret” til, at F2 ikke benytter oppmerksamhedsferdigheter, da det å tjekke ut rummer og funderes i en oppmerksam re-orienterende prosessvaluering (Kvalsund, 2018) og kan ses som uttrykk for at kongruens også gjør sig gjældende i F2`s opplevelse af samtalen. Ved å betrakte F2`s kommunikative helhet, opplever jeg dog, at oppmørksomheten i høy grad knytter sig til det som skaper effektivitet. I relation til dette kan det også ses som mulig, at F2`s transitive (flydende) tankeprosesser orienterer sig imod utsagn der adresserer ”det effektive”¹⁶ og at det er denne del der stimulerer til en psykologisk signifikans i sorteringsøyeblikket, og ikke det å oppmørksomt ”tjekke ut”. Ved å anskue dette i tilknytning til F2`s personlige kompetence eller oppmørksomme tilstedeværelse kan en betraktning af, at noget går tapt i det ”relasjonelle rums” helhet,

¹⁴Udsagn: 15*, +5: For at samtalen mellom meg og deltakeren skal opplevs som meningsfull og effektiv er det ekstremt viktig for meg som veileder å påpeke og anerkjenne det som blir sagt uten ord - feks. kroppsspråket.

¹⁵Udsagn 12, -4 : Det er sjeldent at jeg sjekker ut om min forståelse av det vi snakker om faktisk samsvarer med deltakerens oppfattelse.

¹⁶Udsagn: 15*, +5: For at samtalen mellom meg og deltakeren skal opplevs som meningsfull og effektiv er det ekstremt viktig for meg som veileder å påpeke og anerkjenne det som blir sagt uten ord - feks. kroppsspråket.

diskuteres (Kvalsund, 2018; Dyrkorn & Dyrkorn, 2015). En redegørelse for dette vil gives i relation til F2`s oplevelse af stilhed (afsnit 5.4.1).

5.2.2 En implicit tilgang til kroppens informationer?

Som beskrevet i faktorfortolkningen oplever **F3**, I lighed med F2, at samtalen består af mere end ord og er derfor opmærksom på eget kropssprog¹⁷. På trods af dette kan der som nævnt, ses en polarisering af de to faktorsyns subjektive ståsted når det kommer til oplevelsen af at skulle *påpege* det som siges uden ord. Dette kan indikere et fund af, at F3-vejlederen oplever at være bevidst eget kropssprog og sine indre behov samt er klar over at vurderinger gøres – men at det er vanskeligt at undersøge eller dele dette med vejsøgeren¹⁸. Dyrkorn & Dyrkorn (2015) beskriver, at opmærksomhed til det som sendes af kopslige informationer, er vigtig for vejlederens forståelse af hvilken helhed vejsøgerens behov, reaktioner eller ord kommunikerer i. At F3 ikke genkender sig i, at påpege vejsøgers kropssprog skal heller ikke nødvendigvis forstås som at faktorsynet ikke er opmærksom på det, men kan indikere at F3 i højere grad anvender disse informationer implicit. En implicit brug kropssprogets informationer indebærer, at vejlederen ikke deler sine indtryk, men benytter sine observationer som støtte til at "finde vej" i samtalens "terræn" (Dyrkorn & Dyrkorn, 2015). En begrænsning ved dette kan være, at kropssproget kun kan ses som potentielt informativt da dets betydning vil variere fra kontekst til kontekst og fra vejsøger til vejsøger (Kvalsund, 2018). At "overlade" informationerne til en indre "autopilot" kan herfor skabe misforståelser eller modstand (Skau, 2017). I en hjælperelation er det derfor vigtig at den hjælpende er varsom på, at ikke overtolke signalerne (Dyrkorn & Dyrkorn, 2015). Hvorvidt F3 overtolker, kan naturligvis ikke stadfæstes. Der kan dog som minimum sættes spørgsmålstejn ved hvorvidt en bevidsthed over eget kropssprog og selvindsigt kommer vejsøgeren til gode, hvis vejlederen ikke gør sine tolkninger og vurderinger til eksplicitte responser og fælles samtalegrundlag. Dyrkorn & Dyrkorn (2015) beskriver det som hensigtsmæssig at udforske sammen med vejsøgeren, også når det kommer til non-verbale budskaber. Ses dette i sammenhæng med ovenstående vil også F3`s oplevelse af, at samtalens retning ændres uden metakommunikation– kunne ses som underbyggende af, at vigtige opdagelser kan gå tabt, som resultat af at de ikke "gøres fælles". På trods af, at teorien fremhæver det som grundlæggende vigtig, at være opmærksom på egen fremtræden, have selvindsigt og selvaccept (Kvalsund & Roald, 2019), kan ovenstående fund, hentyde at dette ikke er nok eller, at selvindsigten transcenderer til en begrænsende selvbevidsthed (Reams, 2019). Hvis dette er tilfælde vil en sådan selvbevidsthed kunne ses påvirkelig for vejlederens evne til at kommunikere det åbenbare hvormed kundskabens vished bliver stående som fantasifulde hypoteser (Macmurray, 1961). En anden begrænsning ved implicit eller passiv brug af informationer kan være at vejsøgeren oplever dette som forvirrende eller utrygt, som følge af, at vejlederen ikke eksplicit eller transparent italesætter sin forståelsesramme – og kan hidbringe en følelse af magtesløshed eller følelse af manglende kontrol for vejlederen.

¹⁷ **Udsagn 20, -3:** Jeg tænker sjældent over hva jeg uttrykker med kropsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige.

¹⁸ **Udsagn 24, +3:** Jeg tror det er utrolig viktig å være klar over at jeg som veileder gjør intuitive vurderinger av deltakeren og deltakerens ressurser. Hvis jeg ikke er klar over det, kan det fort oppstå motstand og misforståelser i samtalen. + **udsagn 3,+3:** Jeg er klar over at mange av de vurderingene jeg gjør av deltakeren baserer seg på mine egne erfaringer og holdninger, men jeg synes det er vanskelig å sjekke ut med deltakeren om disse vurderingene stemmer.

5.2.3 Oplevelse af ansvarlig fremtræden

I **F1** ses kropssprogets nuancer knyttet til et ansvar for egen fremtræden og et ansvar for at tjekke ud¹⁹. Dette kan ses i sammenhæng til Clarkson (2014) beskrivelse af, at vejlederens ansvarlighed ses som en af forudsætningerne for at dialogen skal kunne fostre vækst og udvikling. Vejlederens valg af den "rigtige" teknik beskrives hermed som sekundært, sammenlignet med ansvaret for at skabe kvalitet i relationen (Clarkson, 2014). At F1 fremstår med et kommunikativt ansvar for at "kvalitetssikre" budskabet, kan antyde at vejlederen oplever dette som værende vigtig for at reducere eventuel "støj" (Skau, 2017). F1-vejlederens kommunikation af ansvar og ansvarlighed, kan altså betragtes som et fund der indikerer en evne og en villighed til at respondere på både verbale og non-verbale informationer. En sådan respons vil kunne ses medvirkende til både at det ønskede budskab bliver forstået men også til skabelse af et gensidig ansvar mellem vejleder og vejsøger, hvor begge oplever sig som bidragende med sine subjektive resonanser (Kvalsund & Roald, 2019).

For mig kan ovenstående ses i relation til F1-vejlederens "self-awareness". Dette i form af, at den "mellemliggende" refleksion eller processering vejlederen gør med erfaringen af, at modtage og udsættes for stimuli, kan ses relateret til distinktionen mellem at være bevidst og self-aware (Morin, 2011). Ses dette i relation til F1's rolle som vejleder, vil engagementet, knyttet til kontinuerlig at benytte og ekspandere sin "awareness", være betydningsfuldt i frigørelsesprocessen af et uudnyttet potentiale for kommunikationen – både for vejleder og vejsøger (Allgood & Kvalsund, 2004).

5.3 Erfaring, intuition og agenda i udviklings samtalen

F1 og F2 udtrykker begge at der i kraft af samtalepræmis er vigtig at have en agenda. Dette ses i samsvar med, at der indenfor den kognitive tradition beskrives som kendetegnende, at vejlederen udarbejder en fokuseret dagsorden eller agenda for samtalen (Wilhelmsen, 2004). Som modsætning til dette, har samtalepræmis lav subjektiv værdi for F3²⁰, og underbygger igen, at de tre faktorsyns oplevelser adskiller sig fra hinanden – på trods af at samtalepræmis er fælles for samtlige faktorsyn. Som modsætning til en fast struktur og erfaring som værktøj, udtrykker F3 intuition som meningsbærende for det subjektive synspunkt. F2 kommunikerer i relation til dette, at erfaringens betydning stimulerer til svag men stadig uenighedssignifikans hvorimod erfaring og erfaringens kundskab stimulerer til høj psykologisk signifikans for F1²¹. Denne form for kundskab kan ses relateret til vejlederens personlige- og erfaringsbaserede kompetence (Skau, 2017), og kan indikere at denne type kompetence er noget der har højere betydning for F1 sammenlignet med de øvrige faktorsyn da selvindsigt, påvirkning og/eller erhvervsspecifikke kompetencer ses mere fremtrædende i F2 og F3.

5.3.1 En salutogen agenda som flugt fra det negative?

F2 oplevelse af agendaens betydning fremstår for mig samsvarende med F2's kommunikation af at påvirkningsfærdigheder er vigtig for troværdigheden og ønsket om,

¹⁹ **Udsagn 20, -5:** Jeg tænker sjældent over hva jeg uttrykker med kropsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige.
+Udsagn 12, -4: Det er sjældent at jeg sjekker ut om min forståelse av det vi snakker om faktisk samsvarer med deltakerens oppfattelse.

²⁰ **Udsagn 13:** I kraft av samtalepræmis og ramme, er det viktig for meg som veileder å ha en tydelig agenda for samtalen – men hvis jeg oppdager noe nytt og noe som blir viktig for samtalepræmis, deler jeg dette med deltakeren (**F1= +3, F2 = +4, F3 =0**).

²¹ **Udsagn 32:** Jeg tror at mine erfaringer, gjør at jeg kontinuerlig og ubevisst prosesserer informasjon deltakeren gir meg, sånn at jeg aktivt kan stille gode og viktige spørsmål som åpner opp for oppdagelse og ny forståelse hos deltakeren (**F1=+5, F2=-2, F3=0**).

at effektivisere samtalens udvikling og retning. Dette blev også valideret i postinterviewet. Ses dette i lys af C. Rogers (1957) kernebetænelser, vil en argumentation for at især empati og ubetinget positiv agtelse er mindre præsente som følge af, at samtalen i højere grad baserer sig på vejlederens opfattelse af hvilke handlingsalternativer der bliver vigtige – med afsæt i agendaens mål og retning. Baggrunden for at dette kommer i figur, kan være F2-vejlederens forståelse af sig selv og vejsøgeren som indgående i et salutogent perspektiv – hvor fokus ligger på hvad som bidrager til helse, mestring og ressourceudvikling. Jeg forstår altså F2` s kommunikation som indehavende af et ønske om, at stimulere til vejsøgers begribelighed via agenda og tydelige forslag til handling og dermed en vejleder som også ønsker at fremme en tilstand hvor vejsøgerens subjektive styrker fasciliteres via konkrete handlinger og "friskhedsfokus". Dette kan indikere at F2 tilrettelægger for vejsøgerens modstandsressourcer til at håndtere hverdagslige belastninger (Antonovsky, 2000), på trods af at relationens kvaliteter, det intuitive og tilstedeværelsen vil komme i baggrunden. En begrænsning vil her kunne ses ved forståelsen af, at individets indre liv også vil præges af det negative (begrænsninger), og at det negative ikke nødvendigvis skal "flygtes" fra – men overskrides, således, at det udgør baggrunden for det som kommer i figur også kan opdages (Macmurray, 1961).

5.3.2 Oplevelse af intuition uden genklang?

I **F3** eksisterer i modsætning til F2 en oplevelse af at intuition er meningsprægende for samtalens udvikling – men at det opleves som svært at undersøge og validere. Levitt (2010) henviser til, at intuition i samtale kan forstås som en guide til at udforske dialogens og individets affektive dele. Vejlederens intuition kan også ses i sammenhæng med evnen til at kombinere sin menneskelighed i form af egenskaber og personlige kvaliteter (Skau, 2017). At respondere med afsæt i ens subjektive intuition i vejledningssamtalen skal dog gøres tentativt, da intuitionens oprindelse kan være vanskelig at forstå eller kortlægge. Kundskab om hvorvidt de intuitive valg er meningsbærende, også for vejsøgeren, må derfor efterstræbes (Evans, 2015). Ved at betragte dette i tilknytning til F3, kan en argumentere for at brug af intuition i vejledningssamtalen kan være både hensigtsmæssig og naturlig, men hvor oplevelsen af, at ikke eftergå ens intuitive responser, kan ses begrænsende for samtalens bevægelse og retning (Evans, 2015).

5.3.3 Erfaringslæring som afsæt til frigørelse af iboende potentiale?

I **F1** udtrykkes en oplevelse af ansvarlighed og erfaring. Dette kan ses knyttet til erfaringslæring, hvor erfaringen bevæger sig fra at "bare være en erfaring", til dannelse af koncepter, der kan benyttes som pegepind i valget af nye erfaringer (Atkinson & Murrell, 1988). Med udgangspunkt i dette, kan altså vejlederen i F1 forstås som skabende af sin handlingsteori. En handlingsteori der kontinuerlig vil revideres, i takt med at nye erfaringer bevirker til grundlag for ny læring og ny kundskab (Kvalsund & Meyer 2005). Dette anses som et vigtig element i hjælperelationens kvalitet (Kvalsund, 2014). En faldgrube vil dog kunne være, at vejlederen stoler blindt på sin erfaring og ikke længere stiller krav til den påfølgende refleksionsproces eller anser læring som noget der kun kan opstå fra det passerte. Dette vil kunne medføre en manglende opmuntring af at arbejde med nuets tilstedeværelse og den spejling vejsøger og vejleder kan gøre "her og nu" (Vince, 1998). I relation til dette ses Grendstads (1986) konfluente, pædagogiske tilnærming som opklarende. Han beskriver det at lære som ensbetydende med at opdage – at subjektivt blive klar over noget, noget som egentlig har været der hele tiden, det er bare ikke kommet i figur eller ind i opmærksomhedsfeltet før nu.

Vejlederens opdagelse kan derfor i høj grad forekomme i nuets tilstedeværelse, men hvor selve erfaringslæringens systematisering sker i den påfølgende bearbejdningsproces. Fundet kan altså antyde at F1 har en evne til at reflektere over sine opdagelsers egenverdi og derefter afvise eller forstå dem, således at disse kan "bundfældes" ind i en kontekstuel sammenhæng, hvor den subjektive opdagelse får værdi (Grendstad, 1986). En sådan opdagelse kan på sin vis også ses i sammenhæng til Q-metodens forståelse af den transitive tanke, hvor vejlederens indre erfaringsproces i den første Q-sorteringsfasen danner udgangspunktet for udforskning af og grundlag for at lande i en respons af værdsættelse, som udtryk for en placeret bestemmelse af et eget subjektivt syn i et q-sorteringsmønster (Allgood, 1999). I tilbagemeldingerne kan selve q-sorteringens værdi for refleksionsprocessen, ses eksplicit udtrykket og kan indikere, at dette ikke kun gør sig gældende for vejlederne i F1 men på tværs af faktorsynene.

5.4 Stilhed som virkemiddel

I vejledningens teoretiske landskab beskrives stilhed som et værktøj, der med fordel kan benyttes. For at dialogens pause skal kunne skabe et udspring for opdagelse, læring eller vækst fremfor ubehag og forvirring, må stilheden kunne håndteres (Dyrkorn & Dyrkorn, 2015; Skau, 2017). F1 og F3 kommunikerer begge fraværet af ord eller stilhed som en betydningsfuld del i deres oplevelse af udviklingssamtalen²². Dog kan der også her ses en tydelig forskel i, hvordan helhedsoplevelsen kommer til udtryk i de to faktorsyn. Som modpol til F1 og F3 eksisterer der i F2 en oplevelse af, at stilhed knyttes til ubehag og uro samt lavere produktivitet og dermed benyttes i mindre grad²³. Dette kan indikere, at deltagerne i projektet er klar over, at stilhed kan være en del af udviklingssamtalen. Deres erfaringer påvirker dog til en anvendelse af ulig karakter og betydning. Dette kan ses i tråd med Hill et al., (2018), der beskriver at stilhed som intervention i en hjælperelation, både opleves og benyttes forskelligt. Stilhed kan både erfares som trygt og værdifuldt for refleksion og eftertanke men også som noget pinligt, kunstigt eller ubehageligt hvormed undgåelse eller afbrydelse bliver naturlige responser (Tveiten, 2019).

5.4.1 Oplevet ansvar for at undgå stilhed?

For at stilhed skal kunne benyttes som et funktionelt og hjælpsomt værktøj, påpeger litteraturen vejlederens evne til at være komfortabel i øjeblikke med fravær af verbal kommunikation samtidig som forståelsen af stilhedens muligheder, er afgørende for udfaldet (Hill et al., 2018). **F2**-vejlederen kan i denne sammenhæng anskues, som ukomfortabel når stilheden indtræffer og har potentielt ej heller erfaret stilheden som gavnlige. At F2 oplever stilhed på denne måde kan ses i relation til Clarkson (2014) beskrivelse af, at vejlederen ikke på nuværende tidspunkt har skabt kontakt eller kendskab til de "tomme" dele af erfaringen og derfor ikke dvæler nok ved usikkerheden som kan opstå i "tomhedens rum". Hvis dette sker vil stilheden muligvis forsøges at undgås og erfares som et rum uden potentiale og muligheder.

²²**Udsagn 9, +5:** Når jeg legger merke til at praten stopper opp, gir jeg rom for dette, fordi at fraværet av ord kan være avgjørende for å skape gode refleksjoner og oppdagelser (**F3**) + **Udsagn 17, +4:** I en veiledningssamtale er stillhet et nødvendig og viktig verktøy og er derfor noe jeg alltid «bruker» bevisst (**F1**).

²³**Udsagn 35, -3:** For meg som veileder oppleves stillhet som et rom for oppdagelse og et rom hvor følelser kan få lov å «snakke». For at relasjonen mellom meg og deltakeren kan oppleves som gjensidig og tillitsfull, opplever jeg at mitt mot til å bruke stillhet er av betydning for oss begge (**F2**).

At stilhed undgås kan ses knyttet til, at "erhvervsudøvere kan tro, de er betalt for antal ord, der udtrykkes" (Skau, 2017, s. 88), og at stilhed faktisk forekommer relativt sjældent i samtaler (Hill et al., 2018). Hvorfor F2 ikke oplever stilhed som nyttigt kan have mange underliggende årsager. Årsagerne kan eksempelvis være vejlederens oplevelse af, at fraværet af ord reflekterer en manglende faglig troværdighed, vejlederen vurderer at vejsøgeren oplever stilheden som truende og ubehagelig eller vejlederen konkluderer at vejsøgeren ikke er kognitivt rustet til at benytte stilhedens muligheder produktivt (Hill et al., 2018). At stilhed opleves som unaturligt, pinligt eller mindre effektivt, kan ses relateret til en grundlæggende og almen opfattelse af stilhed som noget negativt i dagligdagsinteraktioner (Dyrkorn & Dyrkorn, 2015). Dette kan antyde at F2-vejlederens personlige kompetence, knyttet til stilhed i samtalen, mangler en erfaringslæring, hvor stilhedens muligheder bliver subjektivt opdaget, reflekteret over og dermed forankret (Atkinson & Murrell, 1988). En sådan oplevelse kan endvidere ses i relation til en "ubevidst inkompetence", hvor F2-vejlederen på nuværende tidspunkt ikke er klar over hvordan stilhed kan erfares og benyttes i en faciliteringsproces, og derfor søger en nærliggende og logisk løsning – at fylde stilheden med ord (Cannon et al., 2010). Skau (2017) beskriver at manglende bevidsthed ofte er den største hindringen i hjælperelationens komplette kommunikationsnuancer. Dette forstået ved at opmærksomt nærvær i stilhed og i dialogens kompleksitet, kræver en helt speciel form for personlig kompetence – en kompetence, der i højere grad henvender sig til det sanselige og tavse fremfor det intellektuelle (Skau, 2017). Med hensyn til udviklingsamtalens facetter, vil F2's oplevelse af enten ikke kunne rumme eller benytte stilhed, ses som potentielt indskrænkende for det relationelle samvær og dermed et muligt tab af vigtige opdagelser eller erkendelser (Skau, 2017). Levitt (2010) fremhæver også at klientens (her: vejsøgers) mulighed for at skabe ændring eller ny forståelse af sig selv i verden, vil kunne limiteres som følge af, at kontakt og opmærksomhed til den indre proces begrænses når stilhed i hjælperelationer undgås. I sammenhæng til personlig kompetence kan altså F2's subjektive oplevelse af stilhed ses prægende for mødet mellem vejleder og vejsøger – forstået ved, at "den personlige kompetence er afgørende for, hvem du tillader andre at være i mødet med dig" (Skau, 2017, s. 62).

5.4.2 Stilhed som værktøj til at skabe refleksion og opdagelse?

F1-vejlederen oplever i modsætning til F2 stilhed som et værktøj, der bruges bevidst i udviklingsamtalen²³. Hertil erfarer F1 stilhed som et "mulighedsrum" hvor tillidsfulde opdagelser og relationel gensidighed kan opstå og styrkes²⁴. Dette fundet ser jeg i tråd med Levitt's (2010) beskrivelse af, at stilhed kan associeres med øget indsigt og derfor skal forstås som fordelagtig at benytte som et aktivt element i samtalen og ikke som en "intetsigende" konstatering af "her er stille". Ligeledes beskriver Skau (2017), at der under kommunikationens overflade findes et "stille rum" med plads til refleksion over det kommunikerede, de indre responser eller det som ønskes berettet (Skau, 2018). F1's oplevelse og benyttelse af stilhed, kan blandt andet indikere et fund af, at vejledere ved Friskgården bruger stilhed til at kommunikere empati (Hill et al., 2018). En empatisk tilstedeværelse er som beskrevet en af de tre betingelser for at kvalitet skal opstå i relationen (Roger, 1957), hvormed fundet også kan ses i overensstemmelse med F1's

²⁴ **Udsagn 27, -5:** Jeg tror at jeg ubevidst prøver å unngå at det blir stilt, fordi stillhet kan skape utrygghet
+Udsagn 25, -3: Å holde samtalen i gang er først og fremst deltakerens ansvar. Noen ganger, spesielt hvis deltakeren bruker lang tid eller holder mange pauser for å komme fram til poenget, kan jeg nok føle på irritasjon
+Udsagn 35, +3: For meg som veileder oppleves stillhet som et rom for oppdagelse og et rom hvor følelser kan få lov å «snakke». For at relasjonen mellom meg og deltakeren kan oppleves som gjensidig og tillitsfull, opplever jeg at mitt mot til å bruke stillhet er av betydning for oss begge.

kommunikation af at vægtlægge relationens kvalitet ved at være kongruent og ægte tilstedeværende i udviklingssamtalen. At F1 rummer stilhedens nuancer antyder hertil et fund af en højt "udviklet" personlige kompetence indad i faktorsynet, i kraft af, at personlig kompetence og evnen til at være tryk i en rolle som "tavs" vejleder kan ses som gensidig afhængig af hinanden (Skau, 2017). Jeg ser det dog som nødvendigt at nuancere fundets indikation af udviklet personlige kompetence, da en af vejlederne indad i F1 i tilbakemeldingerne udtrykkede: (...) *jeg synes stillheten er ubehagelig, og må jobbe med meg selv for å tåle den, og bruke den på en god måte. Har blitt bedre, men trener fortsatt. Så jeg synes noen ganger det er ubehagelig, men ser absolutt viktigheten av det og bruker det allikevel som et viktig virkemiddel i veiledningen.* For mig som forsker hidbringer tilbakemeldingen en relevant afskygning af, at den 'operante' subjektivitet kommer til udtryk via faktorfortolkningen, men at det i forskningsøjemed kan være meningsbærende også at vie sin opmærksomhed til "de små detaljer" – en detalje som i dette tilfælde kan antyde, at der indad i F1 er uensartede oplevelser af hvilket kompetenceniveau der gør sig gældende i relation til stilhed. Nogen af vejlederne kan opleve sig som "ubevidst kompetent" i stilheden, mens andre, i lighed med ovenstående referering, muligvis befinder sig i oplevelsen af at være "bevidst inkompetent" (Cannon et al., 2010).

5.4.3 Fravær af ord som medvirkende til bevægelse?

På samme måde som mennesker relaterer sig til hinanden og skaber forbindelse med hinanden via sproget, kan en uafbrudt tilstedeværelse af ord også skabe afstand og begrænse ægte nærhed og kontakt i dialogen (Skau, 2017). Indad i **F3**'s meningsmønster kan ovenstående ses som et fremtrædende og betydningsbærende perspektiv²⁵. Til trods for, eller måske på grund af dette, opleves stilhed i mindre grad som et værktøj der benyttes bevidst af F3²⁶, og står således i modsætning til F1. Hill et al., (2018) pointerer, at en bevidst brug af stilhed ses mindre præsent, sammenlignet med oplevelsen af at tænke over hvorfor eller hvad klienten (her: vejsøger) tænker i dialogens pause. Dette kan anskues samsvarende til F3's kommunikation af hvordan fraværet af ord håndteres og opleves og indikerer at en bevidsthed over hvilke værktøj man benytter kan være mindre vigtig såfremt vejlederen tilrettelægger for et rum hvor vejsøgeren oplever at komme i kontakt – både med vejleder og med sig selv. Ved at betragte F3's oplevelse af stilhed i relation til de øvrige faktorer oplevelse forstår jeg, i overensstemmelse med Hill et al. (2018), at vejlederes intentioner og erfaringer med stilhed, vil præges af den subjektive oplevelse vejlederen knytter til stilhedens oprindelse og konsekvenser (Hill et al., 2018), og derfor påvirker hvordan stilhed anskues og benyttes.

²⁵**Udsagn 9, +5:** Når jeg legger merke til at praten stopper opp, gir jeg rom for dette, fordi at fraværet av ord kan være avgjørende for å skape gode refleksjoner og oppdagelser.

²⁶**Udsagn 17, -3:** I en veiledningssamtale er stillhet et nødvendig og viktig verktøy og er derfor noe jeg alltid «bruker» bevisst.

6 Afslutning

6.1 Opsummerende fund

Det overordnede formål for dette forskningsprojekt har været at udforske og undersøge Friskgårdens vejlederes 'operante' subjektivitet ved at tolke og drøfte deres kommunikation af erfaringer og oplevelser i og med en afgrænset kontekst, udviklings samtalen (Thorsen & Allgood, 2010). Diskussionen har givet mulighed for at knytte faktorfortolkningens fund til eksisterende teori – både med udgangspunkt i tre faktorsyns forskelle og ligheder men med vægtlagt nærhed til deres individualitet. Dette har medvirket til en forståelse af, at der indad i kommunikationsuniverset, Friskgården, som minimum eksisterer og operer tre differentierede faktorsyn, som uafhængig af hinanden har tilkendegivet en kommunikation af tre subjektive ståsted. I samsvar med eksisterende teori peger forskningsprojektets resultater på værdien af blandt andet personlig kompetence og "self-awareness", relationelle kvaliteter samt hvordan erhvervsspecifikke færdigheder så som kognitive værktøj kan forstås som supplement til en traditionel benyttelse af C. Rogers (1957) kernebetingelser. Overordnet viser også studiens fund til, at opmærksomheds- og påvirkningsfærdigheder, stilhed samt erfaring og intuition i samtalen, stimulerer til ulige oplevelser og responser samt ulig grad af samsvar hos de respektive vejlederes subjektivitet. Fælles for vejlederne er dog deres oplevelse af, at orientere sig imod de non-verbale informationer. Disse informationer opleves som en hensigtsmæssig indgang til en dybere forståelse af det, der kommunikerer og kan derfor ses som indgang til facilitering af vejsøgerens potentielle mestring, vækst og udvikling (Skau, 2017). Hvilke dele, der udgør baggrunden for at dette kommer i figur, viser sig dog uensartet på tværs af faktorsynene.

Som kendetegnende for F1's synspunkter er oplevelsen af ansvarlighed, relationelle kernebetingelser, opmærksom tilstedeværelse samt stilhed som værktøj centralt. I det litterære landskab peger disse vejledningsegenskaber i retning af en personcentreret tilnærmelse. En tilnærmelse, der anses som både indflydelsesrig og effektiv (Stiles et al, 2006). Herunder viser også studiens fund til, at personlig kompetence, erfaringslæring samt "self-awareness" er af meningsbærende betydning for F1's oplevelse. Disse komponenter fremstilles i litteraturen som vigtige for etablering af et ligeværdigt og frugtbart møde (Skau, 2017; Reams, 2019) og samsvarer med Coopers (2005) kvalitative undersøgelse af terapeuters oplevelse med relationel dybde. For mig som "abduktiv" forsker har ovenstående medført både bekræftelse men også en overraskende opdagelse. Dette som følge af, at Friskgården forstås som havende et positivt menneskesyn men med tydelige mål og uden eksplicit forankring i et eksistentiaalistisk-humanistisk perspektiv. Med viden om dette var min forventning at det som repræsenteres af F2's subjektivitet, i højere grad ville være et gældende syn for flere af studiens deltagere – da dette synets fund kommunikerer en mere dirigerende tilnærmelse præget af effektivitet, kognitive værktøj, agenda og påvirkningsfærdigheder. Sidstnævnte ses dog i overensstemmelse med teori, der påpeger, at der i hjælperelationer ikke kan stadfæstes en korrelation mellem brugen af specifikke vejledningsteknikker, indenfor de nævnte traditioner og hjælpens udfald (Cooper & McLeod, 2010). I kontrast til ovenstående kommunikerer F3 tydeligt en subjektivitet indebærende af selvindsigt og selvaccept, en indsigt, der kan ses af betydning for

vejlederens evne til at komme i kontakt med sit "futile void" og ansvarliggøre sig selv således, at dette tomrum overskrides og transcenderes til et frugtbart mulighedsrum (Clarkson, 2014). Udover dette, viser studien til, at F3 i højere grad oplever samtalen som autopilot-præget og til tider kedelig. F3 tilkendegiver dog, i samsvar med F1, at dialogens fravær af ord kan være vigtig for samtalens udvikling og retning, men at dette kan udfordres af en manglende tilstedeværelse i nuet samt være svært at tjekke ud.

6.2 Kritiske refleksioner til egen forskning:

Som følge af at kommunikationsuniverset potentielt kan ses uendelig, vil der altid være nærværende risici for, at man som forsker overser vigtige aspekter når Q-udvalget skal formes (Kvalsund, 1998). I relation til dette har min oplevelse været at jeg både har skulle nærme mig et "paraplyunivers", et univers som jeg kendte mig nogenlunde bevandret i, samtidig som jeg også skulle nærme mig et kommunikationsunivers under "paraplyen". At møde Friskgården, blev et møde præget af nysgerrighed og engagement men også ydmyg usikkerhed. I retrospekt ser jeg at muligheden for at nærme mig kommunikationsuniverset både naturalistisk og teoretisk samtidig med at jeg undervejs blev en integreret del af det, har været både fremmende og hæmmende for projektet. Jeg ser, ved studiens endestation, at dette kan ha påvirket hvordan jeg gennemførte de uformelle samtaler. Jeg kunne med fordel have gennemført flere og mere eksplicite samtaler med Friskgårdens vejledere, således at udsagnetes omfang adresserede kommunikationsuniversets nuancer og begrebsbrug – knyttet til oplevelsen af udviklings samtalen yderligere. Dette ville muligvis have medvirket til udsagn der i mindre grad forvirrede deltagerens stimuli og i højere grad favnet deres mulighed for at udtrykke sine subjektive ståsted. I relation til kommunikationsuniverset ser jeg også at den beskrevne rollekonflikt og urolighed for at indgå som både uerfaren forsker og nyansat, til tider har forstyrret mit forskningsarbejde. Jeg har været meget bevidst, måske tenderende til selvbevidst over at ikke såre, belære, glemme eller "kategorisere", uden viden om hvordan dette oplevedes eller ræsonnerede med vejledernes subjektivitet. Dette gjorde sig især gældende i fortolkningen af faktorsyn 2 og 3. På trods af mine forventninger, tog det mig som ny i universet under "paraplyen", længere tid end forudset, at forstå hvad F2`s og F3`s subjektive ståsted egentlig kommunikerede. Samtidig oplevede jeg, at det krævede mod at beskrive det jeg tolket. At gennemføre postinterviewene blev derfor af stor betydning – både personlig og forskningsmæssig. Deltagerens nuancering men også tilkendegive af samsvar mellem min forståelse og deres forståelse af sig selv, opleves i dag som vigtig for valideringen af mine fund men også for min subjektive validering af mig selv i forskerrollen.

Som skildret ovenfor, fremstilles dannelsen af Q-udvalget som meningsbærende for at aspekter ved det subjektive fænomen ikke skal gå tabt (Kvalsund, 1998). Hertil anbefaler teorien at skabe et Q-udvalg bestående af 40-80 udsagn (Watts & Stenner, 2012). Med udgangspunkt i at sorteringen skulle gennemføres digitalt, valgte jeg at inkludere 36 udsagn, således at sorteringen ikke blev for omfattende for deltagerne. Undervejs blev jeg som nævnt kontaktet af to deltagere der havde tekniske problemer samtidig med at nogle af tilbagemeldingerne netop beskriver tekniske udfordringer. Dette kan indikere at valget om digital gennemførelse af sorteringen, har medvirket til at noget af Q-metodens refleksionspotentiale er gået tabt – kombineret med at det lave antal udsagn har kunnet frarøve dele af vejledernes mulighed for at udtrykke sig. På trods af, at flere tilbagemeldinger også præciserer at sorteringen har været en bevidstgørende proces, vil jeg, hvis anledningen for at anvende Q-metoden igen byder

sig, bestræbe mig på at gennemføre flere uformelle samtaler, udarbejde et højere antal udsagn samt tilrettelægge for en fysisk, mere visuel og mindre teknisk sortering.

Når jeg tænker tilbage til masterprojektets spæde start, står sætningen, *du må skrive om noget der engagerer og motiverer dig*, tydelig i min erindring. I dag ser jeg budskabet i sætningen som utrolig betydningsfuldt men til tider også som en hæmsko. Dette da jeg undervejs i forskningsarbejdet netop har været usikker på hvorvidt mit engagement og personlige ståsted i relation til udviklingssamtalen og især vejlederens oplevelse af stilhed, "self-awareness" og tilstedeværelse har påvirket min objektivitet som forsker. Jeg vælger at dele denne usikkerhed, da jeg på trods af min vægtlægning af refleksivitet og transparenthed, saglig og matematisk validering og ikke mindst utallige runder med min forforståelse, ser dette som en del af projektets endelige helhed. Jeg vil derfor tilkendegive min bevidsthed om, at al forskning må ses som et produkt af forskerens subjektivitet og teoretiske forankring, den delte kommunikation samt den tekniske og praktiske kontekst forskningen indgår i (Tracy, 2010). Min masteropgave er intet undtag for dette.

6.3 Forslag til videre forskning

Søgelyset for denne studien har været at undersøge forskellige vejlederes subjektive oplevelser og erfaringer med udviklingssamtalen – men har ikke søgt at give svar på hvilken påvirkning rollen som vejleder har for individet selv. I relation til dette, har der opstået mange refleksioner knyttet til tilstedeværelsens pris. Hvad "koster" kravet om tilstedeværelse, kongruens, empati og accept? Og hvad sker hvis vi lader være? Indledningsvist beskrev jeg hvordan sygefraværet i helse og omsorgserhverv udgør 18% (SSB, 2021). Jeg har derfor reflekteret og undret mig over, at det måske er en yderligere grund til at F3 udtrykker samtalen som autopilot-præget? Kan det være udtryk for at beskytte sig selv? Kan her ligge en form for "selvudslettelse" som følge af, at kontinuerlig skulle være tilstede for den anden og forsøge at forstå det den anden forstår? At adressere hvilke kvalitative konsekvenser kravet om relationelle betingelser samt opmærksomt nærvær og personlig kompetence har for enkeltindividet ville derfor kunne være interessant at undersøge. Yderligere har jeg reflekteret over om en kvantitativ kortlægning, der adresserer tilstedeværelsens pris for mennesker hvis beskæftigelse er at facilitere, støtte og hjælpe kan ses som mulig springbræt til udvidet kundskab om hvordan sygefraværet hos mennesker der indgår i omsorgserhverv, kan minimeres.

En medbåret tanke undervejs i projektets levetid har også været, at studiens fund hvor de enkelte faktorsyns særpræg præsenteres i relation til forskellige teoretiske perspektiver vil være spændende at undersøge på nyt – men ovenpå en fælles kundskabsdeling og fælles refleksion over hvilke ressourcer og begrænsninger der findes indad i kommunikationsuniverset. Her er min personlige overbevisning at en Q-metodologisk studie med fordel kan benyttes igen – således at selvrefleksion, nye opdagelser og ny mening kan opstå og benyttes i arbejde mod et lavere sygefravær.

Til sidst vil jeg tilkendegive at stilhed og "self-awareness" har været med mig i gennem hele masteruddannelsens forløb og har for mig været to "mysterium". To mysterium der i teorien beskrives som nødvendige goder i en udviklingssamtale, men hvor jeg også den dag i dag, sidder med en nysgerrighed og en videre forhåbning om, at der i fremtiden vil forskes yderligere på hvordan netop disse fænomeners benyttelse opleves – og med hvilken tosidighed og effekt.

6.4 Afsluttende refleksioner

Som beskrevet traf jeg et subjektivt valg om i mindre grad at sammenligne faktorsynene og i højere grad drøfte deres individualitet, i kraft af sig selv. Dette blev gjort for at skabe en udvidet og dybdegående forståelse af hvilke muligheder men også begrænsninger der kan knyttes til vejlederes, ansat ved Friskgården, faktiske oplevelser i udviklingssamtalen – set i lys af relevant teori. Baggrunden for dette var også min egen oplevelse af, at kunne læse og forstå teori – men at dennes værdi først kommer til sin ret i kombinationen med selve erfaringen. Intentionen og projektets brugsværdi kan herfor ses knyttet til et ønske om at tilrettelægge for en bevidstgørende proces, hvor teori og oplevelse i samspil kan danne udgangspunkt for ny opdagelse og dermed videre bevægelse og progression for vejlederens oplevelse af blandt andet stilhed som værktøj, tilstedeværelse og personlig kompetence. Hvis ønskelig, ser jeg derfor mine fund som værende en del af en refleksionsproces eller en hermeneutisk spiral, hvor kombination af teoretisk kundskab, tolkning og erfaringslæring kan integreres og skabe en udvidet forståelse. Herigennem kan også et grundlag for positive bi-effekter af udviklingssamtalen skabes og indirekte påvirke positivt for en arbejdsorienteret indsats, hvor tilbagevenden til arbejdsmarkedet er det overordnede mål. Dette fordrer dog at studiens fund og nuancer faktisk integreres i en praktisk erfaring og at der findes villighed til efterfølgende refleksion.

Hvordan kan vi lære at benytte en viden om det, som er uligt os selv til aktualisering af uudnyttede dimensioner i vores menneskelige potentiale?" (Ivey et al., 2012, s. 369, min parafrasering). Med denne sætningen vil jeg afslutte projektet ved at fremhæve, at mine fund også peger i retning af, at der i Friskgården eksisterer en sund form for variation af synspunkter og dermed også vejledningskompetence. Disse variationer, kan med fordel deles og undres over i fællesskab, således at de respektive erfaringer kan blive et fælles eje og fundament for ny opdagelse og forståelse af hinandens selvreferencer, styrker og begrænsninger – til støtte for den enkeltes fastholdelse af rollen som vejleder og til aktualisering af udviklingssamtalens udfoldede potentiale.

Referanser

- Allgood, E. (1999). Catching transitive thought through Q methodology: Implications for counseling education. *Scandinavian journal of education research*, 43(2), 209-225. <https://doi.org/10.1080/0031383990430206>
- Allgood, E. & Kvalsund, R. (2004). *Learning and discovery for professional educators: guides, counselors, teachers*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Allgood, E. & Kvalsund, R. (2010). Q-metodologi, rådgivningsfeltet, delt subjektivitet og personer i relasjoner. I A. A. Thorsen & E. Allgood (Red.), *Q-metodologi: En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 39-46). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Antonovsky, A. (2000). *Helbredets mysterium* (A. Lev, Overs.). København: Hans Ritzels Forlag.
- Atkinson, G. & Murrell, P. H. (1988). Kolb's learning theory: A metamodel for career exploration. *Journal of Counseling and Development*, 66(8), 374-376.
- Asay, T. P., & Lambert, M. J. (1999). The empirical case for the common factors in therapy: Quantitative findings. I M. A. Hubble, B. L. Duncan, & S. D. Miller (Red.), *The heart and soul of change: What works in therapy* (s. 23-55). Washington D.C: American Psychological Association.
- Axelrod, S. D. (2012). "Self-awareness": At the interface of executive development and psychoanalytic therapy. *Psychoanalytic Inquiry*, 32(4), 340-357.
- Bachkirova, T. & Borrington, S. (2018). The limits and possibilities of a person-centered approach in coaching through the lens of adult development theories. *Philosophy of Coaching: An International Journal*, 3(1), 6-22. <http://dx.doi.org/10.22316/poc/03.1.02>
- Beisser, A. (1970). *The paradoxical theory of change*. Hentet fra <https://ngfo.no/wp-content/uploads/2017/06/THE-PARADOXICAL-THEORY-OF-CHANGE-beisser.pdf>
- Berge, T. & Repål, A. (2010). *Den indre samtalen. Lær deg kognitiv terapi* (3. udg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bertelsen, P. (2001). Bevidsthed. *Psykologisk Institut, Aarhus Universitet*.
- Bertelsen, P. (2002) Udviklingen af børns fænomenologiske bevidsthed – deres drømme og deres selvbevidsthed som sociale aktører. *Anthropological Psychology*, 10, 16-20.
- Brown, S. R. (1980). *Political subjectivity. Application of Q methodology in political science*. New Haven/London: Yale University press.
- Brown, S. R. (2019). Subjectivity in human sciences. *The Psychological Record*, 69(4), 565-579. <https://doi.org/10.1007/s40732-019-00354-5>
- Cannon, H. M., Feinstein, A. H. & Freisen, D. P. (2010). Managing complexity: Applying the conscious-competence model to experiential learning. *Developments in Business Simulation and Experimental Learning: Proceedings of the Annual ABSEL Conference (Vol. 37)*. Hentet fra <https://absel-ojs-ttu.tdl.org/absel/index.php/absel/article/view/306>
- Cooper, M. (2005). Therapists' experience of relational depth: A qualitative interview study. *Counselling and psychotherapy research*, 5(2), 87-95. [10.1080/17441690500211130](https://doi.org/10.1080/17441690500211130)

- Cooper, M. & McLeod, J. (2010). *Pluralistic Counselling and Psychotherapy*. London: SAGE.
- Clarkson, P. (2014). *Gestalt counselling in action* (4. udg.). London: SAGE.
- Darawsheh, W. (2014). Reflexivity in research: promoting rigour, reliability and validity in qualitative research. *International Journal of Therapy and Rehabilitation*, 21(12), 560-568. <https://doi.org/10.12968/ijtr.2014.21.12.560>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2019, 15. februar). Generelle forskningsetiske retningslinjer. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/generelle/>
- Duncan, B. L. & Miller, S. D. (2000). The client's theory of change: Consulting the client integrative process. *Journal of Psychotherapy Integration*, 10(2), 169-187.
- Dyrkorn, R. og Dyrkorn, R. (2015). *Innføring i gestaltveiledning. Teori, metoder, praktiske eksempler* (2. udg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ellingsen, I. T., Størksen, I. & Stephens, P. (2010). Q methodology in social work research. *International Journal of Social Research Methodology*, 13(5), 395-409. <https://doi.org/10.1080/13645570903368286>
- Evans, T. (2015). *Counselling skills for becoming a wiser practitioner: tools, techniques and reflections for building practice wisdom*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Finlay, L. (1998). Reflexivity: An essential component for all research? *British Journal of Occupational Therapy*, 61(10), 453-456. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/030802269806101005>
- Grendstad, N. M. (1986). *Å lære er å oppdage. Prinsipper og praktiske arbeidsmåter i konfluent pedagogikk*. Oslo: Didakta Norsk Forlag.
- Harrè, R. (2002). *Cognitive science: A philosophical introduction*. London: SAGE.
- Hill, C. E., Kline, K. V., O'Conner, S. Morales, K., Li, X., Kivlighan, D. M. & Hillman, J. (2018). Silence is golden: A mixed methods investigation of silence in one case of psychodynamic psychotherapy. *American Psychological Association*, 56(4), 577-587.
- Ivey, A. E., D'Andrea, M. J. & Ivey, M. B. (2012). *Theories of counseling and psychotherapy. A multicultural perspective* (7. udg.). California: SAGE.
- Jordan, T. (2002). *Self-awareness, meta-awareness and the witness self*. Upublisert arbeid, hentet fra www.perspectus.se/tjordan
- Kokkersvold, E. & Mjelve, H. (2003). *Mellom oss: Trening av kommunikasjon i gestaltperspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. udg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kvalsund, R. (1998). *A theory of the person: A discourse on personal reality and explication of personal knowledge through Q-methodology – with implications for counseling and education* (Doktoravhandling). Norges teknisk-naturvitenskaplige universitet, Trondheim.
- Kvalsund, R. (2006). *Oppmerksomhet og påvirkning i hjelperelasjoner. Viktige ferdigheter for coacher, rådgivere, veiledere og terapeuter*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvalsund, R. (2014). *Coaching. Metode, prosess og relasjon*. Oslo: Synergi Publishing.
- Kvalsund, R. (2015). Utvalgte fortellinger om rådgivningens historiske røtter, utvikling og endring med vekt på karriererådgivning og psykososial rådgivning. I R. Kvalsund & C. Fikse (Red.), *Rådgivningsvitenskap. Helhetlige rådgivningsprosesser, relasjonsdynamikk, vekst, utvikling og mangfold* (s. 55 – 95). Bergen: Fagbokforlaget.

- Kvalsund, R. & Allgood, E. (2010). Kommunikasjon som subjektivitet i en skoleorganisasjon. I A. A. Thorsen & E. Allgood (Red.), *Q-metodologi: En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 105-121). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Kvalsund, R. & Meyer, K. (2005). *Gruppeveiledning, læring og ressursutvikling*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvalsund, R. & Roald, G.M. (2019). Sjølvinnsikt i eit relasjonsperspektiv. I J. A. Haugan & Ø. Kvello (Red.), *Selvinnsikt og profesjonalitet* (s.185-208). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvello, Ø. (2019). Pleie og forsvar av selvvilde og selvaksept preger selvinnsikten. I J. A. Haugan & Ø. Kvello (Red.), *Selvinnsikt og profesjonalitet* (s. 21-54). Bergen: Fagbokforlaget.
- Lauvås, P. & Handal, G. (2009). *Veiledning og praktisk yrkesteori* (6.udg.). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Levitt, L., (2010). Sounds of silence in psychotherapy: The categorization of clients' pauses. *Psychotherapy Research*, 11(3), 295-309.
<https://doi.org/10.1080/713663985>
- Lutfallah, S. & Buchanan, L. (2019). Quantifying subjective data using online Q-methodology software. *The Mental Lexicon*, 14(3), 415-423.
<https://doi.org/10.1075/ml.20002.lut>.
- Macmurray, J. (1961). *Person in relation*. London: Faber & Faber.
- McKeown, B. & Thomas, D. B. (2013). *Q Methodology* (2. udg.). California: SAGE
- Morin, A. (2011). Self-awareness part 1: Definition, measures, effects, functions, and antecedents. *Social and personality psychology compass*, 5(10), 807-823.
- Mulder, M. (2001). Competence development: Some background thoughts. *The Journal of Agricultural Education and Extension*, 7(4), 147-158.
- Okamoto, A., Dattilio, F. M., Dobson, K. & Kazantzis, N. (2019). The therapeutic relationship in cognitive-behavioral therapy: Essential features and common challenges. *Practice Innovations*, 4(2), 112-123.
<https://doi.org/10.1037/pri0000088>.
- Ramlo, S. (2016). Mixed method lessons learned from 80 years of Q methodology. *Journal of Mixed Methods Research*, 10(1), 28-45.
- Reams, J. (2019). Self-awareness and the virtuality of self: How awareness can liberate wisdom in the self. I J. A. Haugan & Ø. Kvello (Red.), *Selvinnsikt og Profesjonalitet* (s. 131-149). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rogers, C. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95-103.
- Rogers, R. S. (1995). Q-methodology. In R. Harré, L. V. Langenhove & J. A. Smith (Red.), *Rethinking methods in psychology* (s. 178-192). London: SAGE.
- Skau, G. (2017). *Gode fagfolk vokser. Personlig kompetanse i arbeid med mennesker* (5. udg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Sohlberg, M.S. & Sohlberg, P. (2019) *Kunskapens former. Vitenskapsteori, forskningsmetode og forskningsetikk* (4. udg.). Stockholm: Liber.
- SSB, hentet fra
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/norges-sykefravaerpasserte-sveriges-og-nederlands-etter-lovendringer>

- Stiles, W. B., Barkham, M., Twigg, E., Mellor-Clark, J. & Cooper, M. (2006). Effectiveness of cognitive-behavioural, person-centred and psychodynamic therapies as practised in UK National Health. *Psychological Medicine*, 36(4), 555-566.
- Størksen, I. & Thorsen, A. A. (2010). Små barns deltakelse i en Q-studie med visuelle kort. I A. A. Thorsen & E. Allgood (Red.), *Q-metodologi. En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 83-103). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Svennungsen, H. O. (2011). *Making meaningful career choices. A theoretical and Q-methodological inquiry* (Doktoravhandling). Norsk teknisk-naturvitenskapelig universitet, Trondheim.
- Sæbjørnsen, S. N. & Ellingsen, I. E. (2015) Q-metode: Et praktisk redskap ved innovasjon i kommunene. I E. Willumsen & A. Ødegård (Red.), *Sosial innovasjon fra politikk til tjenesteutvikling* (249-266). Bergen: Fagbokforlaget.
- Sæbjørnsen, S. N., Ellingsen, I. T., Good, J. M.M. & Ødegård, A. (2016). Combining a naturalistic and theoretical Q sample approach: an empirical research illustration. *Operant subjectivity: The International Journal of Q Methodology*, 38(2), 15-32. <http://doi.org/10.15133/j.os.2016.005>
- Tavory, I. & Timmermans, S. (2014). *Abductive analysis: Theorizing qualitative research*. London: The University of Chicago press.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thorsen, A. A. & Allgood, E. (2010). Introduksjon til Q-boken og begrepsavklaring. I A. A. Thorsen & E. Allgood (Red.), *Q-metodologi: En velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 15-22). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Tingulstad, A., Meneses-Echavez, J., Evensen, LH., Bjerke, M. & Holte, HH. (2021). *Arbeidsrettede rehabiliteringstiltak ved langtidssykemelding: En systematisk oversikt* (Rapport – 2021). Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Tracy, S. J. (2010). Qualitative quality: Eight «big-tent» criteria for excellent qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 16(10), 837-851. <https://doi.org/10.1177/1077800410383121>
- Tveiten, S. (2019). *Veiledning – mer enn ord* (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tønsberg, K. (2009). Etske dilemmaer ved forskning på sine egne kolleger. I H. C. Johnsen, A. Halvorsen & P. Repstad (Red.), *Å forske blant sine egne. Universitetet og region - nærhet og uavhengighet* (s. 268-283). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Valenta, A. L. & Wigger, U. (1997). Q-methodology: Definition and application in health care informatics. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 4(6), 501-510.
- Van Exel, J. & de Graaf, G. (2005). *Q methodology. A sneak preview*. Hentet fra www.jobvanexel.nl
- Vince, R. (1998). Behind and beyond Kolb`s learning cycle. *Journal of Management Education* 22(3), 304-319.
- Vyberg, M. (2011). *Patologi og farmakologi* (3. utg.). København: Munksgaard Danmark.
- Watts, S. (2011). Subjectivity as operant: A conceptual exploration and discussion. *Operant Subjectivity: The International Journal of Q Methodology*, 35(1), 37-47.

- Watts, S. & Stenner, P. (2008). Doing Q methodology: theory, method and interpretation. *Qualitative Research in Psychology*, 2(1), 67-91.
<https://doi.org/10.1191/1478088705qp022oa>
- Watts, S. & Stenner, P. (2012). *Doing Q Methodological Research. Theory, method and interpretation*. London: SAGE.
- Wilhelmsen, I. (2004). *Sjef i egen liv. En bok om kognitiv terapi*. Stavanger: Hertervig Forlag.
- Wolf, A. (2010). Subjektivitet i Q-metodologi. I A. A. Thorsen & E. Allgood (Red.), *Q-metodologi: en velegnet måte å utforske subjektivitet* (s. 23-37). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Vedlæg

Vedlæg 1: Q-udvalg

Vedlæg 2: Instruktionsbetingelse

Vedlæg 3: Informationskrivelse

Vedlæg 4: Samtykkeerklæring

Vedlæg 5: Baggrundsundersøgelse

Vedlæg 6: Oversigt over tilbagemeldinger fra deltagere

Vedlæg 7: Faktorladninger

Vedlæg 8: Faktorscorer for randomiserede udsagn i hvert faktorsyn

Vedlæg 9: Godkendelse fra NSD

Vedlæg 10: Oversigt over baggrundsinformation

Vedlæg 11: 'Distinguished statements' og visuel oversigt over Q-sorteringer

Vedlegg 1: Q-udvalg

Udsagn relatert til forskningsdesign:

Effekt	Niveau			Celler
Tilstedeværelse	Bevidst (a)	Ubevidst (b)		2
Synlig handling	Passiv (c)	Aktiv (d)		2
Relation	Kongruens (e)	Empati (f)	Ubetinget positiv accept (g)	3

ace: bevisst, passiv, kongruens

1. Jeg kan legge merke til at det er noe i samtalen mellom meg og deltakeren som «skurrer», men det sjeldent at jeg velger å dele dette med deltakeren.
2. For at jeg skal kunne lytte oppmerksomt og genuint til deltakeren, er det viktig at jeg også er bevisst på det som foregår inni meg.
3. Når det blir stilt mellom meg og deltakeren, kjenner jeg på en uro eller et ubehag. Dette velger jeg som oftest å undertrykke.

acf: bevisst, passiv, empati

1. Hvis jeg kjenner at jeg blir utålmodig i samtalen, er jeg bevisst på at dette i høy grad handler om meg og mine behov.
2. Når det oppstår stillhet i samtalen, kjenner jeg at jeg har tid og lyst til å vente på det som «kommer».
3. Hvis samtalen blir kjedelig, er det helt naturlig for meg å tenke på andre ting enn akkurat det vi snakker om.

acg: bevisst, passiv, UPA

1. Jeg er klar over at mange av de vurderingene jeg gjør av deltakeren baserer seg på mine egne erfaringer og holdninger, men jeg synes det er vanskelig å sjekke ut med deltakeren om disse vurderingene stemmer.
2. Jeg er oppmerksom på at jeg vurderer og tolker deltakeren, men jeg prøver å sette dette i parentes, sånn at jeg forholder meg så åpen som mulig – for å kunne forstå deltakeren som han/hun forstår seg selv.
3. Når jeg legger merke til at praten stopper opp, gir jeg rom for dette, fordi at fraværet av ord kan være avgjørende for å skape gode refleksjoner og oppdagelser.

ade: bevisst, aktiv, kongruens

1. Når jeg legger merke til noe jeg mener er viktig i samtalen, får samtalen en ny retning fordi deltakeren som oftest legger merke til det samme som meg.

2. I kraft av samtalsens premiss og ramme, er det viktig for meg som veileder å ha en tydelig agenda for samtalen – men hvis jeg oppdager noe nytt og noe som blir viktig for samtalsens retning, deler jeg dette med deltakeren.

3. Jeg fyller ofte stillheten med spørsmål eller kommentarer, fordi det er viktig å utnytte den tiden vi har satt av til veiledningssamtalen best mulig.

adf: bevisst, aktiv, empati

1. Jeg bruker meg selv ofte i samtalen ved å fortelle hva jeg ville ha gjort i deltakerens aktuelle situasjonen.

2. For at deltakeren skal kunne bruke den ekspert-viten han/hun har om seg selv, er det viktig at jeg som veileder uttrykker min forståelse for hans/hennes situasjon ved f.eks. å bruke «det samme språket».

3. I en veiledningssamtale er stillhet et nødvendig og viktig verktøy og er derfor noe jeg alltid «bruker» bevisst.

adg: bevisst, aktiv, UPA

1. Jeg er klar over at mange av de vurderingene jeg gjør av deltakeren baserer seg på mine egne erfaringer og holdninger, men jeg synes det er vanskelig å sjekke ut med deltakeren om disse vurderingene stemmer.

2. For at samtalen mellom meg og deltakeren skal oppleves som meningsfull og effektiv er det ekstremt viktig for meg som veileder å påpeke og anerkjenne det som blir sagt uten ord - f.eks. kroppsspråket.

3. Min opplevelse er at deltakere synes at stillhet er pinlig eller ubehagelig. Som veileder prøver jeg derfor å føre samtalen videre når praten stopper opp.

bce: ubevisst, passiv, kongruens

1. I noen samtaler kjører jeg litt på «autopilot» og det kan nok virke for deltakeren som om jeg lytter når jeg f.eks. nikker eller sier «mhm», på tross av at min opplevelse er at jeg ikke er fokusert eller til stede "her og nå"

2. I en veiledningssamtale kan det skje at jeg ubevisst trekker meg litt tilbake. Dette tror jeg kan være viktig for deltakerens opplevelse av tillit og hans/hennes forståelse av at jeg ikke sitter med alle svarene.

3. Jeg tror at jeg ubevisst prøver å unngå at det blir stilt, fordi stillhet kan skape utrygghet.

bcf: ubevisst, passiv, empati

1. jeg tenker sjeldent over hva jeg uttrykker med kroppsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige.

2. Som veileder tenker jeg at det jeg ubevisst gjør, basert på min intuisjon, har stor betydning for hvordan den andre opplever at relasjonen og kontakten mellom oss er.
3. Jeg tenker sjeldent over hvorfor det blir stille eller hvordan min reaksjon er – knyttet til stillhet.

bcg: ubevisst, passiv, UPA

1. For å kunne danne meg et nøyaktig bilde av hvem deltakeren er, er det viktig for meg at jeg har lest henvisningen grundig, sånn at jeg har flest mulig opplysninger å gå ut i fra.
2. Jeg tror det er utrolig viktig å være klar over at jeg som veileder gjør intuitive vurderinger av deltakeren og deltakerens ressurser. Hvis jeg ikke er klar over det, kan det fort oppstå motstand og misforståelser i samtalen.
3. Å holde samtalen i gang er først og fremst deltakerens ansvar. Noen ganger, spesielt hvis deltakeren bruker lang tid eller holder mange pauser for å komme fram til poenget, kan jeg nok føle på irritasjon.

bde: ubevisst, aktiv, kongruens

1. Når jeg ikke har kontakt til meg selv og det som foregår i meg, tror jeg at jeg har tendens til å bare si det jeg mener deltakeren vil høre.
2. Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtalens utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.
3. Når jeg opplever at deltakeren leter etter ord eller bruker tid på å komme seg videre i samtalen, er det naturlig for meg å trekke meg litt tilbake. På den måten opplever jeg å gi deltakeren plass til å være i en refleksjons-prosess som han/hun kan ha stor nytte av.

bdf: ubevisst, aktiv, empati

1. Når jeg prøver å lytte men ikke får det til, så skifter jeg heller tema enn å innrømme at jeg ikke helt fikk med meg det som ble sagt
2. Jeg tror at mine erfaringer, gjør at jeg kontinuerlig og ubevisst prosesserer informasjon deltakeren gir meg, sånn at jeg aktivt kan stille gode og viktige spørsmål som åpner opp for oppdagelse og ny forståelse hos deltakeren.
3. For meg som veileder oppleves stillhet som et rom for oppdagelse og et rom hvor følelser kan få lov å «snakke». For at relasjonen mellom meg og deltakeren kan oppleves som gjensidig og tillitsfull, opplever jeg at mitt mot til å bruke stillhet er av betydning for oss begge.

bdg: ubevisst, aktiv, UPA

1. Et viktig element i veiledningssamtalen er at jeg aktivt vurderer hva jeg synes er best for deltakeren å fokusere på, sånn at han/hun har de beste forutsetninger for å nå målet.

2. Vurderinger skjer også ubevisst. Dette er noe jeg er oppmerksom på, fordi jeg vet at mine vurderinger påvirker hvordan jeg ser på deltakeren og dermed hvordan deltakeren opplever at jeg aksepterer han/hun for den de er.

3. Hvis relasjonen mellom meg og deltakeren er uklar eller usikker, tror jeg at stillhet ubevisst kan oppleves som truende. I sånne situasjoner er det viktigste at jeg aktivt stiller spørsmål som «du ble så stille, er det noe du vil dele med meg?», for å signalisere trygghet og nærvær.

Vedlæg 2: Instruksjonsbetingelse

Instruksjonsbeskrivelse

Les hele dokumentet før du begynner.

Sett av ca. 30 minutter til å gjennomføre sorteringen.

Takk for at du har valgt å stille opp som deltaker i mitt masterprosjekt, omhandlende *veileders opplevelser* - det setter jeg stor pris på! Under finner du en beskrivelse av fire trinn du skal i gjennom for å sortere 36 utsagn (setninger). Dersom det er noe du lurer på eller noe du ikke forstår, er du mer enn velkommen til å kontakte meg. Jeg er tilgjengelig på telefon: **xxxxxxx**

Når du nå skal sortere er det viktig at du sorterer ut i fra hvordan *du opplever og erfarer deg selv, din tilstedeværelse og ditt møte med stillhet i veiledningssamtaler med deltakere*. I sorteringen er det ingen riktige, gale, gode eller dårlige svar. **Sorter ut fra slik du faktisk erfarer og opplever det og ikke hvordan du mener du bør tenke.** Ta deg gjerne god tid til å lese utsagnene og kjenn etter om de stemmer med din personlige erfaring. Forsøk å lytte til hele deg: **både kroppen og følelsene, ikke bare tankene.** Det er ingen fasit for hvordan du skal forstå utsagnene – **du bestemmer hva hvert enkelt utsagn betyr for deg.**

Fire trinn for gjennomføring av Q-sortering:

1. Det første steget er en **grovsortering av utsagnene** (setningene). For å få en god oversikt over hele innholdet anbefaler jeg at du leser i gjennom alle utsagnene. Gå deretter tilbake til det første utsagnet og klikk på det ikonet (tommel opp, tommel ned, spørsmålstegn) som korresponderer med din holdning, opplevelse eller erfaring av utsagnet. Hvis du er usikker på hva ikonet betyr kan du dra musepekeren over og du vil få en påminnelse. Ikke vær redd for å gjøre noe feil – du kan forandre plassering for hvert steg i undersøkelsen. Når du har grovsortert alle utsagnene kan du gå videre til det neste steget, som er den endelige sorteringen.

2. Du skal nå gjennomføre en mer **detaljert sortering**. Sorteringen foregår i en sorteringsmatrise som går fra **-5, -4 osv.** (identifiserer deg minst med) til **+4, +5 osv.** (identifiserer deg mest med) som vil se tilnærmet slik ut:

Du sorterer ved å velge en tallverdi til **alle utsagnene** og plasserer dem i sorteringsmatrisen. Velg først de 2 utsagnene som passer best med ditt syn og plasser disse på +5. Deretter plasserer du utsagn som du identifiserer deg minst med på -5. Forsøk å **veksle rangeringen** mellom utsagn fra de grupperinger du fikk i grovsorteringen. Utsagnene som har minst betydning for deg eller som er mer likegyldige/nøytrale plasserer du, i **midten av matrisen** (0, -1, +1). Dra utsagnet med musepekeren og slipp det inn i den ønskede plass i matrisen. Du kan velge å zoome (+/-) på venstre side hvis du ønsker å forstørre utsagnet. Det er mulig å nullstille plasseringen din ved å trykke på "tilbakestill"-knappen. Hvis du blir i tvil under sorteringen kan du trykke på "?".

3. Når alle utsagnene er plassert i sorteringsmatrisen kan du se over sorteringen din og tilføye eventuelle endringer hvis du ønsker det. Dette gjør du ved å dra utsagnet over til

den ønskede plassering. *Det er viktig å huske på at det i undersøkelsen ikke finnes riktige eller gale svar - det beste svaret er det som gjenspeiler din subjektive opplevelse, mening eller erfaring - med utgangspunkt i de 36 presenterte utsagnene.*

4. Når du er fornøyd med sorteringen din, klikk så på avslutt. Det er fremdeles mulig å gå tilbake til sorteringen, om du vil gjøre noen endringer, ved å trykke "avbryt".

For å avslutte undersøkelsen, trykker du på **"avslutt og lever"**.

Vedlegg 3: Informationsskrivelse

Vil du delta i forskningsprosjektet
Hvordan opplever veiledere utviklingssamtalen med deltakere?

Mitt navn er Runa Høyland. Jeg er på nåværende tidspunkt masterstudent i Rådgivningsvitenskap ved NTNU og er i gang med min avsluttende masteroppgave som skal avleveres i mellom den 15 mai og den 1. juni 2021.

Denne skrivelse er en forespørsel til deg som er ansatt ved Friskgården og til daglig beskjeftiger deg med utviklingssamtaler, om å delta i mitt studie. Omdreiningspunktet for forskningsstudien er hvordan du som veileder *opplever samtalen* med deltakere. Masteroppgavens formål er å skape en større forståelse og innsikt i hvilke subjektive opplevelser, meninger og holdninger veiledere erfarer i samtalen med den de skal hjelpe og/eller støtte.

Hva innebærer din deltagelse i forskningsstudien?

For å gjennomføre ovenstående vil studien anvende Q-metode. For deg betyr dette, at du skal sortere utsagn (setninger) som knytter seg til dine opplevelser av utviklingssamtaler. Selve sorteringen innebærer at du som deltager plasserer de presenterte utsagn i en sorteringsmatrise basert på din subjektive mening om hvorvidt du er enig/identifiserer eller uenig/identifiserer ikke med utsagnene. Etterfulgt av sorteringen vil ditt **anonymiserte sorterings skjema** kjøres i et dataprogram. Dataprogrammet foretar en faktoranalyse for å se om dine meningsmønstre deles med andre deltagere. Hvis flere meningsmønstre deles på tvers av deltakerne vil dette utgjøre det som kalles et faktorsyn. De ulike faktorsyn kan ses som utgangspunktet og grunnlaget for masteroppgavens videre tolkning og drøfting.

Tidsperspektivet for sorteringen vil kunne variere men forventes å ta omkring **30 minutter**. Anonymiseringen av sorterings skjemaet vil imøtekommes ved at skjemaet får et nummer som lagres underveis i studien, men slettes etter studien er fullført. **Alle studiets deltagere vil anonymiseres, og skal ikke kunne identifiseres i oppgaven.** Som beskrevet ovenfor vil sorteringen basere sig på dine subjektive erfaringer og dermed også kunne ses som en mulighet for at du oppdager noe nytt knyttet til dine samtaler hvor utvikling og endring er målet. Jeg vil derfor oppfordre deg til å skrive en kort tilbakemelding om eventuelle oppdagelser underveis, hva du kom i kontakt med eller om der var noe ved sorteringen som opplevdes som utfordrende. I tillegg til dette ønsker jeg gjerne å intervju noen av studiets deltagere (3-4 stykker) for at sjekke ut hvorvidt mine tolkninger av faktorsyn og meninger stemmer. Dette vil naturligvis gjøre at du ikke lengre er anonym for meg, men kravet om anonymitet vil overholdes i selve forskningsprosjektet. Hvis du vil stille deg til rådighet til et kort intervju/samtale etter sorteringen vil takknemligheten fra min side være stor. Opplevs dette relevant for deg, kan du skrive dette i mailen du sender til meg.

Frivillig deltagelse

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Opplysningene om deg vil kun brukes til formålene som er beskrevet i dette informasjonsskriv. Vi behandler opplysningene **konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket**.

Dine personopplysninger vil **lagres separat fra dit sorteringsskjema**. Kodene vil lagres separat. Alle data som innsamles om deg vil lagres på en egen minnepenn (som krypteres). Fysiske dokumenter og elektroniske enheter vil være låst inne. **Prosjektets informasjon vil brukes** av mig, masterstudent Runa Høyland og min veileder Ragnvald Kvalsund, professor i rådgivningspedagogikk ved NTNU, Institutt for pedagogikk og livslang læring. Masterprosjektet avsluttes i juni 2021, hvoretter alle personopplysninger og identifiserbare data umiddelbart blir slettet. Etter prosjektet er avsluttet vil oppgaven publiseres og kunne leses av de som ønsker det.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU Institutt for pedagogikk og livslang læring har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Masterstudent Runa Høyland 412 28 112, e-post Runa_hoeyland@live.no
- Professor i rådgivningspedagogikk, e-post Ragnvald.kvalsund@ntnu.no
- Vårt personvernombud: personvernombud@ntnu.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen
Runa Høyland
Masterstudent

Vedlæg 4: Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring

Jeg bekrefter at jeg har mottatt og forstått skriftlig informasjon om studiet *Veileders opplevelse av veilednings/utviklingssamtalen*, og at jeg har fått mulighet til å stille spørsmål. Jeg samtykker ved å trykke på *jeg er enig*, eller jeg velger å trekke meg fra undersøkelsen ved trykke *jeg er ikke enig*.

Jeg samtykker til at mine opplysninger kan behandles under hele prosjektperioden og at disse slettes når prosjektet er avsluttet, i løpet av juni 2021.

JEG ER ENIG

JEG ER IKKE ENIG

Vedlegg 5: Baggrundsundersøgelse

Kjønn

Mann	☐
Kvinne	☐

Alder

20-29	☐	30-39	☐	40-49	☐	50-59	☐	60+	☐
-------	--------------------------	-------	--------------------------	-------	--------------------------	-------	--------------------------	-----	--------------------------

Hvor mange år har du vært veilder?

0-5	☐	6-10	☐	11-15	☐	16-20	☐	21-30	☐	30+	☐
-----	--------------------------	------	--------------------------	-------	--------------------------	-------	--------------------------	-------	--------------------------	-----	--------------------------

Har du en formell utdanning innenfor veiledning? (utover Friskgårdens interne utdannings-forløp)

Ja	☐
Nei	☐

Kan du si noe ord om hvordan det var å delta i undersøkelsen?

Var det noe du ikke fikk gitt uttrykk for/noe som manglet?

Vedlegg 6: Oversikt over tilbakemeldinger fra deltagere

Opsummering af tilbakemeldinger fra baggrundsinformasjon i tilfeldig rækkefølge. Det er hhv. 17 og 7 af deltagerne der har besvaret denne del af undersøkelsen.

Kan du si noen ord om hvordan det var for deg å delta i undersøkelsen?
Det er nyttig å "gå etter seg selv" innimellom, og bevisstgjøre seg ting som man ellers kanskje gjør mer ubevisst.
Man må virkelig tenke f�r man svarer. Vanskelig å «rangere» utsagnene, men bevisstgjørende.
God bevisstgjøring vedr egen rolle i veiledning/samtale. Utfordrende å sortere utsagnene. Flere av de som passet på samme plass.
Det gikk ganske greit, men litt vanskelig å flytte rundt på de boksene på slutten, og klare å fordele det slik at det passet med antall bokser på hver minus og pluss. Noen m�tte plasseres i midten fordi det var best plass der.
Interessant og spennende vinkling.
Litt vanskelig å forstå alle påstandene. Litt utfordrende å holde oversikt over sorteringsmatrisen.
Fin seksvens. Opplevelse av tid til selvrefleksjon som var interessant.
Veldig greit. Fint med et rom for litt ekstra refleksjon over noe jeg har hatt mye fokus på og jobbet med for å bli bedre på.
Jeg synes det var vanskelig å plassere utsagnene i skjemaet, det var mange utsagn jeg ville plassert på minus 5. og kanskje også flere på pluss 5. Min opplevelse er derfor at det ikke blir helt riktig fremstilt for hvordan jeg opptre og vurderer meg selv som veileder. For meg ble det litt uoversiktlig når jeg skulle til med finsortering til slutt, jeg valgte derfor å sende inn selv om jeg sikkert kunne finsortert bedre. Lykke til med prosjektet
Interessant og som ga rom for egenrefleksjon. Krevde konsentrasjon.
Det var litt krevende, ettersom jeg ikke har jobbet som veileder så lenge og har derfor ikke erfart alle utsagnene.
Jeg fikk for lite å plassere på + siden, og ble nødt til å flytte om. Gode refleksjoner!
Synes det var kompliserte påstander å ta stilling til, og fikk ikke sortert så godt som jeg ønsket. Både med tanke på poengivningen og tidsfaktorer jeg hadde til undersøkelsen (melde meg seint på)
OK. Utfordrende med få valgmuligheter ift å vurdere/rangere svaralternativ.
Bidrar til god refleksjon over egen praksis. Noen tekniske frustrasjoner
Nyttig - blir påminnet og bevisstgjort en del vaner/mønster som gjør at det kan være nyttig å reflektere om det er gode vaner eller ei... litt usikker på om jeg forsto alle utsagnene:-)
Fint for selvrefleksjon

Når du nå har gjennomført sorteringen - var det noe du ikke fikk uttrykt/ noe som manglet?

Det var vanskelig for meg å gradere utsagnene som ikke passet, hadde lyst til å ha flere "lavere" enn jeg hadde mulighet til. De er dermed på riktig side av "streken" (gjenkjennbart / ikke gjenkjennbart), men mange var mindre gjenkjennbare enn jeg kunne plassere de i sorteringen.

Nei

Husker ikke om det kommer fram i utsagnene, men jeg synes stillheten er ubehagelig, og må jobbe med meg selv for å tåle den, og bruke den på en god måte. Har blitt bedre, men trener fortsatt. Så jeg synes noen ganger det er ubehagelig, men ser absolutt viktigheten av det og bruker det allikevel som et viktig virkemiddel i veiledningen.

Vet ikke om jeg fikk uttrykt at det er viktig for meg å undersøke hvordan deltaker opplever stillheten. Ikke alle opplever det som pinlig eller ubehagelig. Evnen til å beholde roen, stille åpne spørsmål er viktig for meg i en veiledningssamtale

ingen kommentar - litt hastverk dessverre ;)

Nei, ikke som jeg kan se

Vedlæg 7: Faktorladninger

Q-sorteringer som lader signifikant på hver faktor er markeret med x. De som lader højest (F1-1, F2-1 og F3-1) viser hvem som i højest grad er enig med det respektive faktorsyn og er udhævet i gult. Deltager nummer 10 operer "con-founded" og lader lidt på alle faktorer og er derfor ikke med.

Nr	Deltager	Faktor 1	Faktor 2	Faktor 3
1	K	0.841820 x	0.08022	0.27506
2	K	0.59606 x	0.02654	0.13608
3	K	0.847350 x	0.24449	0.06773
4	K	0.687420 x	0.08003	0.27664
5	K	0.059320	0.76328 x	-0.003330
6	K	0.729350 x	0.48192	0.12867
7	K	0.535840 x	0.26113	0.43313
8	K	0.729690 x	0.31552	0.12447
9	M	0.026670	0.82961 x	-0.019840
10	K	0.559090	0.23145	0.55293
11	K	0.842810 x	0.06573	0.22196
12	K	0.170210	-0.15649	0.55383 x
13	M	0.59599 x	-0.08348	0.12042
14	K	-0.082760	0.05708-	0.8356 x
15	K	0.649770 x	0.35002	-0.0405
16	K	0.84036 x	-0.11008	-0.04056
17	K	0.828710 x	0.05053	0.39644
18	M	0.72437 x	0.252290	-0.19356
19	K	0.727180 x	0.13841	0.3352
20	K	0.79387 x	-0.06577	0.24036
21	M	0.68001 x	0.08376	-0.0583
22	K	0.58942 x	0.32497	0.23592
Forklaret varians		47,3%	8,1%	6,8%

Vedlegg 8: Faktorscorer for randomiserte utsagn i hvert faktorsyn

Nr.	Udsagn:	F1	F2	F3
1	Jeg kan legge merke til at det er noe i samtalen mellom meg og deltakeren som «skurrer», men det sjeldent at jeg velger å dele dette med deltakeren.	-1	-5	0
2	Hvis samtalen blir kjedelig, er det helt naturlig for meg å tenke på andre ting enn akkurat det vi snakker om.	-3	-2	+4
3	Jeg er klar over at mange av de vurderingene jeg gjør av deltakeren baserer seg på mine egne erfaringer og holdninger, men jeg synes det er vanskelig å sjekke ut med deltakeren om disse vurderingene stemmer.	-2	+1	+3
4	For at jeg skal kunne lytte oppmerksomt og genuint til deltakeren, er det viktig at jeg også er bevisst på det som foregår inni meg.	+2	+3	0
5	Hvis jeg kjenner at jeg blir utålmodig i samtalen, er jeg bevisst på at dette i høy grad handler om meg og mine behov.	+1	0	+5
6	Jeg er oppmerksom på at jeg vurderer og tolker deltakeren, men jeg prøver å sette dette i parentes, sånn at jeg forholder meg så åpen som mulig – for å kunne forstå deltakeren som han/hun forstår seg selv.	+4	+2	-1
7	Når det blir stilt mellom meg og deltakeren, kjenner jeg på en uro eller et ubehag. Dette velger jeg som oftest å undertrykke.	-3	+1	+1
8	Når det oppstår stillhet i samtalen, kjenner jeg at jeg har tid og lyst til å vente på det som «kommer».	+1	-1	+1
9	Når jeg legger merke til at praten stopper opp, gir jeg rom for dette, fordi at fraværet av ord kan være avgjørende for å skape gode refleksjoner og oppdagelser.	+2	-2	+5
10	Når jeg legger merke til noe jeg mener er viktig i samtalen, får samtalen en ny retning fordi deltakeren som oftest legger merke til det samme som meg.	0	+1	+3
11	Jeg bruker meg selv ofte i samtalen ved å fortelle hva jeg ville ha gjort i deltakerens aktuelle situasjonen.	-4	+4	-2
12	Det er sjeldent at jeg sjekker ut om min forståelse av det vi snakker om faktisk samsvarer med deltakerens oppfattelse.	-4	-4	-2
13	I kraft av samtalepremiss og ramme, er det viktig for meg som veileder å ha en tydelig agenda for samtalen – men hvis jeg oppdager noe nytt og noe som blir viktig for samtaleens retning, deler jeg dette med deltakeren.	+3	+4	0
14	For at deltakeren skal kunne bruke den ekspert-viten han/hun har om seg selv, er det viktig at jeg som veileder uttrykker min forståelse for hans/hennes situasjon ved f.eks. å bruke «det samme språket».	0	+2	-2
15	For at samtalen mellom meg og deltakeren skal oppleves som meningsfull og effektiv er det ekstremt viktig for meg som	+1	+5	-5

	veileder å påpeke og anerkjenne det som blir sagt uten ord - feks. kroppsspråket.			
16	Jeg fyller ofte stillheten med spørsmål eller kommentarer, fordi det er viktig å utnytte den tiden vi har satt av til veiledningssamtalen best mulig.	-1	0	-5
17	I en veiledningssamtale er stillhet et nødvendig og viktig verktøy og er derfor noe jeg alltid «bruker» bevisst.	+4	-3	-3
18	Min opplevelse er at deltakere synes at stillhet er pinlig eller ubehagelig. Som veileder prøver jeg derfor å føre samtalen videre når praten stopper opp.	-2	0	0
19	I noen samtaler kjører jeg litt på «autopilot» og det kan nok virke for deltakeren som om jeg lytter når jeg f.eks. nikker eller sier «mhm», på tross av at min opplevelse er at jeg ikke er fokusert eller til stede "her og nå	-2	+1	+4
20	jeg tenker sjeldent over hva jeg uttrykker med kroppsspråket mitt, det er jo hvilke ord jeg formidler som er det vesentlige.	-5	-4	-3
21	For å kunne danne meg et nøyaktig bilde av hvem deltakeren er, er det viktig for meg at jeg har lest henvisningen grundig, sånn at jeg har flest mulig opplysninger å gå ut i fra.	-1	-5	-4
22	I en veiledningssamtale kan det skje at jeg ubevisst trekker meg litt tilbake. Dette tror jeg kan være viktig for deltakerens opplevelse av tillit og hans/hennes forståelse av at jeg ikke sitter med alle svarene.	0	0	+2
23	Som veileder tenker jeg at det jeg ubevisst gjør, basert på min intuisjon, har stor betydning for hvordan den andre opplever at relasjonen og kontakten mellom oss er.	+2	-1	-1
24	Jeg tror det er utrolig viktig å være klar over at jeg som veileder gjør intuitive vurderinger av deltakeren og deltakerens ressurser. Hvis jeg ikke er klar over det, kan det fort oppstå motstand og misforståelser i samtalen.	+2	0*	+3
25	Jeg tror at jeg ubevisst prøver å unngå at det blir stilt, fordi stillhet kan skape utrygghet.	-3	+2	-4
26	Jeg tenker sjeldent over hvorfor det blir stille eller hvordan min reaksjon er – knyttet til stillhet.	0	-1	+2
27	Å holde samtalen i gang er først og fremst deltakerens ansvar. Noen ganger, spesielt hvis deltakeren bruker lang tid eller holder mange pauser for å komme fram til poenget, kan jeg nok føle på irritasjon.	-5	0	-2
28	Når jeg ikke har kontakt til meg selv og det som foregår i meg, tror jeg at jeg har tendens til å bare si det jeg mener deltakeren vil høre.	-1	-3	-3
29	Når jeg prøver å lytte men ikke får det til, så skifter jeg heller tema enn å innrømme at jeg ikke helt fikk med meg det som ble sagt	-2	-1	+1

30	Et viktig element i veilednings samtalen er at jeg aktivt vurderer hva jeg synes er best for deltakeren å fokusere på, sånn at han/hun har de beste forutsetninger for å nå målet.	0	+5	+1
31	Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtalen utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.	+5	+3	-1
32	Jeg tror at mine erfaringer, gjør at jeg kontinuerlig og ubevisst prosesserer informasjon deltakeren gir meg, sånn at jeg aktivt kan stille gode og viktige spørsmål som åpner opp for oppdagelse og ny forståelse hos deltakeren.	+5	-2	0
33	Vurderinger skjer også ubevisst. Dette er noe jeg er oppmerksom på, fordi jeg vet at mine vurderinger påvirker hvordan jeg ser på deltakeren og dermed hvordan deltakeren opplever at jeg aksepterer han/hun for den de er.	+1	-2	+2
34	Når jeg opplever at deltakeren leter etter ord eller bruker tid på å komme seg videre i samtalen, er det naturlig for meg å trekke meg litt tilbake. På den måten opplever jeg å gi deltakeren plass til å være i en refleksjons-prosess som han/hun kan ha stor nytte av.	+3	-2	+2
35	For meg som veileder oppleves stillhet som et rom for oppdagelse og et rom hvor følelser kan få lov å «snakke». For at relasjonen mellom meg og deltakeren kan oppleves som gjensidig og tillitsfull, opplever jeg at mitt mot til å bruke stillhet er av betydning for oss begge.	+3	-3	-1
36	Hvis relasjonen mellom meg og deltakeren er uklar eller usikker, tror jeg at stillhet ubevisst kan oppleves som truende. I sånne situasjoner er det viktigste at jeg aktivt stiller spørsmål som «du ble så stille, er det noe du vil dele med meg?», for å signalisere trygghet og nærvær.	0	+3	0

Vedlegg 9: Godkendelse fra NSD

Behandlingen av personopplysninger er vurdert av NSD. Vurderingen er:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 19.01.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.06.2021 **(Godkjent endring av utsettelse til den 30.06.2021).**

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene

oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet! Kontaktperson hos NSD: Tore Andre Kjetland Fjeldsbø

Vedlæg 10: Oversigt over baggrundsinformation

Deltagernes baggrundsinformation – opsummeret.

Køn	Alder	Vejledererfaring i år	Vejlederuddannelse (udover Friskårdens interne uddannelse)
4 mænd 18 kvinder	20-29: 2	0-5: 9	JA: 8
	30-39: 7	6-10: 4	NEJ: 13
	40-49: 9	11-15: 5	
	50-59: 3	16-20: 2	
	60+: 1	21-30: 1	
			30+: 1

Vedlegg 11: 'Distinguished statements' og visuell oversikt over Q-sorteringer

Faktorsyn 1

Faktorens værdiscore og Z verdi er presentert.

Asterisk (*) viser til signifikans ved $p < .01$

Nr.	Udsagn	Faktorer		
		F1 Q-SR Z-SCR	F2 Q-SR Z-SCR	F3 Q-SR Z-SCR
31	Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtale utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.	5 1.99*	3 1.05	-1 -0.19
17	I en veiledningssamtale er stillhet et nødvendig og viktig verktøy og er derfor noe jeg alltid «bruker» bevisst.	4 1.19*	-3 -1.05	-3 -1.20
35	For meg som veileder oppleves stillhet som et rom for oppdagelse og et rom hvor følelser kan få lov å «snakke». For at relasjonen mellom meg og deltakeren kan oppleves som gjensidig og tillitsfull, opplever jeg at mitt mot til å bruke stillhet er av betydning for oss begge.	3 0.99*	-3 -1.05	-1 -0.33
23	Som veileder tenker jeg at det jeg ubevisst gjør, basert på min intuisjon, har stor betydning for hvordan den andre opplever at relasjonen og kontakten mellom oss er.	2 0.95*	-1 -0.42	-1 -0.37
9	Når jeg legger merke til at praten stopper opp, gir jeg rom for dette, fordi at fraværet av ord kan være avgjørende for å skape gode refleksjoner og oppdagelser.	2 0.92*	-2 -0.95	5 1.66
15	For at samtalen mellom meg og deltakeren skal oppleves som meningsfull og effektiv er det ekstremt viktig for meg som veileder å påpeke og anerkjenne det som blir sagt uten ord - feks. kroppsspråket.	1 0.63*	5 1.66	-5 -2.04
10	Når jeg legger merke til noe jeg mener er viktig i samtalen, får samtalen en ny retning fordi deltakeren som oftest legger merke til det samme som meg.	0 -0.10*	1 0.71	3 1.27
16	Jeg fyller ofte stillheten med spørsmål eller kommentarer, fordi det er viktig å utnytte den tiden vi har satt av til veiledningssamtalen best mulig.	-1 -0.79*	0 0.00	-5 -1.66
19	I noen samtaler kjører jeg litt på «autopilot» og det kan nok virke for deltakeren som om jeg lytter når jeg f.eks. nikker eller sier «mhm», på tross av at min opplevelse er at jeg ikke er fokusert eller til stede "her og nå".	-2 -0.85*	1 0.35	4 1.38
3	Jeg er klar over at mange av de vurderingene jeg gjør av deltakeren baserer seg på mine egne erfaringer og holdninger, men jeg synes det er vanskelig å sjekke ut med deltakeren om disse vurderingene stemmer.	-2 -0.99*	1 0.43	3 1.09
7	Når det blir stilt mellom meg og deltakeren, kjenner jeg på en uro eller et ubehag. Dette velger jeg som oftest å undertrykke.	-3 -1.08*	1 0.35	1 0.37
27	Å holde samtalen i gang er først og fremst deltakerens ansvar. Noen ganger, spesielt hvis deltakeren bruker lang tid eller holder mange pauser for å komme fram til poenget, kan jeg nok føle på irritasjon.	-5 -1.44*	0 0.16	-2 -0.47

					14					
					22					
			18	1	36	8	23*			
		2	19*	21	30	5	9*	35*		
27*	12	25	29	28	10*	33	24	34	17*	32
20	11	7*	3*	16*	26	15*	4	13	6	31*
-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5
(identifiserer meg minst med)										(identifiserer meg mest med)

Visuel oversigt over Q-sortering, faktorsyn 1, 'distinguished statements', 'consensus statements'

Faktorsyn 2

Faktorens værdiscore og Z verdi er presentert.

Asterisk (*) viser til signifikans ved $p < .01$

Nr.	Udsagn	Faktorer		
		F2 Q-SR Z-SCR	F1 Q-SR Z-SCR	F3 Q-SR Z-SCR
30	Et viktig element i veiledningssamtalen er at jeg aktivt vurderer hva jeg synes er best for deltakeren å fokusere på, sånn at han/hun har de beste forutsetninger for å nå målet	5 2.19*	0 -0.08	1 0.52
15	For at samtalen mellom meg og deltakeren skal oppleves som meningsfull og effektiv er det ekstremt viktig for meg som veileder å påpeke og anerkjenne det som blir sagt uten ord - feks. kroppsspråket.	5 1.66*	0.63	-5 -2.04
11	Jeg bruker meg selv ofte i samtalen ved å fortelle hva jeg ville ha gjort i deltakerens aktuelle situasjonen.	4 1.11*	-4 -1.47	-2 -1.14
31	Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtalens utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.	3 1.05*	5 1.99	-1 -0.19
25	Jeg tror at jeg ubevisst prøver å unngå at det blir stilt, fordi stillhet kan skape utrygghet.	2 0.35*	-3 -1.20	-4 -1.42
19	I noen samtaler kjører jeg litt på «autopilot» og det kan nok virke for deltakeren som om jeg lytter når jeg f.eks. nikker eller sier «mhm», på tross av at min opplevelse er at jeg ikke er fokusert eller til stede "her og nå".	1 0.35*	-2 -0.85	4 1.38
16	Jeg fyller ofte stillheten med spørsmål eller kommentarer, fordi det er viktig å utnytte den tiden vi har satt av til veiledningssamtalen best mulig.	0 0.00*	-1 0.79	-5 -1.66
24	Jeg tror det er utrolig viktig å være klar over at jeg som veileder gjør intuitive vurderinger av deltakeren og deltakerens ressurser. Hvis jeg ikke er klar over det, kan det fort oppstå motstand og misforståelser i samtalen.	0 -0.25*	2 0.71	3 1.38
33	Vurderinger skjer også ubevisst. Dette er noe jeg er oppmerksom på, fordi jeg vet at mine vurderinger påvirker hvordan jeg ser på deltakeren og dermed hvordan deltakeren opplever at jeg aksepterer han/hun for den de er.	-2 -0.77*	1 0.67	2 0.66
34	Når jeg opplever at deltakeren leter etter ord eller bruker tid på å komme seg videre i samtalen, er det naturlig for meg å trekke meg litt tilbake. På den måten opplever jeg å gi deltakeren plass til å være i en refleksjonsprosess som han/hun kan ha stor nytte av.	-2 0.87*	3 0.96	2 0.66
9	Når jeg legger merke til at praten stopper opp, gir jeg rom for dette, fordi at fraværet av ord kan være avgjørende for å skape gode refleksjoner og oppdagelser.	-2 -0.95*	2 0.92	5 1.66
1	Jeg kan legge merke til at det er noe i samtalen mellom meg og deltakeren som «skurrer», men det sjeldent at jeg velger å dele dette med deltakeren.	-5 -2.18*	-1 -0.61	0 -0.18

					18					
					27					
			33*	26*	5	10	32			
		28	34*	8	16*	3	14	4		
1*	20	17	2	23*	22	7	6	36	11*	30*
27	12	35	9*	29	24*	19*	25*	31*	13	15*
-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5
(identificerer meg minst med)										(identificerer meg mest med)

Visuel oversigt over Q-sortering, faktorsyn 2, 'distinguished statements', 'consensus statements'

Faktorsyn 3

Faktorens værdiscore og Z verdi er presentert.

Asterisk (*) viser til signifikans ved $p < .01$

Nr.	Udsagn	Faktorer		
		F3 Q-SR Z-SCR	F1 Q-SR Z-SCR	F2 Q-SR Z-SCR
9	Når jeg legger merke til at praten stopper opp, gir jeg rom for dette, fordi at fraværet av ord kan være avgjørende for å skape gode refleksjoner og oppdagelser.	5 1.66*	2 0.92	-2 -0.95
5	Hvis jeg kjenner at jeg blir utålmodig i samtalen, er jeg bevisst på at dette i høy grad handler om meg og mine behov.	5 1.61*	1 0.68	0 0.06
2	Hvis samtalen blir kjedelig, er det helt naturlig for meg å tenke på andre ting enn akkurat det vi snakker om.	4 1.52*	-3 -1.29	-2 -0.89
19	I noen samtaler kjører jeg litt på «autopilot» og det kan nok virke for deltakeren som om jeg lytter når jeg f.eks. nikker eller sier «mhm», på tross av at min opplevelse er at jeg ikke er fokusert eller til stede "her og nå".	4 1.38*	-2 -0.85	1 -0.34
26	Jeg tenker sjeldent over hvorfor det blir stille eller hvordan min reaksjon er – knyttet til stillhet.	2 0.62*	0 -0.25	-1 -0.34
29	Når jeg prøver å lytte men ikke får det til, så skifter jeg heller tema enn å innrømme at jeg ikke helt fikk med meg det som ble sagt	1 0.52*	-2 -0.86	-1 -0.44
13	I kraft av samtaleens premiss og ramme, er det viktig for meg som veileder å ha en tydelig agenda for samtalen – men hvis jeg oppdager noe nytt og noe som blir viktig for samtaleens retning, deler jeg dette med deltakeren.	0 0.09*	3 1.07	4 1.05
31	Min evne til å være ekte i møtet med deltakeren er viktig for samtaleens utfall, og er blitt en del av den jeg er som veileder.	-1 -0.19	5 1.99	3 1.05
6	Jeg er oppmerksom på at jeg vurderer og tolker deltakeren, men jeg prøver å sette dette i parentes, sånn at jeg forholder meg så åpen som mulig – for å kunne forstå deltakeren som han/hun forstår seg selv.	-1 -0.42	4 1.17	2 0.86
14	For at deltakeren skal kunne bruke den ekspert-viten han/hun har om seg selv, er det viktig at jeg som veileder uttrykker min forståelse for hans/hennes situasjon ved f.eks. å bruke «det samme språket».	-2 0.47	0 0.59	2 0.87
16	Jeg fyller ofte stillheten med spørsmål eller kommentarer, fordi det er viktig å utnytte den tiden vi har satt av til veiledningssamtalen best mulig.	-5 -1.66	-1 -0.79	0 0.00
15	For at samtalen mellom meg og deltakeren skal oppleves som meningsfull og effektiv er det ekstremt viktig for meg som veileder å påpeke og anerkjenne det som blir sagt uten ord - feks. kroppsspråket.	-5 -2.04	1 0.63	5 1.97

											32																	
											4																	
											14*	31*	13*	29*	22*													
											28	27	35	36	30	33	3											
15*	21	20	12	23	1	7	34	10	19*	5*																		
16*	25*	17*	11	6*	18	8	26*	24	2*	9*																		
-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4	5																		
(identifiserer meg minst med)										(identifiserer meg mest med)																		

Visuel oversigt over Q-sortering, factorsyn 3, 'distinguished statements', 'consensus statements'

